

Ali Rıza Bozkurt
Harvard Üniversitesi Kennedy School of Government
Araştırmacı

.6.1 ve D.6.2

Konu (Genel)..... : 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, değiştirilen 26'ncı ve 28'inci maddeleri hakkındaki görüşlerim.

26'ncı madde; Türk Anayasasının "İKİNCİ BÖLÜM" ünde yer alan, "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlığı altındaki, "VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlığı ile yer almaktadır. 03.10.2001 tarihinde 4709 sayılı yasa olarak mecliste onaylandı. Cumhurbaşkanlığıınca onaylanarak, 17.10.2001 tarihinde resmi gazetede yayınlandı.

Ve

28'inci madde; Türk Anayasasını "İKİNCİ BÖLÜM" ünde yer alan, "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlığı altında yer alan, "X. Basın ve yayımla ilgili hükümler" başlığı altındaki "A.Basın hürriyeti" başlığı altında yer almaktadır. . 03.10.2001 tarihinde 4709 sayılı yasa olarak mecliste onaylandı. Cumhurbaşkanlığıınca onaylanarak, 17.10.2001 tarihinde resmi gazetede yayınlandı.

İÇİNDEKİLER

Anayasa, dünyada ve Türkiye'de nasıl algılanmaktadır?

Anayasa yapmanın doğru yöntemi nasıl olmalıdır?

Türkiye'ye halk yararına doğru bir Anayasa hazırlanabilmesi için doğru bir yöntem önerisi

Ne kadar güzel ve doğru bir anayasa yazılırsa yazılsın, Türkiye'deki uygulamada bir şeyi değiştirir mi?

Anayasada değişiklik yapmanın doğru yöntemi nedir?

Meclis Anayasa Mahkemesi ilişkisi;

Anayasanın 26'ncı ve 28'inci maddelerinde yapılan değişiklikler, topluma ne getirecektir?

Düşünce ve basınla ilgili hürriyetlerin, içinde yer aldığı anayasanın genel yapısı ve anlayışı doğrultusunda değerlendirilmesi ve çağdaş dünya ile mukayesesi

Düşünce ve Basın hürriyetlerinin önünde, insanlığı korkutan iki engel ve Türkiye

Düşünce ve basın hürriyetleriyle ilgili maddelerin eski ve yeni içerikleri açısından yenilerinin topluma ne getirecekleri

Düşünce ve basın hürriyeti ile ilgili olarak değiştirilen maddelerin, anayasanın diğer maddeleri ile ilişkileri açısından topluma getirecekleri

Bol Hürriyet, demokrasi için bir tehlike midir?

Anayasada yapılan değişikliklerin Meclisteki algılanış şekli

Anayasa dünyada ve Türkiye'de nasıl algılanmaktadır?

Bir şeyin değiştirilmesini irdelenecek birisi, ki burada bendenizim, öncelikle değiştirilecek şeyin ne olduğunu kendi anlayışına göre tarif etmesi gerekir.

Amerika Anayasa Konvansiyonu'nda Virginia temsilcisi James Madison, ki çalışmalar sırasında gösterdiği performansla "Anayasanın Babası" ünvanını almıştı, delegelere: "cumhuriyetçi hükümetin kaderini sonsuzluğa değin belirleyecek bir planı görüştüklerini" söylemişti.

İngiliz devlet adamı William E. Gladstone anayasayı, " belli bir zamanda insan zeka ve amacının ortaya çıkardığı en harikulade yapıt" olarak tanımlamıştır.

James Madison "uzun yıllar sürmesini istediğimiz bir sistemin çerçevesini çizerken, yılların getireceği değişiklikleri unutmamalıyız" demişti.

Başkan Kennedy, 40 nobel mükafatlı ilim adamını davet ettiği Beyaz Saray'daki bir davette " bu dünya, anayasamızı yapanların dışında, dünyanın bu kadar muhteşem beyinlerinin bir arada olduğu bir toplantıya tanık olmadı" demişti. Yani, anayasayı yapanların, orada dünyanın bütün nobel mükafatlı ilim adamlarının beyinleri toplamından daha muhteşem olduğunu vurgulamıştı.

Türk iş adamı, Vehbi Koç'a atfedilen bir hikaye, anayasanın tarifine çok uygun düşmektedir. Koç bir gün torunu ile sohbet etmektedir. Derslerin nasıl diye sorar. Torunu çok iyi der. Koç, aferin benden sana bir 10 puan der. Peki sporda nasılsın? diye sorar. Torunu mükemmelim, Okulun futbol takımındayım der. Koç yine aferin, 10 rakamının önüne bir sıfır koydum puanın 100 oldu der. Yine sorar, peki sanatta nasılsın? Torunu yaptığım resimler okul koridoruna asıldı der. Aferin bir sıfır daha koydum, puanın 1000 oldu der. Konuşma bu minval üzere devam eder. Her seferinde puanlar bir sıfır artarak milyarlarca ulaşır. Ama, der Koç, şimdi iyi dinle. Bir de sağlık var. eğer o iyi olmazsa, milyarların milyar olmasını sağlayan baştaki (1) rakamı gider, geriye birçok sıfır kalır.

İşte anayasa, bir ulusun, bir devletin toplumsal sağlık kimliğidir. Yani baştaki (1) rakamı gibidir. Ne acıdır ki, Türkiye'de başa hiç bir zaman mükemmel bir (1) konamadı. İşte onun için buna öncülük edecek bir lider, Türkiye'yi Atatürk'ün 2000'inci yıllarına götüren yeni lider versiyonu olacaktır.

Bence anayasa bir kutup yıldızıdır. Okyanusun ortasında, yönünüzü tayin etmeye yarayacak, gideceğiniz yerin yönünü

bulmanıza yarayacak bir işaret noktasıdır. Bulutlu havalarda yıldızı göremediğiniz için, fırtınalı havalarda da istediğiniz yöne değil de, rüzgara karşı ve dalgalara dik olarak gitmek zorunda kalacağınız için, yanlış yöne ittiğinizi bilerek gidersiniz. Ama, yanlış gittiğinizi bilir ve hava düzelince, yine doğru yöne yönelirsiniz. aylar, yıllar sürececek bir yolculukta böylesi günlerin sayısı azdır. Anayasalar da bazen kullanılamayabilir, ama bunlar geçicidir. Sizi sonunda gideceğiniz yere götüren tek yön göstericidir.

Bir anayasa, sadece yasaların kendisinden türetildiği bir kaynak olmayıp, esas itibariyle siyasal alana ilişkindir ve devlet örgütlenmesinin dayandığı ilkeleri gösterir. Dolayısıyla anayasa hukuku da özü itibariyle siyasal hukuktur.¹(s13)

Türkçe'deki "anayasa" tabiri, yasaların kendisinden üretildiği bir yasa, yasaların anası gibi bir çağrışım uyandırmaktadır ki bu doğru bir imaj değildir. İngilizce'de "Constitution" Türkçe'deki " anayasa karşılığıdır" ama, manası "yapı, bünye, bileşim, terkip, kompozisyon" anlamındadır. İngilizce'de "oluşturmak, teşkil etmek, meydana getirmek, kurmak" kelimesinden türemiştir.

Osmanlı İmparatorluğunun "Magna Carta" sı sayılan "1807 Sened-i İttifak (Birleşme andı)" daha uygun bir isimdi. Çünkü Anayasalar bir toplum sözleşmesidir. Toplumun bilinçli olarak onaylamadığı hiç bir anayasa sürekli olmamıştır.

1921 ve 1924 Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk anayasası "Teşkilat-İ esasiye kanunu" (temel kuruluş/örgütlenme) anlamına gelmektedir. "Anayasa" teriminden daha doğrudur. (s14)

Anayasaların asıl amacı, örgütlü siyasal toplumu (yani devleti) sınırlayan ilkeler koymak, devleti ilke ve kurallarla bağlamaktır. (s14)

Kısaca, "anayasa'yı yasaların kendisinden türediği kaynak olarak anlamamak ve anayasa hukukunu " anayasa' dan ibaret görmemek gerekir. (s14)

Kutup yıldızı, nasıl ki sizin için uzakta ışıklı bir nokta ise ve bu kadarı yön bulmanız için size yeterse, yön bulmanız için yıldızın üzerindeki dağlar, kraterler sizi ilgilendirmezse, anayasalar da öyledir. Çok detaylara girildiği zaman, Türk Anayasasında olduğu gibi,

¹ Prof. Mustafa Erdoğan "Anayasal Demokrasi S.13"

her önüne gelen, başka bir tefsir getirebilir. Ayrıca, bir çok detaylar, bir birini çelebilir. 1982 anayasasının böyle olduğunu Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay başkanlarımız, açılış konuşmalarında defaatla dile getirdiler.

Türkiye'deki bütün anayasalar, ceza hukuku dahil, bütün hukukları ihtiva eden, detaylı bir hukuk kombinezonu gibi yapılmış ama, asil fonksiyonu olan devletin yapısının toplumun bünyesine uygun olarak tesisini, işlemesini ve yaşamasını sağlayacak yapıyı doğru, açık ve net bir şekilde tariflememiştir.

Anayasalar toplum olarak gittiğiniz yönü gösterir demiştik. Neticede, devlet ve millet olarak, geldiğiniz yere bakarak, kendinizi etrafınızdaki diğer uluslarla mukayese ederek, anayasanızın sizi nereye getirdiğini görebilirsiniz.

Amerikan Anayasası, dünyanın en güzel yapıtı olarak bilinir. Böyle olduğu, Amerika'yı getirdiği yerden de bellidir. Amerikan anayasası 7 maddeden oluşmuştur. Türk ve Amerikan anayasaları, daktiloda aynı puntolarla yazılsa ,177 maddelik Türk anayasası yaklaşık 60-70 sayfaya ancak sığarken, Amerikan anayasası 3 sayfaya sığacak büyüklüktedir.

Amerikan anayasasındaki 7 maddenin ilk üçü; yasama, yürütme ve yargının nasıl teşkil edileceğini anlatır. Bu üç erkin bir birini hakimiyeti altına alamayacağı ve bir birini denetleyecek (check and balance) "denge ve kontrol" ün kurulacağı bir sistemi tarifler. 4'üncü madde eyaletlerin birbiriyle ilişkilerini anlatır. Bunun Türkiye ile ilgisi yoktur. 5'inci madde, anayasa değişikliklerinin nasıl yapılacağını anlatır. Değişikliği sadece yasama organına bırakmamıştır. Eyaletlerin dörtte üçünün onayını şart koşmuştur. 6'ncı madde ulusal borçlarının nasıl ödeneceğini, 7'nci madde anayasanın nasıl onaylanacağını anlatır. Amerikan anayasasını bir kaç cümle ile anlatabilirken, Türk anayasasını okuyup anlayabilmek için bir kaç ay gerekir.

Amerikan anayasası, tarife ve tefsire açık tek kelime ihtiva etmezken,Türk anayasasının başlangıç bölümü dahil, bütün bölümlerinde isteyenin istediği gibi tefsir edeceği tariflerle doludur. Bir hukuk belgesi olmaktan çok, bir hamasi destan görümündedir.

Anayasa, dilek ve temennilerin yer aldığı bir kısmet kutusu değildir. Türk anayasası zaman zaman bu görünümündedir. Birçok

yerinde de Cumhuriyet kurulduğundan beri bizzat devletin uymadığı yasaklar konmuştur. En güzel örnek "laiklik" için söylenenlerdir. Laiklik, anayasada din ile devlet işlerinin ayrılması olarak tariflendiği halde, Diyanet işleri gibi, tek bir dinin tek bir mezhebine dayalı, bütçesi bir kaç bakanlığın bütçesinden fazla olan bir devlet müessesesi vardır. 80-100,000 cami, imamı ve bütün personeli ile devletin memurudurlar. Bu nasıl bir din ile devlet ayrılmasıdır? Bunu anlamak dahi mümkün değildir. Şayet, anasadaki yazılımda tek amaç, şeriat kanunlarının getirilemeyeceğini temin etmek idiye, zaten bu anlam pek çok yerde vurgulanmıştır.

1787 Amerikan anayasasının hiç bir maddesi ve 1789 da eklenen 10 maddelik "haklar bildirgesi", vatandaşın devlete karşı nasıl korunacağı esas alınarak yazılmıştır. Devletin uyması gereken sınırlamalar yazılmıştır. Türk anayasası devleti koruma esasına göre yazılmış ve vatandaşın nasıl sınırlandırılacağı tariflenmiştir.

Anayasa yapmanın doğru yöntemi nasıl olmalıdır?

"Politikacılar anayasaya zincirlenmelidir." Thomas Jefferson-Amerikan anayasasının babalarından

İlk bakışta, bir anayasanın içeriği önemli imiş gibi görünmektedir. Nitekim, bir mühendis olarak, Türkiye'deki sosyal, politik ve ekonomik aksaklıklara kafa yormaya başladıktan sonra, bu aksaklıkların hepsinin devletin yapısındaki bozukluklardan kaynaklandığı ve o yapıyı da anayasanın tariflediğini görerek, doğru bir anayasa nasıl olmalıdır sorusuna cevap aramaya dört yıl önce karar vermiştim. O tarihte, Harvard Üniversitesine araştırmacı olarak kabul edilmiş, akademik dekan Fred Schauer ve KSG dekanı Joseph Nye rehberliğinde, doğru bir Türk anayasası nasıl olmalıdır konusunda fiilen çalışmaya başlamıştım. Başlarken, 57 yaşında, dünyayı tanımış, bütün dünyada oldukça önemli işler yapmış birisi olarak, yeni ve doğru bir anayasayı en çok 3 ayda bitirebileceğimi düşünmüştüm.

Okudukça ne kadar yetersiz olduğumu anladım. Dört yıl çalıştıktan sonra tek bir şey öğrendim ve anladım. Bir anayasanın içeriğinden önce, onu kimin? nasıl yapacağı? ve kimin? nasıl onaylayacağı? önemliydi. Çünkü, içeriği de buna bağlıydı. Önce içeriği ile uğraşırsan, bunu yapacak olanlar, yani yapıcı kurum, (şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisidir.) doğru değilse, onaylayacak kurum (halk yerine yasama organı veya başka bir devlet kurumu)

doğru değilse, zaten içeriğinin de doğru olmasını beklemek mümkün değildir. Yapıcılar doğru ise, içeriği de doğru olacaktır.

Pof. Edward Mc Winney , Anayasa yapımının prensipleri, prosesi ve pratiği-*Constitution making Principles, process, practice-* isimli kitabında:

“Sorulması ve cevaplanması gereken sorular, “ne zaman” ve “neden” birilerinin anayasa yapma girişimine girmesi gerek; temel politik anlayışlarda anlaşmaları sağlayan geniş görüşlü örnek bir anayasa için temel şartları sağlamak üzere bu görev “kime” verilmelidir?” ***diyor. Ve kitabında, aşağıda bir kaç cümle ile özetlediğim cevabı veriyor. Bu konuda yazılmış pek çok eserde bu sorunun bilimsel, sosyolojik ve toplumsal cevabı hemen hemen aynı noktalarda birleşiyor.***

Bir de anladım ki benim ve (başka bir şahıs veya gurubun)yazacağı bir anayasa, bir toplum sözleşmesi olamazdı. Yargıtay başkanı sayın Sami Selçuk; “ benim yazacağım bir anayasa, ancak benim anayasam olur” demişti.

Halk yararına, en doğru anayasayı kim? Nasıl yazar? Doğru yöntem nasıldır?

Halkın uzun vadede yararını düşünecek kişilerin seçimi ve çalışma düzenlerinin bunu sağlayacak şekilde kurulması, bu sistemin fiziksel olarak doğru kurulması meselesidir. Yani bir yapısal sistem meselesidir.

Anayasayı yazacak kurul yeleri, bu görevlerindeki yetkilerini, o andaki menfaatleri veya gelecekteki menfaat beklentileri için kullanmıyorlarsa, yani bir menfaatler atışması-conflict of interest yoksa, yazıcı kurul doğru kurulmuş demektir.

Bu tariften de anlaşılacağı gibi, bu kurul, yasama meclisi olamaz. Dünyadaki örneklerinde, yasama meclisinden halk yararına doğru bir anayasa çıktığı görülmemiştir. Yasama meclisi, ister yeni bir anayasa yapsın, isterse anayasada değişiklik yapsın, bunları yaparken, her zaman halkın yararından çok yapanların yararı dşnlmş.

Onun için yasama meclisinden ayrı, yasama meclisi ile aynı dönemde ve fakat tamamen müstakil çalışan bir “Anayasa Hazırlama Meclisi-AHM” kurulan ülkelerde netice tam başarılı olmuş. Hatta bu

meclise seçilenlere, istikbalde diğer meclislere seçilmesi dahi yasaklanmış ki bir menfaat çatışması (conflict of interest) olmasın.

Halk yararına, uzun dönemleri kapsayacak şekilde ve doğru düzenlemeler getiren bir anayasayı yasama meclislerinin yapamayacağını Türkiyede de yetkili hukuk otoriteleri ifade etmişlerdir.

Amerikan anayasasını hazırlayan Anayasa konvansiyonu, yasama meclisinin üyeleri değil, sadece bu işi yapmak üzere eyaletler tarafından seçilmiş 55 delegeden müteşekkildi. Anayasa delegeler tarafından 17 Eylül 1787 tarihinde imzalandıktan sonra, nasıl yürürlüğe gireceği tartışılmıştı. Delegeler, konvansiyona katılan 12 eyaletten dokuzu imzalayınca, anayasanın yürürlüğe girmesinde mutabık kalmışlardı.

Eyaletlerin bunu nasıl onaylayacağı konusunda ortaya atılan ilk fikir, eyalet yasama meclislerince onaylanmasıydı. Bu fikir ortaya atılınca, Thomas Jefferson; “bu anayasanın onaylanmasını yasama meclislerine bırakacaksak, burada boşuna zaman kaybetmişiz. Yasama meclisleri, kendi şahsi menfaatlerine hizmet etkiyecek olan bu anayasayı, hiç bir eyaletin yasama meclisi, halkın yararını düşünerek imzalamaz” dedi.

Delegeler, anayasa’yı müzakere edip, oya koyması için her eyalette özel bir Konvansiyonun toplanmasını kabul ettiler. Bu konvansiyonlar, eyalet yasama meclislerinden ayrı ve sadece bu iş için seçilmiş ve işlerini bitirdikten sonra da gidecek kişiler arasından seçilmişti.

Birçok Amerikalı akademisyen, anayasanın eyaletlerce onaylanması, eyalet yasama meclislerine bırakılsaydı, ne anayasa olurdu, ne de bugünkü Amerika olurdu demektedir.

Anayasanın yapılması bir yana, onaylanması için dahi yasama meclislerine ve politikacılarına güvenmeyen Amerikanın, geçen 220 yılda ne kadar doğru ve bilinçli hareket ettiği fiilen görüldü. Dünyaya insan hakları bildirgesini öğreten Fransa 1789’dan beri 17 defa anayasa yaptı ve hala da yapmaya devam etmektedir. Çünkü bu anayasaları yasama meclisleri yapmaktadır.

Meclis Anayasa Mahkemesi ilişkisi

Yasama meclisleri, dünyanın her yerinde anayasayı çiğneyen kanunlar yaptıkları için “Anayasa Mahkemeleri” kurulmuştur. Bu kurum, yasama meclislerinin ve politikacıların objektif davranmadıklarının en güzel delilidir.

Bilindiği gibi, Amerikan Yüksek Mahkemesinin yasanın Anayasa’ya uygun olup olmadığını inceleme yetkisine sahip olması, 1803 yılında, yani Yüksek Mahkeme Başkanı John Marshallın “Madison-Marbury” davasında verdiği kararla yürürlüğe girmiştir. O tarihten bu yana, Yüksek Mahkeme, 90’ın üstünde federal yasa ile yüzlerce eyalet yasasının anayasaya uygun olmadığına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemelerinin kurulmasına öncülük eden bu olay, tarihin akışını değiştirmiş ve demokrasileri politikacının elinden alıp, yok olmaktan kurtarmış, sürekliliğini sağlamıştır.

Mevcut bir anayasayı dahi, halkın onayladığı bir anayasaya göre uygulamayan bir kurumun halk lehine, doğru bir anayasa yapması nasıl beklenebilir?

Türkiye için halk yararına doğru bir Anayasa hazırlanabilmesi için doğru bir yöntem nerisi

Önümüzdeki seçimlerde, hem Yasam Meclisi, hem de “Anayasa Hazırlama Meclisi-AHM” birbirinden tamamen müstakil olarak seçilebilir. AHM’nin seçilmesinde yeterli niteliklerde ve sayıda uzman ile toplumun bütün kesimlerinden ve halktan yeterli sayıda temsilcinin katılımı sağlanabilir. Bunun nasıl yapılacağına dair çeşitli uygulama örnekleri mevcuttur. En son Kanada’da güzel bir çalışma rneği vardır. (bakınız CANADA CONSTITUENT ASSEMBLY ADRESS www.nucleus.com/~rijmedia) . AHM , diğer yasama meclisi ile aynı dönemde, aynı süre zarfında 4 yıllık bir dönem çalışır. Referandumla onaylanmasını müteakip, yeni yasama meclisi, yeni anayasaya göre seçilir.

Bunun uygulandığında, halka güvenmeyen ve her şeyi halka yaptırmak bir romantizmdir şeklindeki eleştirilerin yanlış olduğu, diğer ülkelerdeki uygulamalarla grlmştir.

Ne kadar güzel ve doğru bir anayasa yazılırsa yazılsın, Türkiyedeki uygulamada bir şeyi değiştirir mi?

Türkiyede, anayasaların pek işe yaramadığı, uygulanmadıktan sonra böyle boş işlerle uğraşmanın bir anlam ifade etmediği şeklindeki bir kanı, bilinçli olarak ve tamamen yanlış bir imaj olarak halkın belleğine yerleştirilmiş olduğu görülmektedir.

1839 Tanzimat fermanını yazan, kırk yaşındaki genç Mustafa Reşit Paşa , 17 yaşındaki padişah , Abdülmecit'in güvenini kazanarak, ilk okul (sübyan okulları) orta okul ve liseleri (idadi ve rüştiyeleri) mahalle imamlarının elinden alıp, çağımızın düzenine getirmeselerdi, pozitif ilimlerin yasaklandığı medreseleri, din ulemalarının elinden alıp, doktor, mühendis yetiştiren modern üniversiteler haline getirmeselerdi, büyük bir ihtimalle Atatürk'ler, İnönüler, Fevzi Çakmaklar yetişmeyecek ve belki bugün Türkiye de olmayacaktı.

1961 anayasasının getirdiği hürriyet havasının ne kadar silmeye çalıştıysa da 1982 anayasası silmedi.

Türk tarihi, doğru bir sistem vazedildiğinde, nasıl ileri atılımlar yarattığının örnekleriyle doludur. Dünya tarihi zaten bunun mücadeleleri ile doludur.

Anayasada değişiklik yapmanın doğru yöntemi nedir?

Anayasa yapılması gibi, anayasa değişikliklerinin de yasama meclislerince yapılması ve onaylanmasının meclislere bırakılması, büyük bir sistem hatasıdır. Anayasa, oyunun kurallarını belirler. Bir futbol maçında, oyuncular sahaya çıktıktan sonra, oyunun kurallarını oyuncuların belirlemesi ile, sahaya çıkmış bir meclis üyelerinin kuralları (anayasayı) değiştirmesi arasında bir fark yoktur. Yasama Meclisi, birbirinden ayrılması gereken üç erkten birisi ise, bu erki diğerleri ile eş düzeyde kurup denetleyecek bir

Nitekim, anayasa değişikliklerinin meclisler tarafından yapıldığı bütün ülkelerde değişiklikler hiç bitmemiştir. (BAKINIZ "Dünyada son 5 yılda anayasal değişiklik yapan ülkeler" isimli ek yazı.)

Bu ekte görüleceği gibi, yasama meclislerindeki anayasa değişiklikleri, devlet sistemlerinde baştan yapılmış bozuklukların bir aynasıdır. Düzeltmeler, gerçekten halk yararına yapılmamakta, ya meclisle hükümetin, ya meclisle

cumhurbaşkanlarının yetki ve güç çekişmeleri, ya yeniden cumhurbaşkanı olabilmek için anayasayı değiştirmeye çalışan güçlü bir adamın çabaları görülecektir.

Türkiyede de hemen her meclis, o anda mecliste menfaatleri bütünleşen bir çoğunluk varsa, istediği kadar ülke zararına da olsa, kendi yararlarına olan bir değişikliği derhal yapmışlardır. Hemen her dönemde, seçimlerle ve partilerle ilgili anayasa (67 ve 69 maddeler, 1987, 1995 ve 2001 yıllarında) ve kanunlar değişmiştir. Ama, parti liderlerinin lider sultanını kaldıracak bir değişiklik yapılmamıştır. Tam aksine, seçmenlere tercih hakkı tanıyan seçim listeleri halkın yararına da olsa, liderlerin yararına olmadığı için kaldırılmıştır.

Anayasanın 26'ncı ve 28'inci maddelerinde yapılan değişiklikler topluma ne getirecektir?

Mukayese yapılabilmesi için, 26. ve 28. maddelerin değişmiş ve değişmemiş hallerinin yazılmasında yarar vardır.

MADDE 9. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına "Bu hürriyetlerin kullanılması," ibaresinden sonra gelmek üzere "millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması," ibareleri eklenmiş, üçüncü fıkrası metinden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra son fıkra olarak eklenmiştir.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (not; mavi renk yazılanlar, eski paragraflardır. Kimisi çıkarılmış, kimisine ilaveler yapılmıştır. kırmızı renkle yazılmış olanlar yeni metinlerdir ve bu metinlerde altı çizilen satırlar, eski metne yapılan ilavelerdir.)

Madde 26.- Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

(eski paragraf) Bu hürriyetlerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanması, başkalarının sohbet veya haklarının özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(3.10.2001-4709) Bu hürriyetlerin kullanılması, (ilave edilen kısım) **milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması,** suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(çıkartılan paragraf) Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasaya aykırı yazılı veya basılı kağıtlar, plaklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri usulüne göre verilmiş hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallede kanunla yetkili kılınan merciin emriyle toplattırılır. Toplatma kararını veren merci bu kararını, yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Hakim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar.

(3.10.2001-4709)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(3.10.2001-4709) (ilave edilen kısım) **Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.**

IX. Bilim ve sanat hürriyeti

Madde 27.- Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2'nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz. Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.

MADDE 10. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 28 inci maddesinin ikinci fıkrası metinden çıkarılmıştır.

X. Basın ve yayımla ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

Madde 28.- Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz. (çıkartılan kısım) Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz.

(3.10.2001-4709)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27'nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastıranlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenabilir. Dağıtımı önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hakim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz. Süreli veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hakim kararıyla; Devletin ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin,

kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir; hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelili veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt veya müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye'de yayımlanan sürelili yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan sürelili yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hakim kararıyla toplatılır.

Düşünce ve basınla ilgili hürriyetlerin, içinde yer aldığı anayasanın genel yapısı ve anlayışı doğrultusunda değerlendirilmesi ve çağdaş dünya ile mukayesesi

Daha iyi anlatabilmek için, Amerikan anayasasının ilgili maddeleri ile kısa bir karşılaştırma yapmakta yarar vardır.

Amerikan anayasasında, bu hürriyetlerle ilgili olarak, sadece aşağıdaki iki madde vardır. Bunlardan birincisi:

Haklar Bildirgesi 1. maddesi (Anayasa değişikliği olarak sonradan konduğu için, 1'inci değişiklik-first amendment olarak anılır.) dir:

Kongre, dini bir kuruma saygı gösteren ya da serbest ibadeti yasaklayan; ya da söz özgürlüğünü, basın özgürlüğünü; ya da halkın sükunet içinde toplanma ve şikayete neden olan bir halin düzeltilmesi için hükümete dilekçe verme hakkını kısıtlayan bir yasa yapmayacaktır.

İkincisi:

Haklar Bildirgesi'nin 9. maddesidir:

Bazı hakların Anayasa'da sıralanmış olması, halkın diğer haklarının reddedilmesi ya da küçümsenmesi olarak yorumlanmayacaktır.

Bazı kişiler, bazı hakların "Haklar Bildirgesi" ne sıralanmış olmasının , orada sıralanmamış diğer hakların korunmayacağı şeklinde yorumlanmasından korktular. Bu madde böyle bir yorumu engellemek için kabul edildi.

Görüldüğü gibi, Türk anayasasında yasaklar vatandaşa getirilmiş, Amerikan anayasasında ise, meclise getirilmiştir. Amerikan anlayışında , korunmaya muhtaç olan vatandaşdır. Korkulan devlettir. Türk anayasasında tam tersidir. Zaten, daha bu yazıda defaatle belirtildiği gibi, iki anayasa arasındaki temel fark budur.

Esasen, 220 yıllık devlet-vatandaş ilişkileri deneyimi, insanoğluna göstermiştir ki devlet, vatandaşa karşı asla korunmaya muhtaç değildir. En fakir, en güçsüz devletler bile, vatandaşından daima güçlüdür. Bunun en basit nedeni, birinin elinde silah vardır. Diğerinde yoktur.

Temel düşünce devleti korumak olunca, anayasadaki bir metnin şöyle veya böyle olması fazla bir değer ifade etmez. Yani anayasa vatandaşı dövme üzerine inşa edilmiştir. Öyle olunca, dövmek için sebep bulmak çok kolaydır.

Düşünce ve Basın hürriyetlerinin önünde, insanlığı korkutan iki engel ve Türkiye

Düşünceyi yayma hürriyetinin önündeki iki engel, insanoğlunu tarih boyunca hep korkutmuş ve tarih, insanoğlunun bu engellerle mücadelesi ile dolmuştur.

Birincisi devlet engeli, ikincisi tekelleşmedir.

Devlet engeli, Türkiyede devam etmektedir. Devlet engeli, hem anayasadaki hükümlerle, hem kanunlarla (bakınız ek: Türk Hukukunda Basının Hukuksal konumu) susturma maddeleri ile tam olarak vardır. "freedom house" un endeksinde Türkiye yarım özgür ülke statüsündedir.

Devlet engeli, 15 ulusal kanaldan devletin sahip olduğu 6 devlet kanalının özel imtiyazlarını kullanmak suretiyle, özel TV'lerle

rekabet etmek suretiyle devam etmektedir. Devlet bunlara harcadığı parayı, özel medya kuruluşlarına aktarır, sahneden tümüyle çekilmesi gerekirken, özel TV'lere verdiği cezaları da kendine irat kaydederek, dünyada emsali görülmemiş, aslında Türkiye'yi küçük düşüren bir rekabet örneği vermektedir.

Devlet engeli, asıl RTÜK gibi siyasi otoritenin emrinde olan (her ne kadar bağımsız gibi görünse de, fiziksel yapısı itibarıyla bağımlı olduğu aşikardır. Ayrıca, yeni RTÜK kanununda açık seçik ve tam olarak dizgin altına alınmıştır.) bir denetim kurumuna karşı özel TV ve radyoların yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmasıyla devam etmektedir.

Düşünce ve basın hürriyetleriyle ilgili maddelerin eski ve yeni içerikleri açısından yenilerinin topluma ne getirecekleri

Esasta bir şey getirmeyen bu değişikliklerin yapılması için neden bu kadar zahmete girilmiştir? Neden bu kadar gürültü koparılmaktadır? Herkesin bildiği gibi, Bu değişiklik yapılarak, Kürtçe'nin ve etnik azınlık dillerinin yasaklanmasına karşı çıkan Avrupa Birliği'nin arzularının yerine getirildiği zehabı verilmiştir.

Gerçekte 26'ncı maddeye ilave edilen:

milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması,

paragrafı, zaten anlaşılabilir ve her tarafa çekilebilen bir tarifi, vatandaş aleyhine iyice ağırlaştırmıştır.

Gerçekten AB'nin ön gördüğü etnik azınlık haklarına bu değişikliklerle bir güvence gelmiş midir? Bu madde, kötü niyetle uygulanırsa, Türkçe konuşmayı dahi yasaklayacak belirsizlikler ve tefsirlerle doludur. Yani, yapılan değişiklikler, gösteri yapmaktan öte bir şey değildir ve AB'nin de bunu görmemiş olduğunu düşünmek için çok iyimser olmak gerekir.

Kaldı ki, çağımızın çoğulcu demokrasilerinde, azınlık hakları oy çokluğuna tabi değildir. Bunun için bu kadar çağ dışı zorlamaların, bu ülkenin hak ettiği bir çağ dışılık olmaması gerekir.

Başlangıç maddesi, anayasanın bütün maddeleri için geçerli olduğundan, 13, 26 ve 28'inci maddelerle uyum sağlaması için, eski metindeki **"hiç bir düşünce ve mülahazanın"** cümlesi yerine;

“hiçbir faaliyetin” cümlesi konmuştur. “Faaliyet” lafının Türkçe’deki pek çok anlamı, neyin faaliyet olup, neyin olmadığına tefsirini getirdiğinden, bu kelime zaten Mecliste de münakaşa edilmiş ve bir kaç defa da önce "eylem" sonra "faaliyet" olarak değiştirilmiştir. Bütün mesele, temel kurgunun yanlışlığıdır. Yani, vatandaşı dövmek üzere yapılmış bir kurgu varken, onu dövecek biri ve bir de sebep mutlaka bulunur. Bu nedenle, bu değişikliğin şöyle veya böyle olması, hatta yapılmış olmasıyla olmaması arasında, uygulamada vatandaş lehine pek bir getirisi yoktur.

Düşünce ve basın hürriyeti ile ilgili olarak değiştirilen maddelerin, anayasanın diğer maddeleri ile ilişkileri açısından topluma getirecekleri

Anayasanın bütün maddelerine atıfta bulunan bir “Başlangıç” bölümü vardır. Değiştirilen her madde gibi, 26. ve 28 maddeler de “Başlangıç” bölümündeki yasaklara ve sınırlamalara tabidirler.

Bu bölümdeki yasaklar ve sınırlar zaten tefsire tabidir. Yani, vatandaşı dövmek isteyen için, her cins sopa ile mücehhez kılınmıştır.

İlaveten, 26’ncı madde, 27 ve 28’inci maddelere atıfta bulunmakta, 27’nci madde , 1,2,3’üncü maddelere ve 2’nci madde de tekrar “Başlangıç” maddesine atıfta bulunmaktadır.

Bu maddeler de anlaşılmaz ve vatandaşı tehdit edici tefsirlerle doludurlar.

26 ve 28’inci maddeler, 13. maddedeki **“Temel Hak ve Hürriyetlerin sınırlanması”**, 14’üncü maddedeki **“Temel Hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması”** ve 19’uncu maddedeki **“Kişi hürriyeti ve güvenliği”** ile doğrudan, 20,21,22, 23, 31’inci maddeler başta olmak üzere, anayasanın hemen her maddesi ile kısmen de olsa ilişkilidir.

28’inci maddedeki “Basın hürriyeti”, anayasanın hemen her maddesi ile daha da yakından ilgilidir.

Bütün bu maddeler, her türlü tefsire açık ve vatandaşı suçlama ve cezalandırma felsefesi üzerine kurulmuşken, bir iki maddede bir değişiklik yapmanın, uygulamada kimseye bir yarar getirmeyeceği açıktır.

Bugünkü hali ile, anayasa değil Kürtçe'yi, Türkçe'yi bile yasaklayacak yasaklarla doludur.

Bol Hürriyet, demokrasi için bir tehlike midir?

Hürriyetlerin sınırlandırılması konusunda, 1961 anayasasından 20 yıl sonra, çok daha demokratik bir yapıya giden, daha bol hürriyetli bir döneme geçileceği yerde, tamamen tersi olmuş, 1982 anayasasında hürriyetler iyice kısılmıştır. Bunun nedeni olarak da, 1961'deki bol hürriyetlerin demokrasiyi tahrip ettiği, devletin birliğine ve bütünlüğüne zarar verdiği gerekçe olarak gösterilmiştir.

Bu bahane, çağdaş dünyayı güldürecek kadar gerçek dışıdır. Ülkenin içine girdiği kaosu tek sebebi, güçler ayrılığının getirilmediği, her bürokratin, her politikacının ve her şeyi kendi bildiği yorumladığı ve uyguladığı bir doğru kurulmamış bozuk bir düzendir. Bu düzende, 3-4 tane parti lideri, hem partilerine, hem milletvekillerinin tayinine (seçilmemiş bir nevi tayin edilmişlerdir) hem hükümete (yürütmeye), hem de yasama meclisine hakim olmuşlardır.

Bir devlet dikta demokrasisi, bir seçim gösterisi demokrasisi yolsuzlukları, adam kayırmaları, anti-şeffaflığı, hukukun değil, bilek gücünün üstünlüğünü beraberinde getirmiştir. Onlar da ekonomik çöküntüleri ve doğal olarak, karşı gurupları ve anarşiyi getirmişlerdir. Böyle bir düzende hürriyet versen de vermesen de varacağı nokta bir kaostur. Ancak, 1961 anayasasının getirdiği taze rüzgar, hürriyetlerin ciğerini biraz açmış ve ülkeye temiz havanın nimetlerini göstermiştir.

Bu kaosa, çok gelen hürriyetler değil, yine yanlış kurulmuş olan devlet yapısı, gerçek ve yegane neden olmuştur.

Anayasada yapılan değişikliklerin Meclisteki algılanış şekli

Bazı ülkelerde, özellikle eski komünist ve faşist rejimlerde görüldüğü gibi, Meclisler halka güvenmezler. Bu nedenle anayasalar, bol yasaklı olur. Ancak, uygulamada daha gevşek kavranılarak tansiyon ölçülür. İyiyeye gittikçe, defacto olarak, hürriyetler lehine bir uygulama gelişir.

Türkiyede, hem insan haklarında, hem de basın hürriyetinde tam tersine bir uygulama olduğu söylenebilir. Yani anayasa daha

hürriyetçi, Meclis daha despot bir görüntü sergilemektedir. Radyo ve Televizyon yayınlarını düzenleyen RTÜK kanunundaki son değişiklikler, hürriyetlerin gaspı olarak tariflenebilir ve endişe ve korku vericidir. Hatta dehşet vericidir.

Meclisin onayından geçen RTÜK yasasının yanlışlıkları, Cumhurbaşkanlığı vetosunda, bilimsel ve sosyal yönlerden hiç bir şey söylenemeyecek kadar mükemmel bir şekilde ortaya konmuş ve bu gerekçelerle meclise iade edilmiştir. O bakımdan, bu konuda fazla bir şey söylemek gereksiz olmaktadır.

RTÜK başkanının bir TV yayınındaki konuşmasında, kanunu son değişik şekliyle tam uygularsak, karartılmamış TV, kapatılmayacak radyo kalmaz dediğini bizzat dinledim. Dahası da, cezalar o hale geldi ki, tekelleşmiş medya daha çok hakimiyetini artırırken, adoluda binlerce yerel radyo ve yüzlerce yerel TV kapanma tehlikesi içine atılmaktadır dedi. Yeni RTÜK yasası, tekelleşmeyi legal hale getirmekte, eski yasadaki illegal işlemleri legalleştirmektedir.

RTÜK yasasında en dikkat çekici nokta, internete getirilen yasaklardır. Gutenberg'in matbaasının Osmanlı İmparatorluğuna girişine 200 yıl sonra izin verilmesinin Osmanlı'da yarattığı çağ dışı kalma olayı, 400 yıl sonra bu meclisce tekrarlanması çok acı ve düşündürücüdür. Bu konuda yazdığım ayrı bir yazıyı ekte " D.9- Internet-özgürlükler teknolojisi" adı altında ayrıca sunuyorum.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, 2001 yılında 18 gazetecinin hapiste oluşu (freedom house) ile gölgelenmektedir.

Türkiye hakkındaki uluslar arası raporlar, işkence suçlamaları ile doludur.

Kopenhag kriterleri diye herkesin ezberlediği kriterlere uyumu sağlayacak, ölüm cezaları ve benzerlerinin kalkmaması, AB'ye girişi engellemek isteyen güçler tarafından siyasi malzeme yapılmaktadır.

Dış Dünyada Türk Yasama Meclisindeki partilerin, rakip gördükleri kişileri, siyasi rekabet yerine, hukuki engeller yaratarak elemek istedikleri kanısı kuvvetlenmekte ve bu da Türkiyede demokrasinin geleceğine olan güveni sarsmaktadır.

Kavşaktaki Türkiyenin önündeki yollar ve anayasa

Türkiyenin durumunu anlayabilmek için, dünyanın nereden gelip, nereye gittiğinin ve bugün nerede olduğunun doğru analiz edilmesi gerekir. Henry Kissinger'in "Amerikanın bir dış politikaya ihtiyacı var mıdır?-Does America need a foreign Policy" isimli kitabından aldığım aşağıdaki kısa özetin bu analize yardımcı olacağı inancındayım.

Türkiye'nin de Amerika gibi bugün sorunlarla karşılaştığı uluslar arası düzen, 30 yıl savaşlarının bitişini belgelemek üzere yapılan Westphalia anlaşmasının 1648 de imzalanması ile başladı.

18 ve 19'uncu yüzyıllarda, Avrupa'nın yapısı/sistemi, bir ulus-devletler topluluğuna dönüştü. Diğer ülkelerin iç işlerine karışmama doktrini, anahtar taşlardan birisi oldu. Beraberinde, milli hakimiyet ve devletlerin birbirleri ile ilişkilerini düzenleyen uluslar arası hukuku da getirdi.

Günümüzdeki bütün bu icatlar ve gelişmeler , artık yeni bir kavramı ortaya koyuyor. O da, ulusların hakimiyet kavramının ve diğer ülkelerin iç işlerine karışılmaması kavramlarının, geleneksel prensiplerinin, küresel/universal barış ve adaletin en büyük engeli olduğudur.

15 Aralık 1791'de Amerikan anayasasının tamamlayıcı parçası olarak imzalanan "Haklar Bildirgesi" , akabinde 1948 de BM insan haklarının imzalanması, akabinde Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi ve benzerlerinin imzalanması ve fiilen yürürlüğe konmaları, bireyciliği geliştirdi. Bireyin devlet için değil, devletin birey için var olduğu bilincini geliştirdi. Böylece 18 ve 19 yüzyıl filozoflarının "İnsan doğarken tüm haklarıyla ve eşit doğar, sonra insanların yarattığı kurumlar, onları onun elinden alır. İnsanoğlu başlangıca dönüş için mücadele etmelidir" felsefesi gerçekleşme dönemine girmiş oldu.

Neticede, insan hakları aktivistleri, devlet adamından çok, hukuka/hukuk adamına güveniyorlar. Westphalia anlaşmasının getirdiği düzen ise hukuktan çok, devlet adamına güven şeklindeydi.

Bireyciliğin gelişmesi, milliyetçilik yerine insan haklarının kaim olması, Avrupa Birliğini doğurdu.

Türkiye, şimdi bu ikilemi yaşıyor. Mevcut düzenden memnun olan ve onun devamını isteyenlerle, dünyanın yeni düzenine uyum sağlamak ve AB'ye girme savaşı verenlerin kıyasıya bölündüğü ve mücadele ettiği bir Türkiye görüntüsü ortaya çıktı.

Eski usuldeki kutsal devlet, hikmet-I devletçilerle, çağdaş yönetime uyum sağlamak isteyenlerin çekiştiği Türkiye'nin önünde, anayasal sistemin "günü kurtarma" maslahat şeklinde düzeltmelerle değil de, çağa uygun bir şekilde değişmesi gibi çetin bir problem oluştu.

İşte bu yol ayırım noktasında, Türkiyenin hangi yolu izlemesi ve takip etmesinde yarar olan anayasal hareketleri kısaca inceleyen ayrı bir yazıyı; " TÜRKİYENİN ÖNÜNDEKİ YOLLAR ve ANAYASA" isimli ekli yazıda sunuyorum.

Ali Rıza Bozkurt
Research Fellow-KSG-HARVARD UNIVERSITY

D.1

AMERİKA'DA MEDYA SAHİPLİLİĞİ-TÜRKİYE İLE MUKAYESESİ

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ve hatta zaman zaman gelişmiş ülkelerde dahi görülen, medyanın monopolleşmesi (tekelleşmesi, kartelleşmesi) ve tekelleşmeden aldığı güçle, siyaseti etkilemesi, hükümetin teşkilinde rol oynaması, yolsuzluklara karışması ve en önemlisi de demokrasiye zarar verir hale gelmesi, doğal bir gelişim sürecidir.

Bu süreç, hemen hemen bütün ülkelerde yaşanmıştır. Son 10-20 yıl içerisinde Güney Kore, Tayvan, Singapur, Endonezya, Malezya, Bazı Güney Amerika ülkeleri ve Pakistan'da yaşanmıştır. Türkiye'de de bütün şiddeti ile yaşanmaktadır. Hatta Türkiye'deki kadar şiddetli olmasa da, İtalya ve Fransa'da ve bazı Avrupa ülkelerinde dahi halen yaşanmaktadır.

Eski RTÜK yasası, Haziran 2001 tarihinde değiştirilmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışılırken, tartışılan en önemli

konulardan biri, medyanın tekelleşmesi idi. Değiştirilmek istenen eski RTÜK yasasında, tekelleşmeyi önlemeyi amaçlayan yasaklar vardı. Bu yasaklar, büyük medya tarafından, yasal olmayan yollardan aşılmış ve medya tekelleşmişti. Yeni yasa ile bu durumunun yasal hale getirilmek istendiği uzun süre tartışılmıştı.

Diğeri de; medya sahiplerinin devlet ihalelerine girmelerine dair kısıtlamaların, yeni yasa ile kaldırılmak istenmesiydi. Büyük medya sahiplerinin, yine yasal olmayan yollar kullanarak ihalelere girdiği, aldığı ihalelerin bir kısmının Danıştay'ca iptal edildiği, girme hakları olmadığı halde, bir takım ihalelere girme izni aldıkları, ve bu usulsüzlüklerin yeni yasa ile yasal hale getirilmek istendiği idi. Ayrıca, yeni yasanın tekelleşmiş medya lehine, ilerde çok büyük bir haksız rekabet doğuracağı idi. . Bu yüzden, büyük iş yapanlar medya sahibi olmak veya en direkt olarak bazı medya kuruluşlarına maddi destek sağlamak zorunda kalmışlardı. Piyasaya yeni giren ve hızlı gelişme gösteren her şahıs ve kuruluşa, mevcut medya trostleri, ya potansiyel rakip gördükleri veya güçlerini göstererek, onun maddi başarılarından pay almak için saldırmışlardır. Bu saldırıların, etik, ahlaki ve hukuki yönüne bakılmaksızın bu saldırılar sürdürülmüştür. Çünkü saldırıdan sağlanacak maddi ve manevi güç, hukuk ve ceza risklerine girmeyi çok rahat karşılamıştır.

Büyük medya sahiplerinin, doğal olarak, yeni yasanın kabulü için büyük çaba harcadıkları rakip medya haberlerinde güncel haber haline gelmişti.

Bu yazıda; bu iki konu, yani medyanın tekelleşmesinin önlenmesi için, medya sahipliğine getirilen kısıtlamalar ve özellikle de medya sahiplerinin devlet ihalelerine girmeleri ile ilgili yasakların Amerika'daki durumları ve Türkiye ile karşılaştırılmaları ele alınmıştır.

Ülkenin acil ihtiyacı olan, yapısal reformların çıkışına zaman ve kapsam itibariyle oldukça büyük menfi etkiler yapabilecek olan bu yeni yasanın ne olacağını, tüm dünya büyük bir merak ve ilgi ile izlemektedir. Bu nedenle, bu yasanın diğer ülkelerin geçirdiği deneyimler ve bugünkü durumları itibariyle mukayese edilmelerinde yarar ve hatta gerek vardır.

Bu yazıda; demokratik gelişmesini tamamlamış olan Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da, medyadaki monopolleşmelerin, geçmişte bu toplumlara nasıl etkilediği, bu tecrübelerden hareketle, bu ülkelerin monopolleşmeye karşı geçmişte ve bugün ne gibi hukuksal, sosyal ve

yapısal tedbirler aldıkları kısaca özetlenmiş ve Türkiye ile mukayeseleri yapılmıştır.

Diğer ülkelerdeki medya ile ilgili düzenlemelerin geçmişte ne gibi fayda ve zararları olduğu, nereden gelip, nereye gittikleri ve bugünkü düzenlemelerin, geçmişteki hangi neden ve korkulardan kaynaklandıklarını, gelecekte ne amaçlandığını iyi anlamak gerekir. Yeni yasa ile getirilmek istenen hususlar, bu yönden tekrar gözden geçirilmiştir.

Amerika'daki medya sahipliği yasaları hakkında özet bilgi, tarihsel gelişimi ve Amerika'daki medya sahiplerinin devlet ihalelerine girme hakları ile Türkiye'dekilerin mukayesesi

MEDYA SAHİPLİLİĞİNE GENEL BAKIŞ

İnsanlık, demokrasi tarihi boyunca, demokrasinin temel şartı olarak gördüğü, konuşma ve yazma hürriyetini kısıtlayan iki engelden korkmuştur. Birincisi yasalar ve bunu uygulayan devlet, diğeri medyanın tekelleşmesidir.

1787 yılında, Amerikan anayasası ve 1791 haklar bildirgesinin birinci maddesi ile ve 1789 Fransız ihtilali ile konuşma ve yazma özgürlüğünü yasal hale gelirken, geriye özgürlüğü tehdit eden en önemli engel olarak, medyanın tekelleşmesi kalmıştır. Demokratik ülkeler, demokrasinin en büyük tehlikesi olarak gördükleri bu tekelleşmeyi önlemek için, medeni kanunlarına, ticaret kanunlarına, ve diğer ilgili kanunlarına çeşitli yasaklar koymuşlardır. Veya diğer ticari şirketlerin tekelleşmelerini önlemek için konulan yasaları, efektif bir şekilde medya için de uygulamışlardır.

Bu nedenle, çeşitli ülkeler arasında, medya sahipliği ile ilgili yasaları mukayese ederken, sadece medya ile ilgili kanunların getirdiği yasaklara bakarak karar vermek, son derecede yanıltıcıdır. Bir ülkedeki medya ile ilgili uygulamalara esas teşkil eden bütün yasalara, bu yasaların uygulanış şekline, medya sahiplerinin etiklerine ve davranışlarına bütün olarak bakmak gerekir. Yani yasaların ötesinde, davranış şekline kadar inen bir bütünlük içerisinde konu incelenmelidir. Örneğin İngiltere'de bir çok izinlerin verilmesi, 'Halk yararı testi'ne (Public Interest Test) tabi tutulduktan sonra verilmektedir.

Özetle; medya yasaları değiştirilirken, yeni kısıtlamalara gidilmesine veya mevcutların kaldırılmasına karar verilirken, medya

sahipliliğinin tarihsel gelişimi içerisinde neler olduğuna bakmak gerekir ki, gelecek için doğru varsayımlarda bulunmak imkanı olsun.

Her ülkede uygulanan bir sistem bütünlüğü içerisinde, medya kanunları birbirinden farklı görünmesine rağmen, varmak istedikleri netice aynıdır. Bu da, tarafsız haber alma ve yayma özgürlüğünün teminatı olan, farklı görüşleri dile getirecek, değişik seslerin duyulmasına imkan sağlamak ve onları desteklemektir. Araştırmacı gazeteciliğin önünü açmak, yolsuzlukların halk adına gözlemciliğini yapmalarına imkan sağlamaktır.

Diğer bir deyişle; medyadaki tekelleşmeyi kaldırmaktır. Bu tekelleşme, genelde ya devlet elinde (otoriter rejimlerde, demokrasiye geçişlerdeki eksik noksan kanunlar veya yasal olmayan uygulamalar nedeniyle) veya birkaç müteşebbis elinde toplanmasından husule gelmektedir.

Ekte sunulan, çeşitli ülkelerdeki medya yasakları incelendiğinde görülecektir ki, bazı ülkelerde çok büyük yasaklarla başlanmış ve zaman içerisinde yasaklar azaltılmış olmasına rağmen, bazı ülkelerde de aksine, yasaklar az ve hatta hiç yok iken, büyük ölçüde artırılmıştır.

Medya sahipliliği ile ilgili olarak, yasakları çok iken sonradan yumuşatılan ve azaltılan ülkelerde, uzun yıllar boyu uygulanan yasaklar ortamında, medya sahipliliği, onların etikleri ve işleri bu yasaklara uygun bir model içerisinde oluşmuş ve gelişmiştir. Örneğin, bir bölgede sadece tek bir medya kuruluşu (radyo veya TV veya gazeteden her hangi biri) sahipliliğine izin verilen Amerika'da, her bölgede sahipleri ayrı olan pek çok ayrı gazete, radyo ve TV oluşmuştur.

Böylece, kanun değişse ve birden fazla medya aracına, sahiplenme izni verilse bile (ki 1996 yasası ile, halen kısmen verilmiş olmasına rağmen, tam serbestlik verilmemiştir.), artık her bölgede, sahipleri farklı birçok müstakil basın ve yayın kuruluşu oluşmuştur. Belirli bir bölge dışındaki birleşmeler nedeniyle, yeni birinin daha, bu bölgede ikinci bir medya aracına sahiplenmesi (ilave bir TV veya gazete veya radyo) yayına başlar hale gelmesi, tekelleşme olgusu yaratmayabilir. Bu nedenle, kanuna "bir bölgede, tek bir medya aracı sahipliliği"olmasını öngören yasağı azaltır mahiyette bir serbesti getirilmesi, tekelleşme korkusunu taşımayabilir. Ancak, ilk kanun yapılırken bu yasaklar konmasaydı, tekelleşme kaçınılmaz olabilirdi.

Medya sektörünün henüz gelişme safhasında olduğu bir ülkede, Amerika'daki yeni yasada yapılacak değişiklikleri örnek vererek aynı hakları istemek, üstelik bu hakları ulusal yayın bazında istemek, gerçeklerle bağdaşmaz.

Aynı şekilde, medya ile ilgili yasakların var olduğu uzun dönemlerde, sosyal toplum kuruluşları ve halkın denetim mekanizması ona göre gelişmiştir. Medya sahibinin devlet ihalelerine girmesi halinde, onu denetleyecek birçok başka unsurlar gelişmiştir. Böyle bir bölgedeki bütün bu kurumlaşmalar, yasakların gevşetilmesi halinde, tarafsız haber alma özgürlüğünün tehlikeye gireceği korkusunu ortadan kaldıracaktır.

Bu açılardan bakıldığında, Türkiye'de özel televizyon ve radyo sahipliği Amerika'dan yaklaşık yarım asır geç, Avrupa'dan ise ülkelere bağlı olarak, 10-50 yıl geç başlamıştır. Üstelik başlama şekli ve yaklaşık 2 yıl kanun dışı faaliyet göstermesi, yanlış etiklerin doğmasına ve yerleşmesine de sebep olmuştur.

Türk toplumunun yapısı da dikkate alındığında, demokrasinin temel taşları olan sosyal toplum örgütlerinin her ihtilal döneminde ortadan kaldırılmış olması, ve halen de hayatta kalabilme imkanlarının tam gelişmemiş olması, halkın gözcülük ve sözcülük gücünü ortadan kaldırmıştır. Böyle bir toplumda, medyanın etkin olması ve hatta yolsuzluk yapması için çok uygun bir ortam oluşmuştur.

Böyle bir ortamda, devletin diğer kurum ve kuruluşları, fonksiyonlarını tam ve doğru olarak icra eder hale getirilmeden, örneğin; İhalelerde hükümetin, siyasilerin ve bürokratların etkileri ortadan kaldırılmadan, medya sahiplerinin ihalelere girmesini kısıtlayan yasakların ortadan kaldırılması, çok düşünülmeli gereken bir konudur. Türkiye'deki diğer uygulamalar dikkate alındığında, bu yasağın kaldırılması asla doğru değildir. Nitekim, büyük iş sahibi olanların kendilerini korumak için büyük medya sahibi olmak zorunda kalmaları bu çarpıklığı ortaya koyan en güzel örnektir.

İlaveten, halen nüfusun bir kaç büyük şehirde kümelenmiş olması, okur-yazar oranındaki düşüklük, gazete okuma ve halkın gazete alacak kadar geniş mali imkanlara sahip olmaması, devletin yapısal bozukluğu, görsel medyanın, yani Televizyonun etkisini çok artırmıştır. Bu durum, bundan 10-20 yıl önceki Güney Amerika ülkelerindekilere, Kore ve Tayvan'dakine benzer bir hal almıştır. Bu

lkelerde de medya, devletle pazarlık eder hale gelmiş ve bir çok yolsuzluklara bulaşmış olmasına rağmen, asıl kötülüğü, demokratik gelişmeye olan menfi etkilerinden olmuştur.

Türkiye'de medyanın genel durum ve davranışlarına bakıldığında; diğer ülkelerde gazete/mecmua basımının ayrı kuruluşlarda ve dağıtımı da daha ayrı kuruluşlarda olduğu halde, Türkiye'de dağıtım, tekelleşmiş medyanın elinde toplanmıştır. Basım da yine bu tek elde toplanmak üzeredir. Üstelik tek elde toplanan dağıtım, kendilerine rakip olabilecek veya medya dışında sahip oldukları diğer şirket ve aktivitelere zarar verebilecek diğer basım ürünlerinin dağıtımına büyük engeller çıkarmışlardır. Bu tekelleşme ve davranışları "Rekabet Kurulunca"cezalandırıldığı halde, tekelleşmiş olan bu dağıtım şirketi, davranışlarını değiştirmemiştir. Yani, fikir özgürlüğünü zedelemekten çekinmeyeceğini fiili olarak ortaya koymuştur.

Demokratik ülkelerde medyayı denetleyen kuruluşlar, sadece devlet veya büyük medya patronları değil, sivil toplumun bir çok kesimlerinin katılımıyla, tarafsızlığın ve özgürlüğün yanında, maddi ve manevi korkusuzluk imkanı kazanmış kuruluşlardır. Kanunlar izin verse de, medya sahibi, devlet ihalelerine kolayca giremez. Girse de Türkiye'de olduğu gibi pek çok kanun dışı işlem yapıp, bunları gizli tutamaz. Hele Türkiye'deki gibi, ihalelerdeki durumunu ve ilişkilerini müdafaa hiç edemez.

AMERİKA'DA MEDYA SAHİPLİLİĞİ

AMERİKA YÜKSEK MAHKEMESİNİN ANLAYIşINDAN TİPİK BİR RNEK¹ vererek başlamak istiyorum.

(02/23/1987 Dow Jones News Service-Wall Street Journal Combined Stories-5.30.01-6 SUPREME COURT REJECTS CASE ON BROADCAST CROSS-OWNERSHIP)

Amerika'da Marsh Media Ltd. isimli şirket 1965 de Texas Amarillo'da bir TV istasyonu kuruyor. 1970 yılında aynı bölgede faaliyet gösteren bir Kablolu yayın şirketinin hisselerinin 25% ini satın alıyor.

¹ 02/23/1987 Dow Jones News Service-Wall Street Journal Combined Stories-5.30.01-6 SUPREME COURT REJECTS CASE ON BROADCAST CROSS-OWNERSHIP)

Satın aldıktan bir kaç ay sonra, Haziran 1970 yılında, FCC'nin çapraz sahiplilik yasaklarını getiren federal yasası onaylanıyor. Bu yasaya göre, aynı bölgede TV sahibi bir şirket, kablolu yayın şirketinden hisse alması yasaklanıyor.

Marsh şirketinin aldığı 25% hisse kanundan önce olduğu için, bu yasaktan kurtuluyor.

Ama, 1977'de kablolu yayın şirketinin diğer iki ortağı ellerindeki 25% diğer hisseyi Marsh'a satıyorlar ve bu noktada gümbürtü başlıyor.

1984 ' de Texas'da 1970 FCC yasaklarını esas alan "Cable Communication Policy Act" yani "Kablolu yayın Politikası Kanunu" çıkıyor.

Augsto 1986'd Texas 5'inci Sulh Hukuk Mahkemesi, Marsh'in yeni hisse alamayacağına ve aldığı hisseleri 1984 Kablolu Yayın Politikası kanunu uyarınca geri vermesine hükmediyor.

Konu, Washington Yüksek Mahkemesine geliyor. Yüksek Mahkeme, Şubat 1987'de konuyu okuyor, bakmaya dahi değer bulmayarak, 1984 kanun uygulama kararının esas alınması gerektiğini belirterek, davayı geri çeviriyor.

Marsh'in avukatlarının Avukatların savunması şuydu; FCC'nin 1970 de çapraz sahiplilik kanununu çıkartmasının sebebi, elektronik medya yayın kanallarının fiziksel olarak azlığıydı. Tekelleşme bahis konusu olabilirdi. Halbuki şimdi, artık kanal azlığının bahis konusu bile olamayacağını, çünkü yüzlerce hatta binlerce kanal çıktığını ama, hala devletin buna istinaden yasaklara devam ettiğini, bu yasakların söz söyleme hürriyeti hakkının ihlalinden öte bir şey getirmediğini söylüyorlar.

Ama, Yüksek Mahkeme, Marsh'in avukatlarının bu müdafaasını reddediyor ve yasakların devamını ön görerek, davayı geri çeviriyor.

Çok enteresandır ki, Yüksek Mahkeme, yasakların uygulanmasını bir argüman olarak tartışılması için, vaktini harcamayı bile gereksiz bulmuş olmasıdır.

Amerika söz hürriyetinin, liberalizmin, insan haklarının, en doruk noktasına ulaştığı, devlet baskısının en alt noktaya indiği ülkedir. Böyle bir ülkede, bütün bu ana ilkelere neden bu kadar ters olan bu cins yasaklara itibar ediliyor? Çünkü, birincisinin olmadığı yerde ikincisi olamıyor. Birincisini var eden en önemli araç da medyadır.

ABD'deki medya konusunda söz sahibi, önemli sivil toplum kuruluşlarının genel görüşleri şudur: Medyanın tekelleşip çok az sayıda kuruluşun elinde toplanması son derecede tehlikelidir. Amerika'da medya sahipliğindeki dağılımcı yapılanma, demokrasimiz için gerçek bir sigortadır. Fikir ve enformasyon özgürlüğünü sigortalamak için, yeteri kadar gerçekten bağımsız ve birbirine rakip haberler veren, üreten ve dağıtan kuruluşlara ihtiyacımız vardır.¹

Amerika'daki 1959 tarihli, "eşit zaman" (equal time) federatif kanunu , radyonun ilk günlerine kadar uzanan bir çok regulasyonların gelişmesi sonucu doğmuş bir doktrindir.

Amerika'da, adaletlilik doktrini (fairness doctrine) olarak da adlandırılan bu 50 yıllık doktrin, radyo ve televizyon yayıncılarının tartışmalı konularda zıt/karşıt görüşler ileri sürmelerini arzu eden/teşvik eden bir politikadır.

Amerika'da medya kurallarını düzenleyen ve takibeden kuruluş FCC (Federal Communications Commission), 1975 yılından beri, aynı yerel bölgeye hitap eden, bir günlük gazete sahibinin, aynı zamanda bir radyo veya bir televizyon istasyonu sahibi olmasını yasaklamıştır.

Bu yasak; " bir sahiplilik" adını taşımakta ve "(bir kişi veya bir kuruluş), bir Pazarda , ancak bir medya aracı (gazete, TV veya radyodan biri) sahibi olabilir" politikasının uygulanması olarak karakterize edilen, "sahiplilik yasakları" ilkelerine dayanılarak ortaya konmuştur.

Bu politikaya dayanarak FCC, bir gazete sahibinin aynı zamanda diğer bir yerel medya aracı (TV veya radyo) sahibi olmasını yasaklamakla kalmamakta, iki TV istasyonu, veya bir TV ile bir radyo, veya bir yerel TV ile bir kablolu TV, veya tariflenen miktardan fazla yerel radyo sahibi olmasını da yasaklamaktadır.

¹ By Yvonne Gordon

FCC'nin uyguladığı bu kurala karşı her zaman itirazlar olagelmiş, ama bu güne kadar ne kanun ne de FCC'nin kuralları değişmemiştir. Sadece 1996 yasasında (the act of 1996) bazı şartlarla, medyadaki bazı birleşmelere izin verilmiştir. Bu izinler, ilerdeki bölümlerde anlatılacağı gibi, Tekelleşme açısından, hiçbir zaman Türkiye'de medya sahiplerine verilmek istenen hakların yaratacağı tekelleşme imkanı yaratması mümkün değildir. Buna rağmen, Amerikan toplumu, yeni verilen bu kısmi hakları dahi büyük bir endişe ve korku içerisinde izlemektedir.

FCC'nin kurallarını müdafaa edenlerin gerekçeleri, aşağıda kısaca özetlenmiştir:

FCC (Federal Communications Commission) nin görüşü: "seslerin çeşitliliği ve rekabeti desteklenerek ve geliştirilerek halka yarar sağlar." Şeklinde özetlenmektedir.¹

FCC'nin üyelerinden Ness şu soruyu soruyor: Halk, daha çok kanal, format ve internet sahibi olmaktan mutluluk duyar hale getirilirken şu soruya da cevap aranmalıdır: "çok sayıdaki medya kuruluşları, çok az sayıdaki medya patronlarının ellerinde kalırsa, bu durum halka yarar sağlar mı?"¹

ABD'deki medya konusunda söz sahibi, önemli sivil toplum kuruluşlarının genel görüşleri şudur: Medyanın tekelleşip çok az ayda kuruluşun elinde toplanması son derecede tehlikelidir. Amerika medya sahipliğindeki dağılımcı yapılanma, demokrasimiz için gerçek bir sigortadır. Fikir ve enformasyon özgürlüğünü sigortalamak için, yeteri kadar gerçekten bağımsız ve birbirine rakip haberler veren, üreten ve dağıtan kuruluşlara ihtiyacımız vardır.¹

ABD'deki Committee of Concerned Journalist'in (CCJ- Sorumlu Gazeteciler Komitesi) yayınladığı "Gazeteciliğin 9 ilkesi"² başlıklı kitapçıkta zikredilen ilkelere, Amerika'da uyulduğu halde, Türkiye'de bu ilkelerin tamamına yakın büyük çoğunluğuna, özellikle büyük medya patronlarının TV ve gazetelerinde uyulmamaktadır.

¹ By Yvonne Gordon

¹ By Yvonne Gordon

¹ By Yvonne Gordon

² 9 principles of Journalism

AMERİKA'DA VE TÜRKİYE'DE MEDYA SAHİPLERİNİN DEVLET İHALELERİNE GİRME HAKKININ KARŞILAŞTIRMASI

Bu gün Türkiye'de, büyük gazetelerde ve TV'lerde, kendi menfaatlerine uygun olan yeni RTÜK yasasını desteklemek amacıyla verilmekte olan çarpıtılmış haber ve izahlarla, veya eksik bilgilerle örnek gösterilmeye çalışılan, İtalya, Fransa, Almanya ve Amerika'daki uygulamaların, Türkiye ile hukuksal, sosyal ve yapısal açıdan mukayeseleri gerekir.

Medya sahiplerinin devlet ihalelerine girmesi ve diğer iş kollarında büyümesi gibi konularda Amerika örnek gösterildiği ve özellikle Türkiye'deki tekelleşmiş medya, bunu haklılığını savunmak için kullandığı için, bu bölümde, Amerika ile Türkiye'nin mukayesesi kısaca incelenmiştir;

Medya sahipliliği ile diğer alanlarda iş sahipliliğinin tek elde toplanması

Amerika'da, yayın erişim alanı, erişilen nüfus, hisse sınırlaması gibi pek çok kısıtlama bir kenara bırakılsa dahi, değil sadece ulusal bazda, yerel ve bölgesel bazda dahi, Türkiye'deki gibi hem radyo, hem TV, hem de Gazeteye toplu halde sahip olabilmek, FCC kuralları gereğince mümkün değildir.

Halbuki Türkiye'de tamamen Amerika'nın tersine bir gelişimi olmuştur. Bir kaç firma, medyanın bütün sektörlerinde en büyük olarak vardır ve 70% gibi bir sahiplilik oranına ulaşmıştır. Aynı firmalar, devletten büyük işler almakta ve iş alanının her sektöründe büyümektedir.

Amerika'da ulusal bazda; New York Times, Washington Post, LA times, ve daha az etken olarak da Boston Globe, Chicago Globe gibi 4-5 gazete sayılabilir. Bu gazeteler sadece medya ile ilgilidirler. Başka ticari şirketleri yoktur.

Ulusal bazda sayılabilecek CNN ve daha düşük oranda Fox news ve CBS gibi çok az sayıda TV kanalı sayılabilir. Bu kanallardan sadece CNN, yine medya ile uğraşan diğer bazı ticari kuruluşlarla aynı sahipliliğe sahiptir. Diğerlerinde bu da yoktur. CNN'in de hiç bir şirketinin devletten ihale alma, bankacılık, sigortacılık, stock market'de aracı kurumlar sahibi olmak gibi bir faaliyet alanı yoktur.

Ayrıca Amerika'da ulusal düzeyde sayılacak bu TV ve gazetelerin sirkülasyon oranı, ulaşım oranı rekabet ettikleri diğer yerel gazetelerle ve TV'lerle mukayese edildiğinde, Türkiye'deki ile mukayese edilemeyecek kadar düşüktür.

İşin en önemli bir diğer noktası da, bu TV ve gazeteler, halk şirketleridir. Profesyonel yöneticiler tarafından yönetilirler. Profesyonel yöneticiler, asla kendi yönetimlerindeki bir kuruluşun, başka bir profesyonel yöneticinin yönettiği başka bir şirketin menfaati için bir tehdit, şantaj, karalama, vurma ve kırma aracı olmasına asla izin vermezler. Bu şirket aynı şahsın dahi olsa bunu yapmazlar ve yapamazlar. Çünkü sadece insan etikleri, yargının şeffaflığı ve üstünlüğü değil, yargının yapısının farklılığı da bunda son derecede etkindir.

Amerika'da, suçlu taraflardan birinin, itiraf karşılığı hukuksal pazarlık hakkı olduğu malumdur. bu fark Amerika'da ve Türkiye'de yargıdaki temel farklılıklardan birisidir.

Bunun fayda ve zararlarını genel anlamda tartışmayacağım. Ama, bu gün Amerika'daki Profesyonel yöneticilerin kendi kuruluşlarını, patronlarının diğer menfaatleri doğrultusunda kullanamayacaklarını gösteren güzel bir popüler örnek yaşamaktadır. Buna kısaca değinmek, Amerika ile Türkiye'nin farklılığını ortaya koymasından yararlı olabilir.

Amerika'nın en tanınmış iki antika şirketi olan ve sahiplilik açısından da herbiri tek şahıs tarafından kontrol edilen Sotheby's ve Christies'in patronları, bir araya gelip, satışlarda müşteriden alınacak komisyon miktarını, rekabetle tayin etmek yerine, aralarında anlaşarak tayin ederler. Rekabet yasasına aykırı olan bu davranışın cezası hapisliktir.

Nitekim, Christies'in profesyonel yöneticisi yasal olmayan bu davranışı tasvip etmez ve yargıya bildirir. Elinde bunu ispatlayacak kanıt yoktur. Ama, Christies'in patronu hapse girmemek koşulu ile, haksız kazançları geri vermeyi kabullenerek itiraf eder. Şimdi Amerika'nın en zengin adamalarından birisi ve en köklü şirketlerinden birinin sahibi olan Sotheby's in patronunun 3 yıl hapis cezası kesinleşmiş ve cezasını çekmeye başlamıştır.

Türkiye'de en çok gösterilen örneklerden birisi olan General Electric şirketi (GE) nin bazı TV istasyonlarının almış olmasıdır. GE,

profesyonellerin yönettiği tam bir halk şirketidir. Bu şirketin sahip olduğu pek çok sayıda alt şirketleri vardır. Ancak, hiç birisi tek şahsın kontrolünde değildir. şirketlerden birinin profesyonel yöneticisi, gidip TV yöneten diğer şirketin profesyonel yöneticisine; medya aracını rakipleri, bürokrasi, politikacı üzerinde ve halkı oluşturmak yönünde kullanması gibi gayri yasal bir davranışı istemesi bir kenara ima dahi edemez. Bunu istemek de , istenileni yapmak da ağır hapis cezasını riske etmek demektir. Kaldı ki, profesyonel yönetimde, baştaki adam pek çok yetkileri altındakilerle paylaşır. Üstteki adamın etiklere aykırı isteklerini alttakine söylemesi de aynı nedenlerle mümkün değildir. Türkiye'de bu sistem yoktur.

İşin bir diğer yönü de devlet ihale sisteminin Türkiye'den tamamen farklı oluşudur. Türkiye'de devlet ihale sistemi olan birim fiyat usulü, her türlü yolsuzluğa, firmaların kapı arkasında birbiri ile anlaşma imkanı sağlamasına açık bir sistemdir. Nitekim, terzi, bakkal, manav hep müteahhit olmuştur. Bürokratların kendilerine sağladıkları karne satma gibi akıl almaz bir yöntemle kalifiye olan bakkal, ertesi gün, Türkiye'nin en büyük inşaat işinin müteahhidi olabilmektedir.

Amerika'da teklif hazırlama sistemi, ancak profesyonel kuruluşların yapabileceği bir iştir. Kaldı ki, Amerika'da Türkiye'deki gibi, ihale makamından teklifleri kimin alacağı, kimin değerlendireceği, kimin onaylayacağı, kimin nihai kararı nasıl vereceği, yarışmacılar tarafından bilinmez. bilinmesi de kesinlikle yasaktır. İhale makamı ile konuşma ve haberleşme bile çok katı prosedürlere tabidir.

Amerika'da yalan söylemek, büyük bir suçtur. Kolay riske edilecek bir davranış değildir. Amerikan yargı sistemindeki çapraz sorgulama ve jüri sistemi patronların medya kuruluşlarını silah olarak kullanmalarına asla imkan vermez.

TÜRKİYEDE BUGÜNKÜ DURUM

Türkiye'deki büyük gazete ve TV'lerin sahiplerinin, son zamanlarda, devletin büyük ihale ve özelleştirmelerinden büyük paylar alan, banka, sigorta ve borsa aracı kurumları gibi, toplumun temel ve hassas yapısal kurumların da sahibi olmaya başladıkları, veya bu kurumların sahiplerinin büyük medya patronu olmaya başladıkları, geniş ölçüde medyada yer almaktadır.

Türkiye'deki medya kuruluşlarının, dünyanın tanımladığı anlamda, tarafsız haber alma ve iletme özgürlüğünün aracı olarak değil de, bürokrasi, hükümet, siyasiler ve rakipleri üzerinde silah

olarak kullanılmak üzere sahiplenildiği rakip medya sahiplerinin birbirlerine atfedilen suçlarıdır.

Demokratik ülkelerde, bankacılık, sigortacılık ve borsa aracı kurumları gibi finans kuruluşları ile medyanın diğer ticari işlere bulaşmamasına büyük önem verilmektedir. Türkiye’de bunun aksine, hepsinin birbirine karışmış olması, sivil toplum örgütlerinin gelişmemiş olması, bu olguyu Türk ekonomisine olduğu kadar, demokrasisine de darbe vuracak boyutlara ulaştırmıştır.

Dünya basını, yeni RTÜK yasasının, birkaç medya patronunun devletten aldığı ve Danıştay’ca iptal edilen enerji ihalelerinin önündeki hukuksal engellerin kaldırılması ve yeni girecekleri ihalelerde bu engellerle karşılaşmalarını sağlamak için çıkarıldığı şeklinde yorumlamıştır. Bu yayınların haklı gerekçeleri de vardır.

Eski yasada, elbette düzeltilmesi ve çağa uydurulması gereken pek çok husus vardır. Ancak, yeni yasa ile getirilen iyi ve kötü şeylere ait akademik tartışmalar bir yana bırakılıp, mevcut olayların analizi yapılırsa , eski yasadan 7 yıldır büyük bir rahatsızlık duymayan büyük medya, Danıştayın karar ve uygulamalarından sonra, birdenbire eski yasanın değişmesi için büyük bir çaba harcamaya başladığı "financial times" da yer almaktadır.

Üstelik, büyük medya patronlarının girdiği ve girmek üzere seçildiği büyük devlet ihaleleri ile özelleştirmeler ve bu ihaleler nedeniyle idari mahkemelerde ve Danıştay’daki gelişmeler, Türk basınında çok az bir okuyucuya hitap eden ve dinci basın diye suçlanan TV ve gazetelerle, bazı TV partalları dışındaki medyada çok az ve eksik olarak yayınlanmış veya hiç yayınlanmamıştır. Patronların büyük TV ve gazetelerinde bunlara ya hiç yer verilmemiş veya çok az miktarda yer verilmişse de, bu da onları destekler mahiyette olmuştur. Halbuki bu ihale haberleri, dünya basınında geniş yer tutmuştur.

Üstelik eski yasa, çok az miktarda çağın anlayışına ve uygulamalarına uygun yönde ve fakat genelde aksi yönde değiştirilmiştir. Cumhurbaşkanlığınca Meclise gönderilen veto gerekçesinde, bu çarpık değişmelere geniş yer verilmiştir.

Buna rağmen, büyük medya patronları, yeni yasayı, medya sahipliğini saklamaya gerek kalmayacağı gerekçesiyle şeffaflık getirdiği iddiasındadırlar. Bu gerekçeyle, değiştirilen yasayı

desteklemekte ve müdafaa etmektedirler. Bu gazetelerdeki onlarca köşe yazarından hiçbirinin yeni yasanın aleyhinde yazmaması, bu yayın araçlarının tarafsız bir yayıncılık ilkesi ile değil, patronların emirleri ve çıkarları doğrultusunda çalıştıklarının açık bir göstergesidir. Bu gazetelerde veto haberi verilirken de, vetonun en önemli gerekçelerinden birisi olarak ifade edilen, medyanın tekelleşeceği gerekçesine yer verilmemesi de, büyük medya patronlarının işlerine geleni, istedikleri gibi yazdıklarının somut bir göstergesi olmuştur.

Medya sahiplerinin kimliği konusunda hukukun yanıltıldığı, medya patronlarının kendi TV ve gazetelerinde de çekinmeden ifade edilmektedir. Medya gibi hayati önemi olan bir konuda ve normal vatandaşın çok daha yüksek etik değerlerin arandığı medya sahipliliği konusunda, adi suç niteliğindeki kanuna aykırı böyle bir davranışın cezalandırılmaması, demokratik ülkelerde istihza ile izlenmektedir. Ayrıca, hukukun üstünlüğü etkisinde endişe yaratmaktadır. Bu endişe, demokrasinin gelişmesi ile ilgili endişeleri de beraberinde getirmektedir.

Gerçek medya sahiplerini saklamaya imkan veren yolsuzlukların önlenmesi için, bu yolsuzlukların yapılmasına imkan sağlayan kanunlarla ilgili (örneğin; ihale kanunu ve prosedürünün siyasetçi ve bürokrat etkisinden arındırılması, şeffaflaştırılması ve sübjektif uygulama imkanlarından arındırılması gibi. Hukukun üstünlüğünü engelleyen engellerin temizlenmesi gibi.) ve kanunsuz uygulamalarla ilgili şartları ortadan kaldıracak yaptırımlar getirilmesi gerekirdi. Halbuki, medya sahiplerinin kimliğinin ortaya çıkarılması konusunda hiç bir yaptırım getirilmemiştir.

Yeni yasa, devlet ihalelerine girmekte sıkıntı çekenlerin sıkıntılarını giderecek ve fakat başka nedenlerle aynı yolsuzluğa devam edip, gerçek medya sahiplerinin kimliğini saklamak ihtiyacında olanlar, yine eski usulde gizli sahipliliğe devam edeceklerdir. Kısacası, tekelci medyanın, yeni yasayı müdafaa için sarıldığı en büyük neden olan şeffaflık gerekçesinin hiç bir dayanağı ve doğru tarafı yoktur.

Yeni RTÜK yasasının getirecekleri konusunda dış dünyanın kaygılarını şu şekilde özetlemek mümkündür: çarpık partiler yasası ve diğer nedenlerle Türkiye’de “tekelleşmiş siyaset”, şu sıralarda yargıyı tekrar devre dışı bırakma çabasındayken, “tekelleşmiş medyayı” da yanına almaktadır.

RTÜK ve RTÜK yasası yerine, Türkiye, ticaret ve medya geleneklerine uygun, demokratik ülkelerdeki gibi doğru bir sistemi medyaya oturtacak yeni bir öneri sunulmuştur. Bu öneri;”D.7-TÜRKİYEDE KARTELEŞMENİN ÖNLENMESİ İÇİN BİR ÖNERİ” adı altında bu yazının ekinde ayrıca sunulmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanının veto ettiği RTÜK yasası, şayet Meclisten tekrar çıkar ve ilkindeki gibi yürürlüğe girerse, Anayasa Mahkemesinden iptal edilse dahi, kısa sürede, gerekli tahribatı yapabilecek konumdadır.

Bazı medya sahiplerinin ilgili makamları yanıltmak suretiyle devletten aldıkları özelleştirme ve ihalelerin Danıştay da iptali için kısa süreli de olsa, RTÜK yasasında değişiklikler yapılmak istendiği, medya kartelleri ile bir kısım politikacıların işbirliği yaptığı yabancı basında geniş yer almaktadır. Bu iddialar, Türkiye’ye duyulan güveni sarsacak ve Türkiye’ye gelecek yabancı sermayeyi kaçırtaacak niteliktedir.

Türk tarihinde ve demokratik hiç bir ülkede görülmeyecek derecede güçlenecek olan Türk medyası, siyasetçilerin yardımıyla, gün geçtikçe daha da güçlenecektir. Yolsuzluklarla mücadele eden ve hukukun üstünlüğünü sağlama çabası gösteren her şahıs ve makamı yok edecek güce ulaşacaktır.

Yok edilecekler arasında, şimdi kendisine destek veren politikacıların da bulunması doğal bir gelişimdir.

D.9-İNTERNET-ÖZGÜRLÜKLER TEKNOLOJİSİ

Bu yazıyı, Harvard’da beni yönlendiren KSG’nin dekanı Josph S. Nye Jr. in “THE PARADOX OF AMERICAN POWER” isimli kitabının Part 2- THE INFORMATION REVOLUTON page 41-77 bölümünden aldığım pasajlara, kısmen kendi düşüncelerimi ekleyerek yazdım.

Enformasyon/bilgi almak, güçtür/kuvvettir. (dört asır önce yaşamış olan İngiliz devlet adamı-filozof Francis Bacon.)

Her çağ, kendi şartları içerisinde bir enformasyon çağıdır. (Princeton üniversitesinde tarihçi Robert Darnton)

Yönetim uzmanı Perer Drucker ve futurist Hedi Toffler ve Alvin Toffler, “Enformasyon devrimi; ilk iki endüstriyel devrimin tipleri olan , hiyerarşilerden müteşekkil bürokratik organizasyonların sonunu getirecektir.”

Komünikasyon teorisyeni Ithiel de Sala Pool, internet için ; “Özgürlükler teknolojisi-Technologies of Freedom” tabirini kullanmakta haklıdır. Joseph Nye-Dean of KSG-Harvard

JOSEPH S. NYE JR. Kennedy School of Government’in dekanı , Üçüncü Enformasyon devrimi olarak adlandırdığı, devrimizdeki bilgi akışı konusundaki gelişmeleri ve özellikle internetin, devletler, toplumlar ve dünya üzerindeki etkilerini “Amerikan gücünün paradoksu-Dünyanın tek süper gücü niye yalnız başına yapamaz-The Paradox of American Power”-isimli kitabında incelemektedir. Joseph Nye’in incelediği aşağıda değineceğim konulara yazılanlarla, Türkiye’nin bugünkü durum ve davranışlarını mukayese etmek, Türkiye’nin geleceği için görünür bir yol çizmemize yardımcı olacağı kanaatindeyim.

Kitabın isminden de anlaşılacağı gibi, Amerikanın dünyanın tek süper gücü olarak, her şeyi tek başına yapabilecekmiş gibi olan görüntüsü doğru olarak görünmekle beraber, insanın içindeki altıncı hissi, bunun doğru olmadığını söylüyor. Enformasyon devriminin süper güçleri asacak bir güce ulaştığını örneklerle anlatıyor.

Süper güçlerin bile gücünü aşabilecek bir güç oluşmuş ve hala bazı devletler (Türkiye dahil) bunun farkına varmamışsa, bu yeni gücün rüzgarı onları önüne katıp, süpürecek demektir. Şimdi bu meraklı hikayeye bir göz atalım.

1997’de, Jodie Williams adlı Vermont’lu genç bir hanım aktivist, Pentagonun karşı çıkmasına, yani dünyanın en güçlü devletinin en güçlü bürokrasisinin karşı çıkmasına rağmen, anti-personel mayınlarına karşı çıkmasıyla, Nobel barış ödülünü kazandı.

Bu hanım, bu konuda açtığı kampanyayı, geniş anlamda internet’le başarmıştı.

Her gelen yenilik , hele köklü siyasal, sosyal ve ekonomik değişiklikleri de beraberinde getiren bir devrim niteliğindeyse, karşı çıkışlarını da beraberinde getirir. Politik ve ekonomik menfaati bozulanlar veya bozulacağından korkanlar, yeniliklerden korkanlar,

uyum sağlayamayanlar, değişikliklerden hoşlanmayanlar ve daha pek çokları bunun düşmanıdırlar.

Bunlar, hemen yeni sistemin kötülüklerini abartarak, halkı tahrik edecek komplolar tertipleyerek anlatmaya başlarlar. Çoğu kez de halkı ikna edecek ince noktaları çok iyi bildikleri için, başarılı olurlar. Ama, bu başarı kısa sürer. Fakat, topluma pahalıya mal olur.

Osmanlı'nın matbaayı icadından ancak 200 yıl sonra ülkeye sokma razı olması, bunun acı bir örneğidir. Bu defa, Çok uzun zaman sonra değil, belki 10 yıl sonra gelen Türk nesli, aynı şeyi internet hakkında bugün Mecliste alınması muhtemel yasaklama kararı için de söyleyecek.

Her yeni gelen yenilik, bir çok acı, tatlı ve pahalıya mal olan deneyimler kazanmayı da beraberinde getirir. Bu demek değildir ki o yenilikten vazgeçilecek. Nasıl ki bir uçak düştü diye insanoğlu uçmaktan, bir araba kaza yaptı diye araba kullanmaktan vazgeçmiyorsa, üstünlükleri beraberinde getiren bir yenilikten de kaçmak mümkün değildir. Bu kaçmaya çalışma ve sonunda da kaçamamak, yeniliklerin doğasında vardır.

İnternette insanoğlunun bir çok acı ve pahalı deneylerden geçmesine neden olacaktır:

Filipinlerde genç bir hacker, yani korsan programcı, bir virüs yaydı ve sadece Amerika'da 4-15 milyar dolar zarara neden oldu. Pentagon, Nasa ve Microsoft gibi bu işin en büyük ustalarının gizli bilgilerini çaldı.

Teröristelerde ele geçirilen bilgisayarlar, son derecede sofistike bir iletişim ağına sahip olduklarını gösterdi.

Global terörizmin , tüm insanlık için bir korku olmasında, internetin merkez ofis görevini gördüğü anlaşıldı. Hem öyle bir ofis ki; terörizm için gerekli her şeyi bünyesinde toplamıştı. İnsanlar birbirini tanı mıyordu. Hangi ülkede ve nerede oldukları belli değil, fakat bir biri ile saniyesinde irtibat kuruyorlardı. Her şey yazılı olduğu için, Konvansiyonel terörizmde çıkan problemler, söylediydin, söylemediydin sorunları kalmıyordu. Toplantılar için özel yer ve zaman ayarlamak, polisten saklanarak bunu yapmak, hele hele deniz aşırı pahalı ve tehlikeli seyahatler yapmak problemi ortadan kalkıyordu.

Dahası da, İranlı ve Çinli gençler, Avrupalı ve Amerika internet sitelerine girerek, demokrasi hakkında konuşuyorlardı.

Enformasyon devrimi, Amerika'nın dış politikasının büyük ölçüde değiştiriyor ve resmi organların, kendi politikalarına göre dış politikayı yönetmelerini zor bir hale getiriyordu.

Ama, Amerika hiç bir zaman interneti yasaklamayı yahut kontrol etmeyi veya dünyaya maletmemek üzere teknolojik yasaklar koymayı reddetmedi.

Enformasyon devrimi, aynı zamanda , desantralizasyonu (anti-merkezleşme/bölgesel yönetim) ve demokrasiyi geliştiriyor. Aslında, enformasyon devrimi, Amerikan değerlerinin, hürriyet, demokrasi ve liberalizmin gelişmesini sağlayacak şartları yaratıyor.

Dört asır önce, İngiliz devlet adamı-filozof Francis Bacon yazmış ve demiş ki: enformasyon güçtür/kuvvettir.

Devletler daima bilgi akışından ve bu akışın kontrol edilememesinden endişe duydular. Zamanımızın enformasyon teknolojisinden çok etkilenmesi ilk değildir. Avrupa'da reformların sebebi olarak, Gutenberg'in matbaa icadıyla, incilin çokça basılması ve büyük bir Avrupa nüfusunca erişilebilir hale gelmesi gösterilir.

Broşürler ve görüşme komiteleri, Amerikan devrimine giden yoldaki kaldırım taşları olmuşlardır.

Sansürün en sıkı olduğu 18'inci yüzyıl Fransa'sında haberler, kanunlarla tariflenen sınırları, sözlü konuşmalar, el yazmaları, ve el baskıları gibi düzenlerle asarak, Fransız devrimine giden yolları açtılar.

Princeton Üniversitesi tarihçilerinden Robert Darnton'un dediği gibi "her çağ, kendi şartları içinde bir enformasyon çağıdır."

Mevcut enformasyon devrimi, çok hızlı değişen ve gelişen kompüter , komünikasyon ve yazılım teknolojileri sayesinde gelişti. Bu gelişme, enformasyonun proses edilme ve nakledilme maliyetlerinde akıl almaz indirimler olmasını sağladı. Yeni bir kompüterin fiyatı, 1954 yılından beri, yaklaşık her yıl beşte bir oranında düştü. Amerika'da enformasyon teknolojisine yapılan yıllık yatırım, 7% den 50% ye

yükseldi. Bilgisayarların gücü, son otuz yıldır, her 18 ayda bir iki katına çıktı. Şu andaki fiyatları, 1970'lerdeki fiyatının yaklaşık yüzde bir nispetine düştü. Şayet otomobil fiyatları da aynı süratle düşseydi, şimdi bir otomobilin fiyatı 5 dolar olması gerekirdi.

İnternetteki trafik, son bir kaç yıldır, her yüz günde bir, iki katına çıkıyor. 1993 de 50 internet sitesi varken, on yıl içerisinde 5 milyonu aştı. Komünikasyon fiyatları, bilgisayar fiyatlarından daha da süratli düşüyor. 1980 de bakır kablo üzerinden yapılan telefon konuşmaları saniyede sadece bir sayfa taşırken, bugün saç kılından ince bir fiber optik, bir saniyede doksan bin cilt kitap nakledebiliyor. 1930'lardaki Atlantik ötesi üç dakikalık bir telefon konuşmasının fiyatı 250 dolardan, 1990'larda bir dolara düştü. 1980'lerde bir gegabayt bilgi depolayacak sistemin büyüklüğü bir oda büyüklüğündeyken, bugün bu, cebinize sığacak bir kredi kartı büyüklüğüne indirildi.

Çağımızdaki enformasyon devriminin Anahtar karakteristiği, enformasyon akışının artık, zengin ve güçlüler arasında süratle elde edilen bir imkan olmaktan çıkmış olmasıdır. Yaklaşık 130 yıl boyunca, hızlı ve ani komünikasyon sadece Avrupa ile Kuzey Amerika arasındaki haberleşme olarak gerçekleşmişti. Şimdi dünyanın her yerine bilgi naklinin fiyatı, hemen hemen sıfıra yaklaştı. Sonuç, bir enformasyon patlaması oldu. Bunun içinde dokümantasyon çok az bir yer işgal etti. Bugün bir tahmine göre 1,5 milyar gegabayt manyetik dijital depolama kapasitesi oluştu. bu da dünyadaki adam başına 250 megabayt eder. Bu enformasyonun nakli her yıl iki katına çıkıyor. Yirmi birinci yüzyılın sonlarında 610 milyar email adresi ve 2.1 milyar statik web sayfası olacağı ve her yıl 100% bir artış hızıyla artacağı tahmin ediliyor.

Bilgisayar ve komünikasyon teknolojilerinin bağlantılarındaki değişimler ve gelişmeler, üçüncü endüstriyel devrim olarak da nitelendiriliyor. Bu değişimler, devlet ve hükümlerlik anlayışlarındaki kavramları da değiştiriyor, devlet-dışı aktörlerin rolünü artırıyor, dış politikadaki silah ve adam gücünün yerini, yumuşak güç dediğimiz, insan ilişkileri ve fikirlerinin gücü alıyor.

GEÇMİŞTEN ALINAN DERS

Geçmişe bakarak, gelecekte nereye doğru gittiğimiz hakkında bir fikir sahibi olabiliriz.

19'uncu yüzyıl sonlarındaki birinci endüstri devrimi buharlı makinaların kullanışı ve nakliyedeki artışlarla geldiğinde, ekonomi, toplum ve devletler üzerinde çok güçlü bir etki yaratmıştı.

Birinci sanayi devrimi ile, Üretim yöntemleri, çalışma, yaşama şartları, sosyal sınıflar, ve politik güç şekil değiştirmişti.

İkinci endüstriyel devrim, yirminci yüzyılın başlarında, elektrik, sentetikler ve içten yanmalı motorların icadı ile geldi. Yine benzer, ama çok büyük ekonomik ve sosyal değişimleri beraberinde getirdi. Amerika, ziraat ülkesi olmaktan çıktı, endüstrileşen ve şehirleşen bir ülke oldu. Dünya politikasında söz sahibi oldu.

Birçokları, üçüncü endüstriyel devrimin de, yine büyük ekonomik, sosyal,, hükümet yapıları ve dünya politikasında büyük değişiklikler yapmasını beklemektedirler.

Bu tarihsel benzerlikler, bazı güçlerin 21'inci yüzyıl dünyamızda ne değişiklikler yapacağını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Ekonomiler ve enformasyon ağları, devletlerin ve hükümetlerin değişmesinden daha hızlı değiştiler, kendi ölçekleri içinde, egemenlik ve otoriterliklerden daha fazla büyüdüler.

“ Şayet, endüstri sonrası toplumda, tek bir tane çok önemli nedeni/amacı olan bir sosyolojik problem olsaydı-özellikle geçiş dönemindeki yönetimde-yönetimin ölçeği olurdu.” Daha basit olarak söylersek, dünyanın yapı taşları , yeni teknoloji ile yerinden oynamıştır. Türkiye politikası da, Amerikan politikası gibi, buna uyum sağlamak zorundadır. Şayet herhangi bir devlet , sadece ulus devletlerin maddi gücüne kendini fok uslarsa, yeni gerçekleri görmemiş, daha doğrusu kaybetmiş ve kendi değerlerini ve menfaatlerini geliştirmekten başarısızlığa uğramış olur.

MERKEZİLEŞME VE YAYINIM/PARÇALANMA/DAĞILIM (DİFÜZYON)

60 yıl önce, tanınmış sosyolojist William Ogburn; yeni teknolojilerin, yirminci yüzyılda, daha büyük bir politik merkezileşme ile neticeleneceğini ve devletçiliğin daha da güçleneceği kehanetinde bulunmuştu. 1937'de Ogburn Amerika dahil, nerede modern nakliye ve iletişim varsa, orada merkezileşme olacak dediğinde,

yirminci yüzyıl hakkında haklı idi, fakat bu trend/eğilim/gidiş, yirmi birinci yüzyılda tamamen ters döndü.

Devletlerin merkezileşme derecesi ve merkezileşme sınırlarında değişiklik döneminin gelip gelmediği hakkında, ekonomist Charles Kindleberger şu formülü önermişti. Şayet ulus-devlet “büyük problemler için çok küçük, ve küçük problemler için de çok büyük” olmaya başlamışsa, merkezileşme veya merkezileşmeden uzaklaşma değil de, devlet yönetiminde, değişik yönlerde, aynı anda husule gelen bir dağılım/yayınım (diffusion) bulursunuz.

Türban problemi, gerçekte küçük ama, Türkiye’de büyük olmuştur.

Dini ibadete devletin karışması, dini desteklemesi veya ibadeti kösteklemesi dünyadan kalkmışken, yani, gerçekte çok küçük bir problemken, Türkiye için çok büyük bir problemdir. Türkiye, Diyanet İşleri gibi dinsel bir kuruma, birçok bakanlıktan daha çok para ayırırken, dini ibadet yerleri ve camilerle uğraşmaktadır.

Askeri harcamalar, ve asker sayısı, demokratik ülkelerde ekonomi için küçük bir problemken, Türkiye’de büyük bir problemdir.

Askerin sivil hayata direk olarak karışması diye bir şey yokken, Türkiye’de karışması da, karışmaması da problemdir.

Enflasyon, diğer ülkelerde akıl almaz derecede korkulan, büyük bir problemken, Türkiye’de 10 yıldır, 60-80% seyretmesine artık millet alışmış ve enflasyonun düşmesi istenir değil, istenmez hale gelmesi problem olmuştur. , neredeyse problem olarak algılanmaktan dahi çıkmıştır.

Küçük yolsuzluklar dahi, diğer ülkelerde büyük problemken, son on yılda, Türkiye’de 40 milyar dolar gibi, ülke ekonomisini kökünden sarsacak boyuttaki yolsuzluklar küçümsenir hale gelmiştir. Üstelik failleri meçhuldür.

Medyadaki tekelleşme, diğer ülkelerde en çok korkulan, en büyük problemken, Türkiye’de medyanın radyosuyla, TV’siyle, gazetesiyle, mecmualarıyla iki üç kişinin eline geçmiş olması, ve bu kişilerin birbirlerini büyük yolsuzluklarla suçlaması bir yana, aynı kişilerin banka, sigorta, borsa aracı kurumlarının sahibi olmaları da bir kenara, RTÜK yasasında değişiklik yaparak, mevcut yasaları legal

hale getirmeye çalışan ve bütün bunları küçümseyen bir meclis vardır.

Kısacası bütün küçük problemler, Türkiye için büyük, büyük problemler küçük olmuştur.

Üstelik problemleri gerçek ölçüleriyle algılayan Cumhurbaşkanı, bütün etik kurallar çiğnenerek, medya kanalıyla yıldırılmaya çalışılmaktadır.

Bu yapıdaki Türkiye’de, Charles Kindleberger formülüne göre, artık merkezileşme veya desantralizasyon değil, bir dağılım/difizyon/parçalanma vardır.

Ogburn’un, yirminci yüzyılda ön gördüğü merkezi çekim gücü, yirmi birinci yüzyılda merkezi bir merkez kaç kuvvet (santrifuj) haline gelecektir.

Yirminci yüzyılın merkezileşmesinin tepe noktası totaliter devlet yapısıydı ve en mükemmel şekline, Sovyetler Birliği’nde, Stalin döneminde ulaştı. Endüstriyel toplumun şartlarına başlangıçta çok akıllıca uyum sağladı ama, enformasyon devrimini küçük gördü ve aşağıladı.

Enformasyon temeline oturan bir toplum, azami kazancı/avantajı elde edebilmek için, geniş bir paylaşım ve hür bir enformasyon akışını gerekli kılar. Kompüterler arasındaki horizontal (yatay) iletişim, tepeden aşağıya doğru giden dikey (dikine) iletişime göre çok daha fazla önem kazanır. Fakat, horizontal iletişim, politik risk taşır. Horizontal iletişimdaki bilgisayarlar, bir basımevi gibi işlev yaparlar. Dahası, telefonlar, bilgisayarlar arasında, anında bilgi ileterek, politik riski katlarlar. Politik nedenlerle, Sovyet liderleri bilgisayarların dağıtımında ve serbestçe kullanımında çok vurdumduymaz davrandılar.

İki basit istatistik, 1980’lerin Sovyetlerin enformasyon ekonomisindeki dezavantajlarını ortaya koyar. 1980’li yılların ortalarında, Sovyetlerdeki 50.000 şahıs bilgisayarına karşılık, Amerika’da 30 milyon adet vardı. Amerika’da telefonsuz ev kalmamışken, Sovyet’lerin sadece 23% şehir evinde ve 7% köy evinde telefon vardı. Bu durum, elbette politik kontrolü kolaylaştırdı ama, felaket bir ekonomik etkiler yaratıyordu.

Neticede Sovyet'lerin bilgisayar teknolojisi, batının 7-10 yıl gerisinde kaldı. İlaveten, hacker'lara (bilgisayara mikrop üretip dağıtan, gayri yasal korsan programcılar) ve diğer gayri resmi icatlar yapanların eksikliği, büyük bir program (software) eksikliği yarattı. Sovyet'ler bunun bedelini çok ağır ödediler.

Türkiye'ye bakarsak, RTÜK kanunundaki değişikliği akıl almaz bir hırsla savunan bir kısım politikacıların, interneti çalışmaz hale getirmeye çalışması, Stalin dönemi Sovyet Rusyasının davranışı ile tam estetik bir görünüm sergilemektedir. Türkiye de bunun bedelini çok ağır ödeyecektir. Belki bir kaç tekelci medya, kendilerine rakip gördükleri bu teknolojiyi devlet terörü ve baskısı altında zayıflatabilirler ama, hiç bir zaman tam mani olamazlar ve sonunda asıl zararı da kendileri göreceklerdir.

Telefon, bilgisayar ve elektrik darlığı çeken devletler, 21'inci yüzyılda, enformasyon teknolojisi dünyanın geniş kesimlerine doğru yayıldıkça, kontrollerini kaybedeceklerdir.

Hatta Amerika bile kumar oyunlarından ve reçeteli ilaçlardan gelen vergilerinin toplanması gibi bir çok vergileri toplayamaz hale gelecektir.

Bir çok devletler, bu günkü durumda, internet hizmet vericilerini (internet service provider) kontrol altına alarak, vatandaşlarının internete ulaşmalarını önlemektedirler. Bu mümkün ama, fiyatlı bir operasyondur. Ayrıca, nitelikli bilgisayar kullanıcıları için, devletin yaratacağı bu problemin etrafından dolanmak zor bir iş olmayıp, özellikle politik kontrol sağlanması mümkün değildir. Cemiyet geliştikçe, devletin enformasyon üzerinde kontrol hakimiyetini korumaya çalışması karşısında ikilemlerle karşılaşması kaçınılmaz olacaktır. Ne zamanki bu devletler, internete bağlanma hürriyeti kazanacaklar, bu defa da bunu yapacak yetişmiş adamları olmadığı için açmaza gireceklerdir.

Bugün, Abu dabi'de internet city kurulmuş ve burada bir free zone (internet serbest bölgesi) kurulmuştur. Burada hertürlü bilgisayar parçaları imalatı (hard ware) ve program hazırlama (software) üretimi yapacak firmalar, buraya yerleşmişlerdir. Şu anda, Microsoft dahil, dünya çapında tanınmış yaklaşık 250 firma buraya gelmiştir. Yakında enformasyon teknolojisi üniversitesi açılması ve tüm dünyada bir ihtisas üniversitesi haline gelip, Türkiye'den de büyük sayıda talebe çekmesi doğaldır. Arap ülkeleri bunu yaparken,

Türkiye'nin interneti bile bir nevi yasaklaması ne büyük bir talihsizlik ve gelecek nesillere ne büyük bir ihanettir? Bunu yapabilen bir milletvekilinden, ülke yararına ne beklenebilir?

Singapur bugün, bu açmazın içindedir. Enformasyon ekonomisinin ihtiyacı olan personeli yetiştirebilmek için, eğitim sistemini yeniden düzenlemektedir. Türkiye, daha bunun farkında dahi değildir. Tam tersine kapatmakla meşguldür. Singapur bakanı Lee Kuan Yew, verdiği bir konferansta , kapalı sistem çok pahalıya mal oldu. Açık sisteme tekrar geçmek, her fiyata değer. Ama, dünya yarısında kaybedilen zamanı ne yapsanız telafi edemezsiniz.

Çin devletinin durumu Singapur'dan çok daha karışık. Politik kontrolü kaldırmadan internetin ekonomik yararlarından istifade etmeye çalışılıyor. Bunu sadece dört ağı, uluslar arası erişime açtılar. İnternet , hizmet vericiler kullanılarak, haber partallarına kapatılmaya çalışılıyor. Fakat Çin'de internet kullanımı inanılmaz derecede arttı. 1998 de bir milyon iken iki yıl sonra yirmi milyona ulaştı. Buna rağmen, kullanıcılar, nüfusun 1.3% nispetini teşkil ediyor. Fakir zengin uçurumu ve politik düzenbazlıkları tenkit eden binlerce e-mail yeraltı gazeteleri vasıtasıyla chat-room'larda yerini buluyor.

Bu da gösteriyor ki, ne yapsan artık enformasyonun önüne geçmeniz mümkün olamaz.

2001 yılında, bir internet sayfasında yolsuzluk haberleri verildikten sonra Hindistan hükümeti bir çok bakanını kaybetti ve neredeyse hükümet düşme noktasına geldi. Halbuki, Yeni Delhi'de çıkan skandal haberlerinin bir sonuca varmasının imkansız olduğuna inanılırdı.

Filipinlerde, yüzbinlerce protestocu, başkan Joseph Estrada 'yi atmak için başarılı bir şekilde çalıştılar. Mobil telefonlarından toplantı için yazılı mesaj göndererek saniyesinde toplandılar.

Yolsuzluk, bir çok ülkede halen en büyük problemdir. Türkiye bunların içinde başı çekenlerdendir. Eskiden yolsuzluk bir ülkenin iç işi olarak algılanırdı. Ama, şimdi nongovernmental (devlet-harici) organizasyonlar, internette ülkelerdeki yolsuzluklara geniş yer veriyorlar. Yabancı sermaye gittikçe artan bir şekilde gideceği ülkede şeffaflık ve hukukun üstünlüğünü arıyor. Türkiye gibi yabancı sermayeye ihtiyacı olan ve fakat şeffaf olmayan ülkelerin kredibilitesi,

inanırlığı azalmakta ve ülkenin verdiği haberlerin ön yargılı ve kasıtlı olduğu kabul edilmektedir.

Tayvan ve Güney Kore, 1980'lerin sonuna doğru fark ettiler ki; demokrasinin artmasına karşı halkın isteğinin artmasına karşı devletin karşı çıkması, onların reputasyonu ve yumuşak güçleri için çok pahalıya mal oluyordu.

1970'lerden sonra yer değiştiren, devlet ve Pazar kavramları, devleti diğer bir çok etkenler arasında hükümlan olmaya devam eden faktörlerden sadece bir tanesi haline getirdi.

DEVİRİMİN GELİŞTİKÇE VE İLERLEDİKÇE

İnsanoğlu henüz, enformasyon devriminin başındadır. Politikadaki etkisi ile ekonomideki etkisi birbirine eşit değildir. 18. inci yüzyılın sonundaki buhar ve 19'uncu yüzyılın sonundaki elektrik devrimlerinde görüldü ki; toplum, yeni teknolojiyi tam olarak kullanıncaya kadar, üretimdeki büyüme gecikiyor ve rakiplerinin çok arkasında kalınıyor.

Roosvelt 1930'larda radyoyu kullanarak, Amerikan politikasında inanılmaz bir atılım yaptı. Özellikle, haberlere ambargo koyan totaliter rejimler üzerinde çok etkili oldu. Akademisyenler, toplu haberleşme imkanı (mass communication) , ikinci endüstri devrimi ile bütünleşme idi, totaliterianizm'in doğmasının mümkün olmayacağına inanırlar.

İnternet, devletler için kontrol edilmesi, ikinci enformasyon devriminin teknolojisini kontrol etmekten çok daha zordur. Komünikasyon teorisyeni Ithiel de Sala Pool internete "technologies of freedom-özgürlükler teknolojisi" demekte haklıdır.

Editörlerinin ve yayın uzmanlarının kontrolündeki radyo ve televizyon ve gazetelerle mukayese edildiğinde, internet limitsiz bir haberleşme imkanı veriyor. Şahıstan-şahısa, şahıstan-çok kimseye, çok kimseden-şahısa ve en önemlisi de çok kimseden-çok kimseye haberleşme imkanları diğerlerine olan üstünlüğünü sağlıyor. Üstelik internet mesajları, hızlı akış, uzaklara akış ve çok az aracı ile yapılan bir haberleşmedir.

Merkezi kontrol mümkündür, buna niyetlenen devletler için bu çok pahalı ve neticede bezdirici ve usandırıcı olacak kadar zordur.

Amerika, 1998'de Petagon ve NASA'nın gizli sırlarını çalan 7 internet adresinin telefon numaralarını Moskova'ya şikayet ettiğinde, Rus devleti bu numaraların kullanılan numaralar olmadığını bildirmişti.

Yeni enformasyon teknolojisi, devletlerin merkezileşmeyi ve bürokrasiyi güçlendirmesi için değil, yeni komüniteleri geliştirmek, devletin daha değişik rolleri için arzular yaratmak ve bunlar arasında ağ kurmakta kullanılmak gayesiyle geliştirilmişti.

Bu ne anlama geliyor? Bu demektir ki, dış politika sadece devletin egemen olup karar verdiği bir alan olmaktan çıkıyor. Bireyler ve özel organizasyonlar, gerek ülke içinde ve gerekse dışarıda, dünya politikasında rol oynayacak bir güce ulaşıyor.

Ulus devlet egemenliklerinin, bilardo toplarına benzetilen, "birbiri ile denge kurmak ve zıplamak" üzerine kurulu eski imajları, yeni dünya politikasının kompleksliği içinde, gözlerimizi şaşılatacaktır.

Enformasyon teknolojisi ile devletler arasındaki egemenlik yarışı, artık doğal olarak, uluslar arası hukukun da baş ağırlarından birisi olmuştur. 1945'ten beri, İnsan hakları Birleşmiş Milletler charterinde devletlerin egemenliklerini koruyan maddelerle yan yana yaşadı. Charterin 2.7 numaralı maddesinde; Birleşmiş Milletleri, devletlerin iç işlerindeki yargıya karışmalarına hiç bir şey yetkili kılamaz denmektedir.

İnternette haber akışını kontrol etmenin teknolojik olarak mümkün olmadığı bir gerçektir. O halde, yasaklama heveslilerinin yapmaya çalıştıklarından, geriye kalan tek şey, istenmeyen adamların peşine düşmek ve devlet ve polis baskısıyla bunları hizaya getirmek için gerekli sopanın ellerine verilmesini sağlamaktır. Bu da, yolsuzlukları gizleyenlerin değil, devlet baskısını artırmak isteyenlerin işine yarayacaktır. Bunun sonu yine, bugün yasakları savunan medya kartellerini de boğacak olan canavarın güçlenmesi neticesi doğuracaktır. Yani medya kartelleri, başkalarına saldırtmak için besledikleri canavar, büyüdüktan sonra, ayırım yapmayacak, kendilerini de yiyecektir.

YENİ DÜNYA POLİTİKASI

Yönetim uzmanı Perer Drucker ve futurist Hedi Toffler ve Alvin Toffler, “Enformasyon devrimi; ilk iki endüstriyel devrimin tipleri olan , hiyerarşilerden müteşekkil bürokratik organizasyonların sonunu getiriyor.” Demektedirler.

İnternet gurubu Esther Dyson “aracısız devlet-disintermediation of tgovrnment” a atıfta bulunarak, geleneksel yerli coğrafik toplulukların, bir biri üzerine akışlarının bir küresel toplum yaratacağını ifade ediyor.

Gazetelerin ve TV'lerin yaptığı kamu oyu yoklamaları ile internette çeşitli organizasyonların yaptıkları kamu oyu yoklamalarının hükümetler üzerinde ne derecede etkili olduğu hatırlardadır. Amerikan kamu oyu Clinton'un Monica davasından cezalandırılmasına karşı çıktığında, onu yargılayan Amerikan senatosu ve Yüksek Mahkeme Başkanı, bunu gözardı edemediler.

İnternet artık endirek de olsa hükümetlerin bir alternatifi gibi çalışmaya başladı. Çok yakında devletlerde 50.000-100.000 üyeli “internet meclisleri” kurulması yakındır. Artık internetle oy kullanımının teknik güvenceleri de sağlandığı için, 150-200.000 adamı bir kişinin temsil etmesi yerine, her isteyenin kendi vekili olacağı meclislerin kurulmasını ve yeniden şehir-devlet yapısına dönülmesi günleri uzak değildir.

DÜNYA HUKUK SİSTEMİ

Bütün bu gelişmeler olurken, dünya aksiyoner olarak globalleşmesini tamamladığı halde, hukuksal olarak tamamlayamadı. Hala terörün tarifinin, egemenlik hakkı tarifinin, ülkesindeki etnik azınlıkları öldüren çoğunluğun fiilinin tarifinin yapılmadığı bir dünyada yaşıyoruz. Çin atasözü diyor ki; “dünyada iki şeyin yapılışını seyretmek iğrenç ve mide bulandırıcıdır. Bir tanesi sucuk, diğeri de kanunlar.” Amerikan liderliğinden dünyanın beklediği ne mazlum devletleri korumak, ne de amerikan değerleri olan demokrasi ve hürriyet havariliği yapmaktır. Dünya liderinden beklenene ilk ve en önemli şey, dünyayı saygın bir hukuka kavuşturmaktır. Gücünü diğeri ile paylaşmak zevkinden mahrum kalmak pahasına ve bunun korkusunu taşımadan bunu yapacak liderler, yeni dünyanın unutulmazları arasına girecektir.

B.9

BAZI AVRUPA ÜLKELERİNDE ve AMERİKA'DA MEDYA SAHİPLİLİĞİ İLE İLGİLİ KANUNLAR, KISITLAMALAR VE DESTEKLEMELER

<http://www.vii.org/PCMLP>

ITALYA
ALMANYA
FRANSA
İNGİLTERE
AMERİKA

ITALYA

İtalya'da Medya sahipliğine dair ana kanunlar:

1948 Basın (press) kanunu No. 47

1987 Yayımcılık (publishing) kanunu

1975 Radyo ve TV yayımcılık (Broadcasting) kanunu no. 103

1990 rekabet (competition) kanunu No. 287

1990 Radyo ve TV yayımcılık (Broadcasting) kanununun No. 223

1997 yeni medya (new media) kanunu No. 249

İlk İtalyan basın yasası 1948 de basın endüstrisini düzenlemek üzere çıkarıldı { the Press Law No. 47 of 1948 (Legge 8 febbraio

1948 n. 47, Disposizioni sulla stampa}}

1970 de basın endüstrisindeki mali krizi takiben, 1981 de basına verilecek mali desteğin kurallarının belirliyen kanun yapıldı. {Press Law No. 416 in 1981 (Legge 5 agosto 1981 n. 416 - Disciplina delle imprese editrici e provvidenze per l'editoria)} Bu kanunla kurulan "şeffaflık, Pazar payı ve basın konseyi" (1997 de basın, radyo ve TV otoritesi sekline dönüştü.) ne ait kuralları da belirlendi.

Konseyn, "Milli basın kayıt ofisi"ne (daha sonra "İletişim Dairesi"ne dönüştü) kaydını yaptırıp, 5 kişiden fazla gazeteci çalıştıran kuruluşların, yıllık muhasebe ve finans raporlarını kendi tesislerinde basıp ofise vermesini, herhangi bir hisse devrinin ofise bildirilmesini öngörüyordu. Gazete fiyatlarını da devlet tesbit ediyordu.

Page:

350

Pazar payındaki kısıtlama; basın kuruluşunun, milli seviyede okuyucunun 20% sinden fazlasına, ve bölgesel seviyede 50% sinden fazlasına sahip olamamasını getirmektedir. Yasa, basın kuruluşunun yurt dışında kayıtlı bir şirketinin olmasını yasaklamaktadır. 1981 yasasını güncelleştiren 1987 yasası { *The Publishing Law of 1987 (Legge 25 febbraio 1987 n. 67 - recante disciplina delle imprese editrici e provvidenze per l'editoria)*}, tekelleşme halinde parlamentonun hisseleri azaltabileceğini ve bunun düzeltilmesi için basın kuruluşuna 6-12 aylık süreler tanınabileceğini getirmektedir. 1987 yasası, gazete fiyatlarının devlet tarafından tesbiti şartını da kaldırmaktadır.

Page:

350

1981 yasası, medyadaki destekleme kurallarını belirledi. En direk desteklemeler basım (publishing) işleri ile uğraşanlara verildi. Bu destekleme; düşük vergi, nakliye, postalama ve haberleşme ücretleri konularında yapıldı. Direk destekleme ise; kar gayesi gütmeyen basın (non-profit organization), gazeteciler sendikası, azınlık basını ve politik partilerin basınına yapıldı. Bu desteklemeler bugün halen geçerlidir.

Rekabet

Page:

350

İtalyan kanunları 1990 yılına kadar, kuruluşların birleşmeleri ile ilgili bir hususu kapsamına almadı. Bu doneme kadar 1942 tarihli medeni kanunda tekelleşme ile ilgili husus geçerli idi. Bu da (madde 2359) bir kuruluşta şirket yönetiminin 50% sinden fazla oy hakkına sahip olanı kontrol eden/hakim olarak tarifliyordu. Kanun hakim olmaya karşı yasal bir yaptırım getirmiyordu. Ancak, bu konuda

hisselerin daha da artması ile ilgili olarak, yeni yasa için kapıyı acık tutuyordu.

Page: 351

1990 yasası, ilk İtalyan “Rekabet Yasası”dır. Yasa ilk defa, otonom bir yapıya sahip olan, “anti-tekel kurumu” nun kurulmasına imkan sağlamıştır. Bu yasaya göre, bir şirketin Pazar payı 50% den fazla ise, onu tekel ilan ediyor ve yaptırımlar uygulayabiliyordu. (daha fazla büyümesinin sınırlandırılması, şirketin faaliyetlerinin kısıtlanması, sözleşmelerinin iptali gibi.)

Page: 351

İtalyan rekabet kanunu uyarınca, birleşmeler ve hisse transferleri yasaklanabilir: devir alınan şirketin Yıllık brüt ciro değeri Mayıs 1998 den itibaren 69 milyar lireti geçerse devralma yasaklanmakta, bütün şirketler topluluğunun yıllık cirosu, Mayıs 1998 den itibaren 689 milyar lireti geçerse birleşmeler yasaklanmaktadır. 1 Haziran 1996 dan itibaren şirket birleşmelerinin önceden bildirilmesi şartı getirilmiştir.

Page: 351

Radyo ve TV yayın yasası 1975 de çıktı. (*Legge 14 Aprile 1975, n. 103. Nuove Norme in Materia di Diffusione Radiofonica e televisiva*) Bu kanunla,RAI adli kurum, bir devlet tekel kurulumu olarak kuruldu. Özel sektörün talebi ile 1976 da anayasa değiştirildi ve Özel sektöre ait ulusal TV'ler bu tarihten itibaren yayına başladı. Bu tarihten itibaren 1990 yılına kadar denetimsiz kalan büyüme neticesinde biri devlet kurulumu olan RAI ve diğeri özel sektöre ait Fininvest olmak üzere, Pazar payı yaklaşık 50% oranında paylaşıldı.

Page: 351

Özel sektör yayın yasası 1990 tarihinde çıktı. (*Legge 6 agosto 1990, n. 223. Disciplina del sistema radiotelevisivo pubblico e privato*) ki bu yasa genelde 1989 tarihli Avrupa Birliğinin “ sınır ötesi Televizyon direktifi”nin {the 1989 EU Television Without Frontiers Directive (TWF)} bir uygulamasıdır. 1990 yasası, ilk olarak çoğulculuğun, görüş çeşitliliğinin, objektifliğin ve haber kapsamlarındaki (içerik,yer ve zaman) tarafsızlığın prensiplerini vazetmektedir. İkinci olarak, “basın konseyi”nin yerine, “Basın Yayın

Kurumunu” kuruluşunu nizamlamaktadır. (bu kurum, 1997 yılında yerini “İletişim kurumu”na bırakmıştır.) Üçüncü olarak, Özel yayıncılara lisans verecek olan hukuk kurallarını düzenlemiştir. Bununla ilgili olarak, şeffaflık ve medya sahipliliği ile ilgili kuralları getirmiştir.

Page:

352

Şeffaflıkla ilgili olarak, yayın lisansı sahibi kuruluşlar 2% den fazla hisse sahibi ortaklarının adlarını hisselerini, hisselerin değerini, “Yayın operatörleri kayıt kurumu-“ the Register for Communications Operators” na bildirmek mecburiyeti getirilmiştir. 10% dan fazla hisse devirlerinin de İletişim Kurumu’na bildirilmesi mecburiyeti konmuştur. Borsada hisseleri kota edilen yayın kuruluşlarının kapitallerinin 2% den fazla hisse transferleri de bildirmeleri esasi getirilmiştir. Yıllık rapora, şirketin gelirleri (abone, reklam, sponsorluk vb) gösterilmesi esasi getirilmiştir.

Page:

352

1990 yasası, ulusal be bölgesel televizyon sahipliliği konusunda farklı kurallar getirmektedir. Bir şirket 3 ulusal TV kanalından fazlasına sahip olamaz. Şayet bir kuruluşun sahip olduğu kanallar, ulusal kanallar toplamının 25% ini teşkil ediyorsa, 2 kanaldan fazlasına sahip olamaz. Bir şirket ulusal iletişim gelirinin 25% inden fazlasını alamaz, (ki bu gelir hiçbir zaman tam belirlenemediği için bu madde hiç bir zaman çalışmadı) Lokal TV lerde en çok 3 tanesine sahip olunabilir. Ancak bunların değişik bölgelerde yayın yapması şartı aranmaktadır. Şayet bu bölgeler sınır teşkil ediyorsa 10 milyonu nüfusu geçemez.

Radyo sahipliliği için de tesitli sınır lamalar getirilmektedir. Yabancıların sahipliliğine AB içinde olmak kaydıyla sınırlama getirilmemekle birlikte, AB dışındaki yabancıların çoğunluk hisselerini almaları yasaklanmıştır.

Page:

352

1990 yasası, değişik medya kuruluşlarında hisse sahipliliği (çapraz hisse sahipliliği) ne sınırlar getirmektedir. Şöyle ki; bir basım kurumu (gazete veya mecmua), bir TV istasyon sahibi ise, basım isinde 16% dan fazla Pazar payına sahip olamaz. Birden fazla TV

sahibi ise, 8% den fazla Pazar payına sahip olamaz. Ulusal TV yayın lisansı sahibine, Local TV veya radyo lisansı (veya tersi) verilmez. Local TV lisansı olana, bir tane de local radyo lisansı (yerel frekanslara limit getirmemek kaydıyla) verilebilir.

Page: 353

TV ve Radyo yayıncılarına en direk destek, telekomünikasyon ve elektrik ücretleri gibi şeylerde verilmektedir. Partilerin Radyolarına maliyetin 53% nispetine kadar direk destek verilmektedir.

Page: 353

Haziran 1997'de İtalyan Parlamentosu Yeni Medya Kanununun No. 249 { *New Media Act No. 249*. The Act establishes an Authority for Communications (*Autorita per le garanzie nelle comunicazioni*)} kabul etti. Kanun "Komünikasyon Otoritesi" (Authority for Communications (*Autorita per le garanzie nelle comunicazioni*)) nin kuruluşunu nizamlamaktadır. Adi gecen kuruluş, 1998 de "Basın ve TV-Radyo Yayın" kurumunun yerini aldı.

Page: 353

1990 kanunundaki medya sahipliğine dair sınırlamalar aynen muhafaza ediliyor. (Pazar payının 20%' sine sahip olunabileceği) Yeni kurum, medya birleşmelerinin ve hisse devirlerini (butun medya ile ilgili her şeyde, telekomünikasyon ve yeni servisler dahil) izliyor ve rekabet kurulunun dikkati herhangi bir medya yoğunlaşması olan yere çekiyor. Komünikasyon sahasında rekabeti zorlamak açısından su ana kadar çok aktif olduğu söylenebilir.

Page: 353

Hükümet, su anda 1981 yarasını yeniden düzenlemek üzere teklif hazırlıyor. Yeni yasa sahiplilik sınırlarını daha liberalize etmeyi ve basın sektörünü liberalize etmeyi ve onlara daha çok sahiplilik edinme hakları vermeyi ve daha çok çapraz sahiplilik hakları vermeyi amaçlıyor. Bunlara rağmen, şeffaflık kuralları daha da sıkılaştırılmaktadır.

İtalya'daki kısıtlamaların, tekelleşmeye mani olmadığı, şimdiki başbakan Berlusconi'nin şirketlerinin özellikle TV kanallarında rahatsız edici bir tekelleşmeye gittiği hatırdan çıkarılmamalıdır.

ALMANYA BAŞLANGIÇ

Medya sahipliliği ile ilgili Alman Kanunları

Ana kanunlar:

1996 Eyaletler arası Radyo-TV yayınları anlaşması

1991 Eyaletler arası Radyo-TV yayınları anlaşması

1987 Eyaletler arası Radyo-TV yayınları anlaşması

1949 Federal anayasa

Basın, 16 farklı eyalet kanunu tarafından yönetilmektedir. Bu eyalet seviyesindeki regulasyon, sağlam bir Alman Federal mahkemesince(Bundeserfassungsgericht) dengelenmektedir. Bu mahkeme, basın endüstrisine ilişkin bir çok karar vermiştir. Bunların bir çoğu: çoğulcu temsil, ifade özgürlüğü ve tarafsız basın haberlerinin güvenceye kavuşturulması ile ilgilidir. Mahkeme, basın sahipliliği ile ilgili spesifik (ayrı bir, özel) bir düzenleme tavsiye etti. Ama eyaletler (Länder) su ana kadar, henüz böyle bir düzenlemeyi zorunlu görmediler

Bununla birlikte , basın sektörüne ait Kartel Ofisi tarafından, iki basın kuruluşunun devir işlemleri bu engel gösterilerek, negatif olarak karara bağlandı. 1997 de, Adolf Deil GmbH & Co. KG Druckerei' şirketinin Verlag and Pirmasenser Zeitung by Tukan Verlagsgesellschaft GmbH Section 24 of GWB şirketini devralması olumsuz karara bağlandı. İkinci olumsuz karar PSG-Postdienst Service GmbH şirketinin Axel Springer Verlag tarafından devralınması idi.

Şeffaflık bir çok kanunla mecbur kilindi. 1987 ticaret kanunu (Handelsgesetz updating the Commercial Law of 1897) Limited şirketlerde yönetim kurulunun isimleri ve ana firma temsilcilerinin isimlerinin bildirilmesini ister. 1965 federal şirket kanunu (Aktiengesetz) anonim şirketleri, hisseleri 25% ve 50% ye ulaşanları halka ilan etmeyi, şirketin muhasebesini ilan etmeyi, bütün bu bilgileri

firmanın hukuk şirketine vermesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca finans kaynaklarını (ilan geliri dahil) bildirilmesini de on görmektedir.

Almanya'da bir "Milli basın konseyi" (Deutsche Presserat) bulunmaktadır. Bu konseyin bağımsızlığı, federal kanunlarla sağlanmıştır. Nitekim, 50% si basın kuruluşlarında çalışanlar, 50% si gazetecilerden oluşan özel bir Organizasyondur. Konsey basınla ilgili bir kanun (Publizistische Grundsätze-Pressekodex) yaptı. Kanun, gazetecilik ve yazarlık bağımsızlığının standartlarını düzenlemekte ve eyaletlere tavsiyelerde bulunmaktadır. Konsey basın istismarını, tekelleşmeyi, basının şikayetlerini kayda geçmekte (mahkemeye götürebilmekte) ve basının özgürlüğünü desteklemekte ve kollamaktadır.

16 eyalet basın kanunlarının hepsi birbirine çok benzerdirler. Hepsi de basın kuruluşu kurmanın özgürlüğünü, yani lisans alma zorunluluğunun olmadığını öngörürler. Gazete basım miktarında (Pazar payında) sınırlama yoktur. Kanunlar, ifade özgürlüğü, haberlerin yayınlanması, haberlerin tarafsız ve doğruluğu konusunda maddeler içerirler. Eyalet kanunları, basın kuruluşlarının basınlarının (Tendenzschutz) politik doğrultularını belirleme hakkını korurlar. Basın kuruluşlarını co-determination kanunu (kuruluşların yönetim kurullarına sendika yöneticilerinin alma mecburiyeti)'den azade kılmak suretiyle, gazeteciler sendikasına karşı korur ve gazete sahiplerine diğer sektörlerden daha çok kontrol hakkı verir.

Bazı şeffaflık yaptırımları uygulanır. Eyalet (Länder) kanunu basın kuruluşlarına, yazar ve basımda çalışan personelin adlarının listesinin gazetelerde yayınlanmasını, ne kadar basılıp, ne kadar sirkülasyon yapıldığının yazılmasını şart koşar. Sahiplilik hakkında bir hüküm yoktur. Sadece 1973 kanununda yıllık ciro limitleri getirilmiştir. Yıllar boyunca bir çok basın komiteleri teşkil olunmuş ve bunlar basının etkisi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Örneğin; Federal mahkeme, haber özgürlüğüne karşı bir tehlike olarak gördüğü basındaki kartelleşme hakkında sahiplilikle ilgili bir yasa çıkarılmasını tavsiye etti. Fakat, eyaletler bu tavsiyeye uymadılar.

Almanya'nın eyaletlerden oluşumu, Almanya'daki basın, yayın, radyo ve TV'leri otomatikman 16 parçaya bölmektedir. Yani, Türkiye'deki gibi merkezi tek devlet sistemi ve onun getirdiği ülke çapında bir tekelleşme zaten fizikman olamaz. Bu nedenle basın, yayındaki sahiplilik mevzuunda Almanya, Türkiye ile mukayese dahi edilemez.

1991 yasında ulusal düzeyde, özel yayıncılara bazı yasaklar getirildi. 1996 yılına kadar, ulusal yayın yapacak şirketlere en çok 50% hisse sahibi olabilme limiti ve iki TV istasyonu ve iki radyo istasyonu sahibi olabilme sınırları getirildi.

TV ile ilgili bu kısıtlamalar, 1996 yası ile kaldırıldı. Yeni antlaşmayla; bir hissedarın 100% hisse sahibi olabilir (radyolardaki 50% siniri halen devam ediyor) ve istediği kadar TV istasyonu sahibi olabilir.

Almanya'da firmaların kazançlarını beyan etmeleri, yapacakları yatırımların bu beyanla bağdaşp bağdaşmadığının incelenmesi, basın haberlerinin kontrol düzeni, haberlerin şeffaflığı Türkiye ile mukayese edilemez. Çünkü, orada her şey şeffaf ve eyaletler bazında parçalanmış vaziyettedir. Türkiyede ise her şey kapalı ve tek merkezlidir.

Sirketlere, toplamda milli izleyici payının 30% unu asamama siniri getirildi. 1996 da Medyadaki tekellesmeyi kontrol Komitesi(Kommission zur Ermittlung der Konzentration im Medienbereich (KEK)) kuruldu. Bu komite lisans verme ve ulusal yayınları (icerik olarak dahil) izlemekle yetkilendirildi.

Yerel ve bölgesel Radyo ve TV yayınlarına lisans verme prosedürü 1991 deki anlaşmasındaki 1991 anlaşması eyalet bazında bir düzenleme kurulu (Landesmedienanstalten) oluşturdu. Bu kurul, özel medya şirketlerinin izlenmesi, lisans verme, muhteva bakımından inceleme bakımından, bölgesel bazda yetkili kilindi. Kamu hizmetleri yayıncıları için, Yayın komiteleri (Rundfunkrat) ve idare (Verwaltungsrat) kuruldu. Bu halk hizmetleri komite üyeleri, ilgili sivil toplum örgütleri, gurupları ve organizasyonlarından seçildi. Komite bir düzenleyi gövde görevini yürütmekte, izleme ve muhteva kontrollerinden sorumlu olmaktadır. Anlaşma, hem özel hem de halk (bir nevi resmi) yayınlarındaki haberlerin bağımsızlık ve objektiflik açısından kontrolünü yapmaktadır.

Ulusal ve bölgesel bazdaki özel yayın kuruluşları, yönetim kurulu üyelerinin ve firma ile ilişkilerini bildirmekle yükümlü kılınmıştır. Yönetim kurulundaki herhangi bir değişikliğin bu düzenleyici kurumlara derhal bildirilmesi, bunun lisansı etkileyeceği öngörülmüştür. Medya sahipliliğinde herhangi bir değişiklik olursa

veya el değiştirme olursa, bunun şirket yönetim kurulunca onayı istenmiştir.

Rekabet kanunu federal düzeyde geçerli olup, medya sahipliğini de kapsamaktadır. Rekabet kanunu ilk olarak 1973 yılında **1973 Law on Restrictive Practices** (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschrnkungen) ve 1980'de güncelleştirilmiştir. Şeffaflık, değişik bir çok kanunla öngörülmüştür. 1987 Ticaret kanunu **The 1987 Commercial Law** (Handelsgesetz updating the Commercial Law of 1897) limited şirketlerin yönetim kurulu üyelerinin isimlerini ve ana şirketin kaç oy hakkı olduğunun bildirilmesinin mecbur kılmaktadır. 1965 Federal anonim şirketle kanunu {**The 1965 federal Corporation Law** (Aktiengesetz) } şirket sahipliğinde 25% ve 50% değişiklik olduğunda derhal bildirilmesini mecbur kılmaktadır.

FRANSA [BASLANGIC](#)

Fransız basın yayın yasaları hakkında zet bilgi

1945 BASIN KANUNU'nun ngrleri;

- Bir kişi ancak bir gazeteye sahip olabilir /kontrol edebilir.
- Yabancılar, gazete sahibi olamaz.
- Firmanın hesapları (finansman raporları dahil halka açık olacaktır. Sahiplilik konusundaki bu yaptırım başarısızdı.

1977 TEKELLEŞME KANUNU'nun ngrleri;

Basın, 1977 den sonra yoğunlaşma kanununa tabi oldu. Bu genel bir rekabet kanunu idi. Bu kanun daha sonra rekabet yasası ile birleştirildi. Ki buna göre bir şirketin kontrol ettiği hisselerin sahip olduğu medyaların toplamının etkileşim alanı, pazarın 25% ini geçemez veya toplam 7 milyar Fransız frangı yıllık ciroyu geçemez. Bu kanun uygulamaya mani olmamakla beraber, ayrıca 1986 da çıkarılan basın kanunu uygulandı.

Fransa'da medya sahipliğine dair kanunlar

Ana kanunlar

1990 Telekomünikasyon kanunu

1986 koiminikasyon özgürlük kanunu]

1984 şeffaflık kanunu,

1982 odio-visual (TV) kanunu)

1977 Tekelleşme kanunu

Basın endüstrisini regule eden ilk Fransız medya yasası (l'ordonnance no 45-1483 du 30 juin 1945) Haziran 1945 yılında çıktı. Bir gazeteden fazlasına bir şahıs veya firmanın sahip olmasını veya kontrol etmesini yasakladı. Bu firma/shahıs yabancı olamazdı. Yasa, finansla dökümler (muhasebe) dahil, halka açık olmasını öngörüyordu. Bununla birlikte, sahiplilik konusunda, oldukça başarısız olundu.

1977 yılından itibaren, basımcılar yoğunlaşma kanununa (Loi no 77-806 du 19 juillet 1977 relative au contrôle de la concentration économique et à la répression des ententes illicites et des abus de position dominante) tabi oldular. Bu genel rekabet kanunu ki daha sonra 1986 rekabet yasası (l'ordonnance no 86-1243) ile birleştirildi. Yasa, monopolleşme şartı olarak, şirketlerin birleşmelerinden veya devirlerinden sonra, sahip oldukları toplam kontrollerinin ilgili pazarın 25% ini geçmesi veya, toplam cirolarının 7 milyar Fransız frangı olmasını öngörüyor. "Rekabet Tavsiye kurulu" (Conseil de la Concurrence) pazarı takip edip, kanuni bir sapma olunca, bunu Ekonomik İşler Bakanlığına bildiriyor. Bakanlık tarafları davet ederek, birleşme veya devir için bakanlıktan izin almalarını istiyor. 1986 dan beri, bu kanun kullanılmadı ve bunun yerine basın için çıkarılan özel sahiplilik yasası kullanıldı. Elbette, medya sahiplilik kanunun uygulanmadığı yerde, genel monopolleşme kanunu uygulamaya mani bir durum yoktur.

1984 Şeffaflık kanununa (Loi no 84-937 du 23 octobre 1984) basınla ilgili yeni kurallar getirildi. Yasa, yayımcının dağıtım miktarına; ulusal günlük 15%, bölgesel günlük dağıtım 15% ve toplam (ulusal artı bölgesel) 10% sınırları getirildi. Bu durumu izlemek üzere "Basın şeffaflık ve çoğulculuk komitesi" (bu kurul 1986 da ayrı bir kurul olarak teşekkül ettirildi) kuruldu. Tekrar, bu kanun başarılı olmadı. Yargıçlar, geçmiş kapsamadığı için bunu uygulayamadılar. Dağıtımı asan yayımcılardan hisselerini vermeleri istenemedi. Komitenin ve

Bakanlığın reddetmesine rağmen, büyük basın gurupları, gazete devralmaya devam ettiler.

Bu durum hükümeti yeni kararlar almaya ve ilk olarak da pazarın statüsünü regule etmeye yöneltti. 1986 da basınla ilgili uç tane kanun (86-897, 86-1067, 86-1210) çıkarıldı. Bunlar bugün de basın hazarini regule etmektedirler.(bazı değişik kararlar sonradan eklendi)

1986 kanunları şeffaflık ve sahiplilik konusunda birçok kurallar getirdi.

Şirketler, şayet günlük sirkülasyonları ulusal değerın 30% unu geçecekse, yeni bir yayımcıyı satın alamazlar.

1986 da, ilk defa çapraz sahiplilik için kurallar getirildi. Kısaca yayımcılar, şayet radyo ve TV lerde hisseleri varsa, günlük gazette sirkülasyonlarının ulusal değerın 10% u ile sınırlandırıldılar. Bu limit daha sonra 20% çıkarıldı.

Fransa geleneksel olarak, basın endüstrisine parasal destek sağlamaktadır. Bu destek endüstrinin toplam cirosunun 15% sine ulaşmaktadır.

1986 iletişim özgürlüğü Kanunu yayın sektörüne (radyo ve TV) liberalizasyon getirdi. Görüntülü yayın için Lisans, medya sahipliliği, çoğulculuk, muhteva ve destekleme kuralları getirildi.

Kanun, yeni bir yayın regulasyon yapısı oluşturdu. (Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle) Kuruluş yerine,(the Commission Nationale de la Communication et des Libertés) adli bir kuruluş kurdu. Ama bu kuruluş, politik etkilenmelere maruz kalınca, 1988 yılında (the Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA) in 1988) adli kuruluşla değiştirildi. Yeni kuruluş, Tamamen bağımsız olarak ve özel radyo ve TV istasyonlarına lisans vermek üzere yetkilendirildi.

*Fransız yayın endüstrisindeki büyüme ve özel sektörün lobi faaliyetleri sonucu, 1994 de yayın kanununda **Broadcasting Law No. 94-88** değişiklikler yapıldı. 1986 kuralları oldukça gevşetildi.*

Bir kuruluş/şahıs, direk veya en direk hissese ulusal bir TV yayın kuruluşunun oy hakkı kapital değerinin 49% unu geçemez. (1986

kanununa göre bu değer 25% idi) ikinci şirketteki hissesi 15% ve üçüncüde 5% ile sınırlandırıldı.

Bir şirkete ulusal bir TV istasyonu için bir lisans verilebilir.

Bir şirkete bölgesel bir TV için bir lisans verilebilir.

Şirketin toplam (bölgesel ve local) servisleri 6 milyon seyirci ile sınırlandırılmıştır.

Hiç bir şirket, su şartlarda lisans alamaz: şayet 30 milyonu asan bir dinleyiciye sahip bir radyo istasyonu sahibi ise, veya 6 milyon seyircili bir kablolu TV sahibi ise, veya 4 milyon seyircili bir TV sahibi ise, veya 20% den fazla ulusal bir ve daha fazla gazette sahibi ise. Bu sınırlamalar, hem ulusal hem de bölgesel için ve aynı zamanda ilan/reklam durumu için de geçerlidir.

Su andaki hükümet, medya monopol kanunundan hoşnut değil. 1986'daki 25%'lik sahiplilik sınırına dönülmesi (su anda geçerli olan 49 % dan vazgeçilmesi) talebinde bulundu.

İNGİLTERE BASLANGIC

<http://www.vii.org/PCMLP/UK.html>

İngiltere de basanla ilgili özel bir regulasyon yoktur. Ancak, medya tekelleşmesi ile ilgili olarak, **1973 Fair Trading Act** da özel maddeler bulunmaktadır. 500.000 den fazla günlük sirkülasyonu olan gazetelerin sahipliliğinin devri Ticaret ve Endüstri Bakanlığının onayına bağlıdır. Bakan, günlük sirkülasyonu 50,000 den eksik olan gazette sahipliliğinin devrini şahsen durdurabilir. Bakan, halkın yararını göz önünde tutmak zorundadır. (Buna "halk yararı testi" tabir edilir.)

Aksi halde, genel Rekabet yasası Tekelleşme için uygulanır. Şimdiye kadar, Rekabet kanunu, bir çok değişik kanundan oluşmuştur. En basta 1980 yasası olmak üzere. Kanun uyarınca, şayet bir şirketin ilgili pazardaki hissesi 25% nispetini asarsa, tekelleşmiş kabul edilir. Şayet 30 milyon İngiliz sterlininin geçerse büyümesi durdurulabilir.

İngiltere, Avrupa Rekabet Kanununu European competition law, 1998 Rekabet Kanunu ile uygulamaya koydu. 1998 Rekabet Kanunu,

Anti-Rekabet davranışın (based on Article 86 of the EC Treaty) hakimiyet durumunun kötüye kullanılmasını (based on Article 86 of the EC Treaty) yasaklanmasını getiriyor. 1998 Rekabet kanunu 1976 ticaret kanununun ve "Yeniden satış Fiyatları Kanununun" ve diğer kanunlarda bulunan ilgili maddelerin yerine ikame edilmiştir. Bir ara dönemden sonra (Mart 2000 yılından sonra) tam uygulanacaktır.

Radyo-TV yayinlari

Çapraz medya sahipliliği, geleneksel olarak, Pazar ayırımları çok net bir şekilde yapılarak, Avrupa'nın diğer kısımlarından daha geniş olarak regule edildi. İngiltere, ticari ulusal TV'leri liberalize etmekte daha yavaş davrandı. ITV, kanal 3 (ilk ticari kanal) 1955 de ilk lisans verilen kanal oldu. Bununla beraber, BBC de olduğu gibi, çoğulculuğun (pluralism) korunmasına dair çok siki bir program muhtevası şartı kondu. Kanal 4 1982 de bir azınlık kanalı olarak lisans verildi. Daha sonra muhtevası ve ilan gelirlerinin bir kısmının ITV ye verilmesi şartları getirildi. "Bağımsız Yayın otoritesi"-The *Independent Broadcasting Authority* (IBA) hem halk, hem de özel TV'leri denetledi. 1990 yayın yasası, bazı sektörleri yeniden düzenledi. 1990 yasasına göre, TV yasa sahiplerine başka bir ITV lisansında 20% ye kadar hisse almalarına izin verdi. Yasa, ITV şirketlerinin istikbalde, lisans için ihaleye katılmalarını şart koştu. (bundan sonra, 15 ITV şirketinden 3 tanesi lisanslarını kaybettiler) 5'inci ulusal kanala 1997 de izin verildi.

1990 yasası Radyo otoritesini ve milli kültür departmanının kurulmasını öngördü. Bağımsız Televizyon Komisyonu The *Independent Television Commission* (ITC) kuruldu. (IBA ve Kablo Otoritesinin yerine) ITC ye tayinleri hükümet yapıyor. Tayinler, politik partilerden değil, endüstriden yapılıyor. ITC tayinlerinin çoğu, geleneksel olarak, direk olarak ITV şirketlerinden yapılıyor. Üçüncü kanal çoğu kez kendini düzenleyen kanal olarak görüldü. (daha sonra 1997 de kurulan kanal 5 ile ve kanal 4 e daha çok ilan bağımsızlığı verildi. Bu fikir hernekadar değişti ise de) ITC üyeleri, başkan haric ki o devamlı kalmakta, rotasyona tabi olmaktadır.

1996 yayın yasası ile, çapraz medya sahipliliği kuralları gevşetildi. Bir ulusal gazette ve Pazar payı 20% den az olmak kaydıyla bir yayın kuruluşu (radyo, TV veya uydu) ve bir non-domestic uydu yayıncısı sahibi olmak hakkı verildi. Bir basın kuruluşu, yerel sirkülasyonun 20% sinden azına sahip olmak kaydıyla, 3 taneye kadar radyo istasyonu sahibi olabilir. (halk yararı testine tabidir).

Şayet local bir gazette, local sirkülasyonun 20%-50% sahibi ise, sadece bir tane local FM radyo ve bir tane de AM radyo sahibi olabilir. Şayet local gazette, 50% den fazla local Pazar payına sahipse, sadece bir tane local radyo istasyon sahibi olabilir.(yine halk yararı testine tabidir) terresteerial (küresel) yayıncılar, ulusal bir gazetenin ve non-domestic uydu lisansının 20% sine sahip olabilirler.

Yasada (Gerek radyo ve gerekse TV için) yeni Pazar payı ölçüleri getirildi. Şöyle ki; dinleyici payı pazarın 15% l olarak limitlendi. Böylece, kombine şirket sahipliliği ve onların şirket sahipliliği 15% nispetini geçmedikçe, lisans sahipliliğinde başkaca limit yoktur. Ölçümlene, sahiplenilen şirketlerin sahiplendiği dinleyici hisseleri üzerine olup, Almanya'da olduğu gibi, kanallar üzerine delildir. Her ne kadar tekelleşme esasları getirildi ise de, son İngiliz yasaları ile, ITV kanalları çok komplike sahiplilik yapıları oluşturmaya devam ettiler. ITV bölgesel parçalara ayrıldı ve 18 şirkete lisans verildi. Bu ITV şirketleri, çok komplike bir çapraz sahiplilik düzeni içinde başka yatırımcılar tarafından sahiplenildiler. Hiç bir kuruluş, bir bölgede birden fazla ITV kanalını kontrol altında tutamaz. Bir ITV lisansını ve kanal 5 her ikisi birden kontrolüne izin verilmez.

Bir local bölgede, bir FM ve bir AM istasyonu lisansı sahibi olmak limiti getirilmiştir. Halk Yararı Testine tabi olmak kaydıyla, 3 radyo sahibi olunabilir. Kimse, birden fazla ulusal radyo sahibi olamaz.

Yine, 1996 yasası uyarınca, BBC'nin lisansı donduruldu ve ticari genişlemesine izin verildi. Milli kültür departmanı, Kültür, Medya ve Spor departmana oldu.

Telekomünikasyon, geleneksel olarak, oldukça yoğun/ağır bir şekilde düzenleme geçirdi. Özelleşmesini müteakip, British Telecomm (BT) the Office of Telecommunications (OFTEL) un direk kontrolü altında oldu. BT'nin genişlemesine, durumdan duruma esasına göre izin verildi. BT ye kablolu hakları için izin verilmedi.(Son zamanlarda bazı limitli izinler verildi) ve diğer kablolu şirketler, telefon konusuna yatırım yapmaları için teşvik edilerek, Özelleştirilen BT'nin monopolü kırılmak istendi. Bu kablolu şirketlerinin ve telefon şirketlerinin çoğu amerikan şirketleridir. İngiliz İşçi partisinin teklif ettiği yeni bir yasa teklifi, yayıncılar ve telekomünikasyon operatörleri arasında yarışmaya izin veriyor.

AMERİKA

AMERİKA'DA MEDYA SAHİPLİLİĞİ

Amerika'daki 1959 tarihli, "eşit zaman" (equal time) federatif kanunu , radyonun ilk günlerine kadar uzanan bir çok regulasyonların gelişmesi sonucu doğmuş bir doktrindir.

Amerika'da, adaletlilik doktrini (fairness doctrine) olarak da adlandırılan bu 50 yıllık doktrin, radyo ve televizyon yayıncılarının tartışmalı konularda zıt/karşıt görüşler ileri sürmelerini arzu eden/teşvik eden bir politikadır.

Amerika'da medya kurallarını düzenleyen ve takibeden kuruluş FCC (Federal Communications Commission), 1975 yılından beri, aynı yerel bölgeye hitap eden, bir günlük gazete sahibinin, aynı zamanda bir radyo veya bir televizyon istasyonu sahibi olmasını yasaklamıştır.

Bu yasak; " bir sahiplilik" adini taşımakta ve "(bir kişi veya bir kuruluş), bir Pazarda , ancak bir medya aracı (gazete, TV veya radyondan biri) sahibi olabilir" politikasının uygulanması olarak karakterize edilen, "sahiplilik yasakları" ilkelerine dayanılarak ortaya konmuştur.

Bu politikaya dayanarak FCC, bir gazete sahibinin aynı zamanda diğer bir yerel medya aracı (TV veya radyo) sahibi olmasını yasaklamakla kalmamakta, iki TV istasyonu, veya bir TV ile bir radyo, veya bir yerel TV ile bir kablolu TV, veya tariflenen miktardan fazla yerel radyo sahibi olmasını da yasaklamaktadır.

FCC'nin uyguladığı bu kurala karşı her zaman itirazlar olagelmiş, ama bu güne kadar ne kanun ne de FCC'nin kuralları değişmemiştir. Sadece 1996 yasasında (the act of 1996) bazı şartlarla, medyadaki bazı birleşmelere izin verilmiştir. Bu izinler, ilerdeki bölümlerde anlatılacağı gibi, tekelleşme açısından, hiçbir zaman Türkiyede medya sahiplerine verilmek istenen hakların yaratacağı tekelleşme imkanı yaratması mümkün değildir. Buna rağmen, Amerikan toplumu, yeni verilen bu kısmi hakları dahi büyük bir endişe ve korku içerisinde izlemektedir.

FCC'nin kurallarını müdafaa edenlerin gerekçeleri, aşağıda kısaca özetlenmiştir:

FCC (Federal Communications Commission) nin görüşü: "seslerin çeşitliliği ve rekabeti desteklenerek ve geliştirilerek halka yarar sağlar." Şeklinde özetlenmektedir.¹

FCC'nin üyelerinden Ness şu soruyu soruyor: Halk, daha çok kanal,, format ve internet sahibi olmaktan mutluluk duyar hale getirilirken su soruya da cevap aranmalıdır: "çok sayıdaki medya kuruluşları, çok az sayıdaki medya patronlarının ellerinde kalırsa, bu durum halka yarar sağlar mı?"¹

ABD'deki medya konusunda söz sahibi, önemli sivil toplum kuruluşları ² nin genel görüşleri sudur: Medyanın tekelleşip çok az sayıda kuruluşun elinde toplanması son derecede tehlikelidir. Amerika medya sahipliğindeki dağılımcı yapılanma, demokrasimiz için gerçek bir sigortadır. Fikir ve enformasyon özgürlüğünü sigortalamak için, yeteri kadar gerçekten bağımsız ve birbirine rakip haberler veren, üreten ve dağıtan kuruluşlara ihtiyacımız vardır.¹

ABD'deki Committee of Concerned Journalist'in (CCJ- Sorumlu Gazeteciler Komitesi) yayınladığı "Gazeteciliğin 9 ilkesi"¹ başlıklı kitapçıkta zikredilen ilkelere, Amerika'da uyulduğu halde, Türkiyede bu ilkelerin tamamına yakın büyük çoğunluğuna, özellikle büyük medya patronlarının TV ve gazetelerinde uyulmamaktadır.

B.1

TÜRK HUKUKUNDA BASININ HUKUKSAL KONUMU

Sıra No: 4

Yargıtay Dördüncü Daire Başkanı Sayın Bilal kartal, Basın Hukukunu uygulayan en yüksek hukuk kurumunun başında, değerli bir yargıçtır. Kendisinin aşağıda sunduğum fikirleri, Basın Hukukundan Yüksek yargının ne anladığını anlatması açısından fevkalade önemlidir. Kendisinin görüşlerini esas alarak, bu konudaki görüşlerimi aralara serpiştirdim.

Türk hukukunda, basınla ilgili olarak Anayasada ve birden fazla yasalarda düzenleme yapılmıştır.

¹ By Yvonne Gordon

¹ By Yvonne Gordon

² Consumers Union, The Media Entertainment and Arts Alliance, an advocacy group

¹ By Yvonne Gordon

¹ 9 principles of Journalism-**Committee of Concerned Journalist**

'Anayasanın " **Basın ve Yayınla ilgili Hükümler**" başlığını taşıyan paragrafı ile düzenlenen **28,29,30,31 ve 32. maddelerinde**, basın özgürlüğü bu özgürlüğün sınırları, yayınların türleri, basın araçlarının korunması ve düzeltme ve cevap hakkı ile ilgili düzenlemeler yer almıştır.'

Bu madde "düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlığı altındaki 26 ve 27'nci maddelere atıfta bulunuyor.
27'nci madde, 1 ve 2'nci maddelere atıfta bulunuyor.
2'nci madde de "başlangıç" kısmına atıfta bulunuyor.

"Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini" nin ne ifade ettiğini, daha doğrusu pek bir şey ifade etmediğini anlamak için, bu maddelere kısa bir göz atmak yeterlidir. Ana madde olan 28'inci maddenin atıfta bulunduğu maddelerin en sonundan başlayalım. "Başlangıç (23.7.1995 - 4121) maddesinde;

" Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını" diyor.

"*Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü*" diyor.

" *ölümsüz önder ve eşsiz Kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri*" diyor.

"Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin"

gibi tarifler kullanıyor. Bu tariflerin ne oldukları açıklanmıyor. *Böyle bir tarif kullanılınca bunun açıklamasının yapılmış olması en basit bir hukuk kuralıdır.* Yani, herkes istediği gibi yorumlamakta serbest. Yorumcunun eline, hürriyetleri tahdit yetkisi de verilince, ortada hürriyet değil, hürriyetleri elinde tutan bir devlet terörü kalıyor.

İşin daha da anlaşılmasız tarafı, uygulanmayan ve hatta tersi uygulanan tariflerin de bu "başlangıç" bölümünde yer almış olmasıdır. Örneğin: "laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı" ibaresi. Devlet işlerine karıştırılmayacağı hükmüne karşılık, uygulamada Devlet, 7 bakanlığına ayırdığından daha çoğunu "diyanet işleri"ne ayırmış olmasıdır. Diyanet işleri, tek bir dinin tek bir mezhebinin temsilciliğini yapmaktadır. Yaklaşık yüz bin caminin masraflarını karşılamakta ve imamları devlet memuru statüsünde tutmaktadır. Devlet bunları yaparken radikal dincilerden gelecek

tehlikeleri bertaraf etmek için böyle yaptığını söylemektedir. Gerçekte ise, oy korkusundan hiç bir politikacı bu çarpıklığın üzerine gidememektedir. Yasama meclisinden Avrupa ve

Amerika'daki gibi bir din ile devlet ayırımı bekleniyorsa bunu oy kaygısı taşıyan bir yasama meclisinin yapamayacağı 80 yıllık cumhuriyet tarihinde ispatlanmıştır.

'Anayasanın değişik (8.7.1993-3913) 133. maddesi ile de, radyo ve Televizyon istasyonları kurma hakkı Devlet tekelinden çıkarılmış olup, özel ve gerçek tüzel kişilerin de radyo ve televizyon kurabilecekleri belirtilmiştir.'

Allah'tan, özel kişilerin televizyon kurabilmeleri mümkün değilken, ilk yasağı delen o zamanki cumhurbaşkanının oğlu Sn. Ahmet Özal'dı. 1992 Seçimlerine bu yasakla ve yasağı delen Ahmet Özalın özel "star" TV si ile girilmişti. Halbuki avrupada devletlerinin çoğunda, devletin Radyo ve TV istasyonu ve gazete sahibi olması yaklaşık 20-30 yıl önce ortadan kalkma aşamasına girmiştir.

Türkiyenin demokraside çağın bu kadar gerisinde kalması iletişim araçlarının bu kadar yaygın olmadığı o dönem için normal gibi gözükse de, bu çarpıklığın, akademisyenler ve sivil toplumun bilinçli kesimleri tarafından gündeme getirilmemesi ilginçtir.

'Değişiklikten önce, Radyo ve televizyon istasyonlarının ancak devlet eliyle kurulabileceği ve yansız ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurumca yönetileceği yer almakta idi. Bu hükme göre Türkiye Radyo ve Televizyon kurumu sözde özerk bir kuruluş olarak görev yapmakta idi.'

Her muhalefet, TRT den şikayet eder, iktidara gelince hiç bir şeyi değiştirmez ve zevkle aynı avantajları kullanmaya devam ederdi. ömrümüz, bu şikayetleri dinlemek ve gazetelerden okumakla geçti. TRT den şikayet etmek, muhalefet yapıyor görünmekti.

'11.11.1983 tarih ve 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon (TRT) Yasası

İktisadi kamu Kurumu statüsünde bir kurumun kuruluşunu, Radyo ve Televizyon yayınlarının düzenlenmesini ve yayını düzenleyen bir yasadır. Kurumun ana görevi yasanın 8. maddesinde

belirtilmiştir. Kurumun genel müdürü, Kurum Yüksek Kurulu tarafından seçilen üç aday arasından Bakanlar Kurulunca atanır.

Yasanın 4 maddesi yayınların düzenlenmesi ile yurt içi ve yurt dışına yayın yapılmasının devletin tekelinde olduğu belirtilmektedir. Anayasanın 133 maddesinde yapılan değişiklikle bu tekel kaldırılmış ve buna istinaden çıkarılan 3984 sayılı yasa ile özel televizyonların kurulması sağlanmış daha doğru bir tabirle, yasaklı kurulan TV'ler yasal hale getirilmiştir.

Yasanın 5. maddesinde I, yapılacak yayınlarda uyulması gereken ilkeler düzenlenmiştir.

Kurumun gelirlerinin bir bölümü genel bütçeden karşılanmaktadır¹.

Devlet TV'leri, Devlet güç ve ayrıcalığı ile özel TV'lerle yarışa girmektedir. Hem devlet 15 ulusal kanalın 6 tanesinin yani yarısının sahibi olacak, hem Özel TV'lerin yayını denetleyip, onları kapatma yetkisini kullanacak, hem de gelirlerinin önemli bir kısmını devlet karşılayacak. Özel TV'ler ise, ancak ticari rekabet ve kazançla, onlara karşı ayakta duracak. Yeni RTÜK yasasında daha da ileri gidilerek, özel TV'lerden kesilen cezalar, cezayı kesene bırakılmıştır.

“Kurum, bu niteliği ve yönetiminin oluşturulmasındaki biçim itibariyle devletin bir kuruluşu olup resmi bir nitelik taşımaktadır. Bu yapısından dolayı teorik olarak olmasa dahi uygulamada siyasi iktidarla uyum içinde çalışması yapışının bir gereği olarak kendini göstermektedir.”

‘13.4.1994 tarihinde 3984 sayılı yasa (RTÜK yasası)

Anayasanın 133. maddesi değiştirilmiş, özel Radyo ve TV'lere izin verilmiş, buna istinaden **13.4.1994 tarihinde 3984 sayılı yasa** çıkarılmış ve özel Radyo ve TV lerin kuruluş biçimi ve koşulları, çalışma alanları ile yayınlarında uyması gereken ilkeler de düzenleme altına alınmıştır.

‘Bunları yapmak üzere Radyo ve Televizyonların Üst Kurulu (RTÜK) adlı bir kurul oluşturulması kabul edilmiştir.’

¹ Yargıtay 4. daire başkanı Dr. Bilal Kartal'ın konuşması

Politikacının basireti ile değil de, özel sektörün zorlaması ile defacto olarak kabul edilen bir anayasa değişikliği olmuştur. Bu basit örnek de göstermektedir ki, demokratik sistemin gelişmesine yasama meclislerinin katkısını beklemek bir hayaldir.

'Bu değişiklik ve düzenlemelerin yetersiz ve yasanın konuluş amacına uygun olmadığı ileri sürülmekte olup bu sav doğrudur. Bunun nedeni de 3984 sayılı yasanın aceleyle getirilip, siyasi etkinlikten kurtulamamış olmasına bağlamaktan kaynaklanmaktadır.'

*"Yasanın en çok eleştirilen ve en önemli yönü, yasada yer alan üst kurul üyelerinin seçim ve atama biçimi ve çalışma yöntemidir."*²

"Yasanın 5 maddesinde özerk bir kamu kuruluşu denmektedir. Ancak, kurulun 9 üyesinden beş tanesi iktidar partisinden, dördü de muhalefet partilerinden seçilmektedir. İktidar 10 aday, muhalefet 8 aday göstermekte ve TBMM bunların yarısını seçmektedir. Bunlar kendi aralarından bir başkan seçmektedir. RTÜK bu şekilde oluşmaktadır.

*Hükümetin, muhalefetin ve TBMM'nin siyasi bir kuruluş olduğu düşünüldüğünde kurulun oluşumunda siyasi yapının etken olduğu açıktır.... Yasanın 4. maddesinde sayılan yaygın ilkelerinin soyutluğu, kısıtlamanın sınırlarının belli olmayışı, yani istenilen yönde tefsir edilebilir oluşu, kurulun çalışmasında ve aldığı kararlarda etken olmaktadır."*³

Cumhurbaşkanlığınca veto edilen yeni RTÜK yasasında, RTÜK üyeleri, tamamen ve kesin bir şekilde siyasi otoritenin, hatta mevcut iktidarın kontrolü ve etkisi altına alınmaktadır. Normalde, RTÜK tamamen kaldırılıp, yerine devletin değil, sivil kesimin hakim olduğu bir denetim sistemi kurulmasıdır. Bunun Avrupa'daki örnekleri, :B.9-Bazı Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da medya sahipliği ile ilgili kanunlar, kısıtlamalar ve desteklemeler" isimli yazımda ayrıca takdim edilmiştir.

'Kurulun bu şekilde oluşmasındaki temel neden, Türk Devletinin siyasi yapısının bir sonucudur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da, devletin varlığının korunması ile ancak, ferdin hak ve özgürlüklerinin

² Yargıtay 4. daire başkanı Dr. Bilal Kartal'ın konuşması

³ Yargıtay 4. daire başkanı Dr. Bilal Kartal'ın konuşması

korunabileceği temeline dayandırılmıştır. Diğer bir anlatımla, devletin ancak ferdin özgürlüklerinin, özellikle düşünce özgürlüğünün kısıtlanması ile güçlenebileceğidir. İşte bu düşünce ile kurum ve kuruluşlar oluşturulmaktadır. RTÜK de bu düşüncenin ürünü olarak, siyasi iktidar tarafından oluşturulmuştur. Oluşturma biçimi itibariyle kararlarının da, özgürlükleri öne çıkarmayı değil, devletin yararlarını korumayı amaçlayacağı açıktır.⁴

'Eğer bir yasa, kişinin ve giderek toplumun düşüncesine sınır koyabiliyor veya o şekilde algılanarak uygulanıyorsa, bu türdeki düzenlemenin hukuk kurallarına uygun olduğu söylenemez'

Devletin yapısı bozursa, yani yargı, ve yasama icranın ve icra da bir tek şahsın elinde ise, anayasada ne kadar iyi temenniler ve özgürlük vaatleri olursa olsun, bunların çalışmayacağını insanoğlu 1215 Magna Cartadan beri yaşayarak öğrenmiş. Böyle bozuk bir yapıya sahip bir devlette ne kanunlar doğru yapılabilir, ne de doğru yapılan kısımları, doğru olarak uygulanabilir. Çünkü devletin yapısı itibarıyla, bir bütünlük ve tek düzelik yoktur. Tabiat kanunları değişken olsaydı, mesela saf suyun donma noktasını belirleyen ısı derecesi hep sıfır derecede olmasa da, bazan sıfır derecede, bazan da 20 derecede olsaydı, dünyanın hali nice olurdu? İnsanlar hangi gün buzda kaymayacak , soğuğa dayanıklı ayakkabı giyeceğini bilemezdi. Buz dolabı icat edilemez, buz üretilemezdi. Devlet yapısı bozuk olunca da kanunlar ve onların uygulaması aynen böyle bozuk olmaktadır. Buz yapmak için suyu kaç dereceye kadar ısıtacağını bilemediğin gibi, kanunlar nasıl yapılırsa halkın yararına işler? Onu da bilemezsin.

'Kurul üyeleri nasıl ve kimlerden oluşturulmalıdır şeklindeki bir soruya, olabildiğince, siyasi müdahaleden uzak , örneğin anayasal ve mesleki kuruluşların seçeceği üyelerden oluşabilir şeklindeki bir cevap, kötünün iyisini seçmek, eski deyimle ehven-i ser olanı seçmek şeklinde düşünülürse doğrudur. Ama, gerçekte bir çözüm değildir. Çünkü birincisi siyasi yapı buna izin vermez. Bunun olabilmesi için, devlet yapısının doğru kurulmuş olması, yani devleti değil, vatandaşı koruyan bir felsefeye dayanan bir anayasa yapılmış olması gerekir. O zaman tam demokrasi başlar ve devlet radyo ve TV'leri ortadan kalkar, vatandaşın üstünlüğü olunca, TV'leri denetleyen de devlet değil, halk olur. Halbuki şimdiki devlet yapısında, kurul üyeleri anayasal ve mesleki kuruluşlardan seçilememesinin ötesinde, böyle

⁴ Yargıtay 4. daire başkanı Dr. Bilal Kartal'ın konuşması

bir seçim de yapılsa, anayasal kuruluşlar bozuk anayasanın korunması yönünde, yani devletin vatandaşa egemen olması yönünde ağırlıklarını koyacakları için, neticede yine tam demokrasinin değil, devlet diktasının rüzgarı esecektir.'

'TRT ve RTÜK iki ayrı yasa ve iki ayrı kuruldur. Ama ikisinin de işlev ve amaçları aynıdır. Biri devlet, diğeri özel radyo ve TV'leri düzenlemektedir. Bu çarpıklık, devletin kendisini egemen kılmak ve ticari rekabet yerine, haber özgürlüğünü komünist vari bir devlet diktalığına dönüştürmek çabasındır. Yani devlet yapısındaki temel bozukluğun en güzel görünümünden birisidir.'

'Diğer Yasalar

"Türkiyede başta MK (Medeni Kanun) ve BK (Borçlar kanunu) olmak üzere dolaylı ve direk düzenleme getiren pek çok yasa bulunmaktadır.

Bunların içerisinde en önemlisi 15.7.1950 tarih ve 5680 sayılı basın yasasıdır."⁵

'Ancak basın yasasının varlığına karşılık, hangi nedenden dolayı, ne tür dava veya davaların açılabilceği, yasa da yer almamıştır. Uygulamada bu boşluğu MK ve BK doldurmaktadır. Bu neden böyledir?

İyi bir basına sahip ülkelerin , iyi ve tam bir demokratik yapıya da sahip olduklarını görürüz. Hiç düşündünüz mü? Hangisi hangisini doğurmuştur. Acaba, bir birini destekleyerek, birisi biraz iyi iken diğerini, o iyileşince de öbürünü mü geliştiriyor ve sonunda ikisi de mükemmele ulaşıyor. Yoksa önce birisi su veya bu şekilde doğuyor da, diğerini önce doğan mi doğuruyor? Eğer böyleyse önce hangisi doğuyor? Niye?

Birbirini destekleyerek en sonunda ikisinin de en iyiye ulaşması gerçek dışıdır. Elbette karşılıklı desteklerin yararı vardır. Ama, öyle olsaydı, Türkiye'de ve dünyada demokrasi dalgaları olmazdı. Dünya üç demokrasi dalgası geçirmiş ve her seferinde basın da o dalgaları takip etmiş. Birbirini iyileştirerek mükemmele ulaşabilen ülke olmamıştır.

⁵ Yargıtay 4. daire başkanı Dr. Bilal Kartal'ın konuşması

Önce hangisi gelir sorusunun yanıtı ise açıktır. Önce, demokrasi gelmiştir. Demokrasi olmayan yerde basının önden gelmesi havasız yerde bir canlının yaşaması kadar zordur. Demokrasi, basın hürriyetinin havası, oksijenidir.

Bu gün anayasanın 28 maddesinde ve basın yasasının 1. maddesinde basın hürdür, serbesttir biçimindeki nitelemelere karşın, siyasi ekonomik çıkar hesapları nedeniyle bunun böyle olmadığı görülmektedir.'

Bu açıklamalar, cesur ve mükemmel düşünen bir yargıcın açıklamalarıdır. Ama, bu hesapların hayata geçmemesini sağlayan, devletin yapısal sistemindeki bozukluktur. Bırakınız basın hürriyetini, seçme ve seçilme hürriyetini dahi 4 tane parti liderine bırakmış bir ülkede basın hürriyeti olabilir mi? seçme ve seçilme hürriyetini kontrol altında tutan 4-5 parti lideri ve herbirinin 500-1000 kişiden oluşan vasıfsız parti delegesidir. Onlar da liderlerin tam kontrolü altında olduklarına göre, nasıl olur da 60 milyonluk, bu kadar okumuşu olan, yurt dışında bu kadar görgülü işçisi ve talebesi olan bir ülke böyle bir muameleye razı olur?

'Bütün dünyada kamu yararı ile kişi haklarının korunması çatışır. Bu çatışmayı çözecek hakimlerdir.'

Bir hakim, basın konusunda karar verirken, kamu yararı ile kişi haklarının kesiştiği ince noktayı karara bağlarken zarar görenin rızası-yayının yapılmasında kamu yararı bulunması-yayının güncel olması-yayının gerçek olması-özle biçim arasında bir bağ bulunması-yasadan doğan bir yetkinin kullanılması ile manevi tazminat miktarlarına karar verilmesi gibi çok ince ve belirsiz noktalarda dolaşmak zorundadır.'

Amerika'daki yargıçlar ve Polis halk tarafından seçilen ve halkın ödediği kurumlardır. Bu nedenle politikacı ve icra kurumu onları etkileyemez. Polis yargıya malzeme taşıyan önemli bir taşıt aracı görevini yapar. Ev yapan bir mimara malzeme gelmezse mimar evi yapamaz.

D.7

TÜRKİYEDE KARTELLEŞMENİN ÖNLENMESİ İÇİN BİR ÖNERİ

Bir ülkede kartelleşmeden bahsederken, o ülke gerçekleri göz önünde tutularak çözüm üretilmesi gerekir. Sadece, kartelleşme kötüdür, yasaklayalım demek çözüm değildir. Bir Ülkeyi, çok daha kötü neticelere götürebilir.

Rasyonel, gerçekçi ve ülke yararına, arzu edilen çözüm odur ki: hem kartelleşmenin olmadığı ve medyanın silah olarak kullanılmadığı bir çözüm olsun, hem de gözlemci, tam ve doğru haberlerin halka ulaştırıldığı bir medya gelişsin. Bu ikisi bir arada olamaz, birini tercih etmek zorunluluğu var demek, tamamen yanlıştır. Çünkü Avrupa, Amerika ve uzak doğudaki demokratik ve gelişmiş ülkelerde bu nasıl sağlandıysa, Türkiyede de sağlanabilir.

Türkiyede gerçekler masaya yatırıldığı zaman, ulusal bir TV kanalı veya ulusal bir gazete, sadece medyacılık yaparak, masraflarını karşılayıp, yaşamını sürdürmez. Bu durumda, RTÜK yasakları uygulanırsa, 15 ulusal kanaldan, 9 özel ulusal kanalın kapanması durumu ortaya çıkar. Geriye 6 ulusal devlet kanalı kalır.

Böyle bir durumda, bir biri ile çelişen iki seçenek önümüze çıkmaktadır. Buna Türkiye'nin bir karar vermesi gerekir. Birincisi; RTÜK kanununa uymayan 9 kanalı kapatıp, sadece devlet kanallarına mı kalalım? Yoksa, RTÜK kanununu özel kanalların çalışma şekline uydurup, yaptıkları illegal işleri legal hale mi getirelim.?

Üçüncü seçenek; daha önce bahsedildiği gibi, kartelleşme olmasın. Özel kanallar legal olarak devam etsinler.

İlk iki seçenektan birisini seçmek zorundasın. Ya kartelleşme, ya da sadece devlet televizyonları diyenlere, ki bunun bir çözüm olmadığını daha önce belirtmiştim, mutlaka bir cevap verilmesi isteniyorsa, verilecek doğru cevap; kartelleşmiş medyayı, devlet medyasına tercih ederim şeklindedir.

Türkiye bu cevabı, zaten yıllardır vermiş durumdadır. Medyadaki bütün kartelleşmeye, medyanın rakipler, bürokrasi, politikacılar, devlet ihalelerini alma yarısı, hukuki çarpıtmalar ve ideolojik eylemlerde silah olarak kullanılması gibi bütün etik dışı

faaliyetlerine rağmen, halka sorsanız; bundan 10 yıl önce, sadece devlet TV lerinin olduğu döneme mi dönelim? Yoksa bütün illegal ve kötü davranışlara rağmen bu günkü çok seslilik devam mı etsin? Halkın kahır ekseriyetle, “bugünkü çarpıklık devam etsin” şeklinde bir arzu izhar edecekleri açıktır.

Üstelik Halk, böyle bir eğilim göstermekte tamamen haklıdır. Türkiye ilk defa, çok sesliliğe kavuşmanın coşkusunu yaşamaktadır. Demokrasinin olmazsa olmaz şeklindeki bu gereksinimi, eskisi ile kıyas kabul etmeyecek kadar iyi yönde, özel TV ve radyolar tarafından karşılanmaktadır. Eskiden tabu olarak kabul edilen ve konuşulmasından korkulan nice sosyal konular, inanılmaz bir açıklıkla ve toplum önünde çeşitli televizyon kanallarında tartışılır hale gelmiştir. Eskiden dinsel bir konunun, etnik bir konunun, sivil-asker ilişkilerinin, Kıbrıs ve dış politika sorunlarının, yolsuzlukların, ekonomideki handikapların tek bir tanesi konuşulmazken, bugün bütün detayları ile masaya yatırılarak, milyonlarca insanın önünde tartışılır hale gelmiştir.

İşte demokrasiyi güçlendirecek, dinsel inanışları, tanrı ile kul arasında bırakacak olan sistem budur.

Devlet TV ve Radyolarının birçok demokratik ülkede tamamen kaldırılmış olması ve birçoğunda da kaldırılma yolunda olması, zaten devletin haber iletimindeki rolünün bittiği bir döneme geçildiğinin kesin işaretleridir. Beklentiler odur ki; gelecek 10 yıl içinde, dikta yönetimleri hariç, hiç bir demokratik ülkede artık devlet TV'leri , devlet radyoları ve gazeteleri kalmayacaktır.

Bu tanımlardan sonra en doğru çözümün üçüncü seçenek; tekelleşmenin önlenmesi ama, özel radyo ve TV'lerin yaşamasına çözüm getirmek olduğunu savunmaktan başka bir çözüm görünmemektedir. Bütün mesele, bu çözüm nasıl olacaktır?

Bunun için aşağıdaki gibi bir çözüm önerisi getirilmiştir. Bu öneri çok düşünülmeden, kısa zamanda ve çok kaba olarak hazırlanmıştır. Elbette uzmanlarca rafine edilmesi gerekir. Ama, önemli olan, gerçekleri göz ardı etmeden, ilerde ülkeyi yanlış yöne sürüklemeyecek bir çözüm için kafa yorma jimnastiği yapmaktır.

Birincisi; getirilecek düzenlemeler gerçekçi, uygulanabilir ve tekelleşmeyi önleyecek doğrultuda doğru olmalıdır.¹

¹AVRUPADAN ÖRNEKLER

İTALYA: Bir şirket 3 ulusal TV kanalından fazlasına sahip olamaz. Şayet bir kuruluşun sahip olduğu kanallar, ulusal kanallar toplamının 25% ini teşkil ediyorsa, 2 kanaldan fazlasına sahip olamaz. Bir şirket ulusal iletişim gelirinin 25% inden fazlasını alamaz, (ki bu gelir hiçbir zaman tam belirlenemediği için bu madde hiç bir zaman çalışmadı) Lokal TV'lerde en çok 3 tanesine sahip olunabilir. Ancak bunların değişik bölgelerde yayın yapması şartı aranmaktadır. Şayet bu bölgeler sınır teşkil ediyorsa 10 milyonu nüfusu geçemez.

Page:

375

1990 yasası, değişik medya kuruluşlarında hisse sahipliği (çapraz hisse sahipliği) ne sınırlar getirmektedir. Söyle ki; bir basım kurumu (gazete veya mecmua), bir TV istasyon sahibi ise, basım işinde 16% dan fazla Pazar payına sahip olamaz. Birden fazla TV sahibi ise, 8% den fazla Pazar payına sahip olamaz. Ulusal TV yayın lisansı sahibine, Local TV veya radyo lisansı (veya tersi) verilmez. Local TV lisansı olana, bir tane de local radyo lisansı (yerel frekanslara limit getirmemek kaydıyla) verilebilir.

Page:

375

İtalyan rekabet kanunu uyarınca, birleşmeler ve hisse transferleri yasaklanabilir: devir alınan şirketin Yıllık brüt ciro değeri Mayıs 1998 den itibaren 69 milyar lireti geçerse devralma yasaklanmakta, bütün şirketler topluluğunun yıllık cirosu, Mayıs 1998 den itibaren 689 milyar lireti geçerse birleşmeler yasaklanmaktadır. 1 Haziran 1996 dan itibaren şirket birleşmelerinin önceden bildirilmesi şartı getirilmiştir.

İtalya'daki kısıtlamaların, tekelleşmeye mani olmadığı, şimdiki başbakan Berlusconi'nin şirketlerinin özellikle TV kanallarında rahatsız edici bir tekelleşmeye gittiği hatırdan çıkarılmamalıdır.

ALMANYA: 1991 yasasında ulusal düzeyde, özel yayıncılara bazı yasaklar getirildi.

1996 yılına kadar, ulusal yayın yapacak şirketlere en çok 50% hisse sahibi olabilmeleri ve iki TV istasyonu ve iki radyo istasyonu sahibi olabilmeleri sınırları getirildi.

TV ile ilgili bu kısıtlamalar, 1996 yasası ile kaldırıldı. Yeni antlaşmayla; bir hissedarın 100% hisse sahibi

olabilir (radyolardaki 50% sınırı halen devam ediyor) ve istediği kadar TV istasyonu sahibi olabilir.

Sahiplilik hakkında bir hüküm yoktur. Sadece 1973 kanununda yıllık ciro limitleri getirilmiştir. Yıllar boyunca bir çok basın komiteleri teşkil olunmuş ve bunlar basının etkisi üzerine çalışmalar yapmışlardır.

Şirketlere, toplamda milli izleyici payınının 30% unu aşamama sınırı getirildi. 1996 da Medyadaki tekelleşmeyi kontrol Komitesi (Kommission zur Ermittlung der Konzentration im Medienbereich (KEK)) kuruldu. Bu komite lisans verme ve ulusal yayınları (içerik olarak dahil) izlemekle yetkilendirildi.

FRANSA; Şirketler, şayet günlük sirkülasyonları ulusal değerinin 30% unu geçecekse, yeni bir yayıncıyı satın alamazlar.

1986 da, ilk defa çapraz sahipliği için kurallar getirildi. Kısaca yayıncılar, şayet radyo ve TV lerde hisseleri varsa, günlük gazette sirkülasyonlarının ulusal değerinin 10% u ile sınırlandırıldılar. Bu limit daha sonra 20% çıkarıldı.

Bir kuruluş/şahıs, direk veya indirek hissesi ulusal bir TV yayın kuruluşunun oy hakkı kapital değerinin 49% unu geçemez. (1986 kanununa göre bu değer 25% idi) ikinci şirketteki hissesi 15% ve üçüncüde 5% ile sınırlandırıldı. İNGİLTERE; 1996 yayın yasası ile, çapraz medya sahipliği kuralları gevşetildi. Bir ulusal gazette ve Pazar payı 20% den az olmak kaydıyla bir yayın kuruluşu (radyo, TV veya uydu) ve bir non-domestic uydu yayıncısı sahibi olmak hakkı verildi. Bir basın kuruluşu, yerel sirkülasyonunun 20% sinden azına sahip olmak kaydıyla, 3 taneye kadar radyo istasyonu sahibi olabilir.(halk yararı testine tabidir). Şayet local bir gazette, local sirkülasyonunun 20%-50% sahibi ise, sadece bir tane local FM radyo ve bir tane de AM radyo sahibi olabilir. Şayet local gazette, 50% den fazla local Pazar payına sahipse, sadece bir tane local radyo istasyon sahibi olabilir.(yine halk yararı testine tabidir) terrestrial (küresel) yayıncılar, ulusal bir gazetenin ve non-domestic uydu lisansınının 20% sine sahip olabilirler.

Tekelleşme, kesinlikle olmamalıdır. Medyacı, sadece medya ile uğraşmalıdır. Hatta Türkiye, diğer iş sektörlerine gösterdiği lagar/geniş/rahat davranışı, medya sahipliğine göstermeyecek kadar, bu konuda hassas ve titiz olmalıdır. Örneğin; diğer iş kollarında, sermayeni nerden buldun diye sormasa, onların birçok şeylerini affetse veya görmezden gelse dahi, medya işletmelerinden bu hoşgörüyü esirgemelidir. Çünkü kartelleşme, ilerde kartelleşenleri de öldürecek bir sosyal kanserdir. Belki kısa bir süre kartelleşenleri mutlu edebilir, fakat bütün dünya deneyimleri göstermiştir ki, sonunda, onlar da yanan evin içindedirler ve kaçmalarına imkan yoktur ve diğer sakinlerle birlikte yanmaktadırlar. Özellikle, küreselleşen dünyamızda, kaçmak eskisine göre çok daha zorlaşmıştır.

Bir gerçek vardır ki; bir medya kuruluşunu bir şirkette (bir TV kanalı veya bir gazete, mecmua) 20% den fazla hisse almamaya zorlamak, gerçekçi, doğru ve hatta ticari bir çözüm değildir. Avrupa ve Amerika'daki gibi, bir şirketin bir medya aracına (TV veya radyo veya gazete) tek başına sahip olabilme hakkı olmalıdır. Yani bir şirketteki sahipliğinin bölünmeye çalışılmaması gerekir. Ancak bir şirketin (doğal olarak sahiplerinin) sahip olabileceği ulusal ve bölgesel TV sayısı kısıtlanabilir.

Birden fazla kanal sahibi olmak için belirsizlik ve tartışma yaratacak, izlenme paylarına dayalı kısıtlama yerine, birçok ülkede olduğu gibi, yayın mahallindeki nüfus sayısı kısıtlaması getirilebilir.

TV kanalı sahibi olanlara, gazete sahibi olmalarında, gazete pazar paylarının kısıtlanması getirilmelidir.

En önemlisi de, gazete dağıtım şirketi, tekel olmaktan mutlaka çıkartılmalıdır. Bugün Türkiyede bir başka gazetenin bu nedenle pazara girmesi, tekelleşme nedeniyle, imkansız hale gelmiştir. Bu durum, çok ciddi sosyal problemler yaratacak nitelikte ve önemdedir.

AMERİKA; Amerika'da medya kurallarını düzenleyen ve takibeden kuruluş FCC (**Federal Communications Commission**), 1975 yılından beri, aynı yerel bölgeye hitap eden, bir günlük gazete sahibinin, aynı zamanda bir radyo veya bir televizyon istasyonu sahibi olmasını yasaklamıştır.

Bu yasak; "bir sahiplilik" adını taşımakta ve "(bir kişi veya bir kuruluş), bir Pazarda , ancak bir medya aracı (gazete, TV veya radyondan biri) sahibi olabilir" politikasının uygulanması olarak karakterize edilen, "sahiplilik yasakları" ilkelerine dayanılarak ortaya konmuştur.

Posta idaresi, Amerika'da olduğu gibi, özel ekipler kurup zararına da olsa ucuz servisler verebilir. Veya, bu konuda çalışacak firmalara özel devlet desteği verilebilir. Ancak, ondan da önemlisi, gazete satış bayilerinin belediyelerce, bütün matbuatın satılacağı garanti edilecek şekilde organize edilmesi gerekir.

Gazete ve mecmualardaki tekelleşme, sadece haber iletiminde değil, diğer gazetelerin bayilere dağıtımında ve pazara yeni gazete çıkmasına çok ciddi surette mani olmaktadır ki asıl problem de burada yaratılmaktadır. Tekelleşmiş medyanın bayilerin asıl gelirini teşkil eden basılı medyanın neredeyse 80% ini verdiği söylenmektedir. Başka gazeteleri satan bayilere, kendi gazetelerini vermemekle tehdit edilen bir bayinin buna uymaktan başka çaresinin olmayacağı açıktır. Nitekim bu tehdit yapılmakta ve iş görülmektedir. Bunu yasalarla önlemek mümkün değildir. Doğru da değildir. Bu problemin de fiziksel olarak çözülmesi gereklidir.

Medyaya tam bir şeffaflık getirilmelidir.²

Medya şirketlerinin/kuruluşlarının muhasebesi halka açık tutulmalı ve denetimleri için, diğer şirketlerden ayrı, efektif çalışacak, etki ve korku duymadan çalışacak bir sistem kurulmalıdır. En azından başlangıçta kuruluş sermayesinin nereden geldiği sorulmasa dahi, işletme sermayesi son derecede titiz bir şekilde denetlenmelidir.

İkincisi; medya kuruluşları maddi yönden desteklenmelidir.³

²İtalya'daPage:

Şeffaflıkla ilgili olarak, yayın lisansı sahibi kuruluşlar 2% den fazla hisse sahibi ortaklarının adlarını hisselerini, hisselerin değerini, "Yayın operatörleri kayıt kurumu-" the Register for Communications Operators" na bildirmek mecburiyeti getirilmiştir. 10% dan fazla hisse devirlerinin de İletişim Kurumu'na bildirilmesi mecburiyeti konmuştur. Borsada hisseleri kota edilen yayın kuruluşlarının kapıtaillerinin 2% den fazla hisse transferleri de bildirmeleri esasi getirilmiştir. Yıllık rapora, şirketin gelirleri (abone, reklam, sponsorluk vb) gösterilmesi esasi getirilmiştir.

Almanya'da; Şeffaflık bir çok kanunla mecbur kılındı. 1987 ticaret kanunu (Handelsgesetz updating the Commercial Law of 1897) Limited şirketlerde yönetim kurulunun isimleri ve ana firma temsilcilerinin isimlerinin bildirilmesini ister. 1965 federal şirket kanunu (Aktiengesetz) anonim şirketleri, hisseleri 25% ve 50% ye ulaşanları halka ilan etmeyi, şirketin muhasebesini ilan etmeyi, bütün bu bilgileri firmanın hukuk şirketine vermesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca finans kaynaklarını (ilan geliri dahil) bildirilmesini de ön görmektedir.

Bazı şeffaflık yaptırımları uygulanır. Eyalet(Länder) kanunu basın kuruluşlarına, yazar ve basımda çalışan personelin adlarının listesinin gazetelerde yayınlanmasını, ne kadar basılıp, ne kadar sirkülasyon yapıldığının yazılmasını şart koşar

³ İtalya'daki 1981 yasası, medyadaki destekleme kurallarını belirledi. En direk desteklemeler basım (publishing) işleri ile uğraşanlara verildi. Bu destekleme; düşük vergi, nakliye, postalama ve haberleşme ücretleri konularında yapıldı. Direk destekleme ise; kar gayesi gütmeyen basın (non-profit organization), gazeteciler sendikası, azınlık basını ve politik partilerin basınına yapıldı. Bu desteklemeler bugün halen geçerlidir.

Güdümsüz medya, yani devletin maddi ve hukuki kontrolü dışında ve medyayı silah olarak kullanan başka sermaye guruplarının dışında bir medya tesis edilip, yaşatılabilmesi için, mutlaka maddi yönden desteklenmesi gerekir. Bu da bir çok Avrupa ülkelerinde uygulanmış ve halen de uygulanmaktadır. Bu destek en direk yani az vergi, sigorta, nakliye, haberleşme, azaltılmış posta ücretleri ve hatta azaltılmış kâğıt ücretleri ve benzeri konularda olabilir. Direk destek ise maddi yardım verilmesidir. Bunlar, doğru ve işleyen kurallara bağlanabilir ve uygulanabilir.

Bugün Türkiye’de milyarlarca dolarlık özelleştirme ve devlet ihalelerinden pay kapmaya çalışan medyanın vereceği zarar, her halükârda, realistik ve kontrollü olarak yapılacak medya destek fonundan kat be kat yüksektir. Türkiye’de son 10 yılda yaklaşık 40 milyar dolar kaybolduğu söylenmektedir. Bu para fiilen devletin kasasından çıkmışsa, yılda yaklaşık 4 milyar dolar batırmaktansa, onun onda biri kadarını , 400 milyon dolarını dağıtmak daha akılcı bir hesap tarzıdır. Kaldı ki güdümsüz medyanın gelişmesi bir para meselesi olmaktan çok, sosyal, politik, ekonomik ve en önemlisi de demokratik dengelerin yerine oturması açısından son derecede elzemdir.

Esasen IMF ve WB gibi uluslar arası finans kuruluşlarının güdümsüz yerel medyayı programlarına almaları, bunlara paralar ayırmaları ve tarafsız auditor şirketleri kanalıyla önceden tesbit edilecek enternasyonal kurallara uygun olarak dağıtılması ve sonra da denetlenmesi konularında efektif olmaları gerekir. Bu işlem, bu kuruluşların da menfaatindedir. Dünyada demokrasinin gelişmesine katkıda bulunması bir yana, kendi paralarının da politikacı ve bürokratlar elinde kaybolmamasını sağlayacak gözcü medya onlar için de bir sigorta olacaktır. Türkiye’ye yüz elli milyar dolar veren ve bu parayı kolaylıkla geri alamayacağını bilen bu kuruluşların da, daha doğru ve gerçekçi bir politika izlemelerinin zamanı gelmiştir.

RTÜK gibi siyasetin hakim olduğu bir kuruluş yerine, Almanya’daki gibi⁴, bağımsızlığı ve yetkileri kanunla garanti altına alınmış bir “Milli Medya Konseyi” kurulmalıdır.

FRANSA; Fransa geleneksel olarak, basın endüstrisine parasal destek sağlamaktadır. Bu destek endüstrinin toplam cirosunun 15% sine ulaşmaktadır.

1986 iletişim Özgürlüğü Kanunu yayın sektörüne (radyo ve TV) liberalizasyon getirdi. Görüntülü yayın için Lisans, medya sahipliği, çoğulculuk, muhteva ve destekleme kuralları getirildi.

⁴ ALMANYA: Almanya’da bir “Milli basın konseyi” (Deutsche Presserat) bulunmaktadır. Bu konseyin bağımsızlığı, federal kanunlarla sağlanmıştır. Nitekim, 50% si basın kuruluşlarında çalışanlar, 50% si gazetecilerden oluşan özel bir Organizasyondur.

Üyeleri arasında devletten de üye alınabilir. Ancak, Almanya'da olduğu gibi, çoğunluğu basın kuruluşlarında çalışanlardan ve gazeteci ve TV'cilerden oluşan bir konsey olmalıdır. Bu konsey, medya kuruluşlarına verilecek desteği ve denetlenmesi dahil, medya kanunlarının hazırlanması ve teklif edilmelerinde de efektif olmalıdır.

NETİCE

Yukarda, çok fazla bir araştırmaya dayanmadan yapılan önerilerin içeriklerinden çok hedefleri önemlidir

1-Devlet medyadan tamamen çekilmeli veya tek bir TV kanalı ve tek bir radyo ile yetinmelidir. Devlet, medyayı özel TV, radyo ve gazetelere bırakmalıdır.

2-Özel medya, yaşamını güdümsüz olarak sürdürebilecek düzeyde maddi destek görmelidir.

3-Özel TV, gazete ve radyolarda tekelleşmeye kesinlikle izin verilmemeli, özellikle medyanın bürokrasi, politika, iş takibi, ticari nedenlerle rakiplere saldırısı önlenmelidir.

4-Medya kuruluşlarına kesinlikle şeffaflık getirilmelidir.

5-Medyanın içerik olarak, maddi, şeffaflık, tekelleşme ve diğer bütün yönlerden kontrol ve denetimi, RTÜK gibi siyasetin emrinde olan bir kuruluştan çıkarılıp, tarafsızlığı sadece kanunla değil, fiziksel olarak da teminat altına alınmış sivil bir kurul tarafından yapılmalıdır.

A.3

Konsey basınla ilgili bir kanun (Publizistische Grundsätze-Presskodex) yaptı. Kanun, gazetecilik ve yazarlık bağımsızlığının standartlarını düzenlemekte ve eyaletlere tavsiyelerde bulunmaktadır. Konsey basın istismarını, tekelleşmeyi, basının şikayetlerini kayda geçmekte (mahkemeye götürebilmekte) ve basının özgürlüğünü desteklemekte ve kollamaktadır.

FRANSA; Kanun, yeni bir yayın regülasyon yapısı oluşturdu. (Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle) Kuruluş yerine,(the Commission Nationale de la Communication et des Libertés) adlı bir kuruluş kurdu. Ama bu kuruluş, politik etkilenmelere maruz kalınca, 1988 yılında (the Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA) in 1988) adlı kuruluşla değiştirildi. Yeni kuruluş, Tamamen bağımsız olarak ve özel radyo ve TV istasyonlarına lisans vermek üzere yetkilendirildi.

Fransız yayın endüstrisindeki büyüme ve özel sektörün lobi faaliyetleri sonucu, 1994 de yayın kanununda Broadcasting Law No. 94-88 değişiklikler yapıldı.

**SON 5 YILDAN BERİ
ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ İSTEYEN ve YAPMAKTA OLAN
ÜLKELER**

CEZAYİR (1996)

- Anayasa değişikliği halk oylamasında kabul edildi.

•Başkanın yetkileri artırıldı. Fakat suçlama imkanı ve dönem limitleri getirildi.

AVUSTRALYA (1999)

•Anayasal reformlar (Cumhuriyet kurulması) halk oylamasından geçmedi

BELARUS (1996)

•Başkanın yetkilerini ve başkanlık süresini artıran anayasa değişikliği referandumla kabul edildi.

•Halkın çoğunluğu referandumun hukuki geçerliliğine inanmıyor.

Mahkeme başkanı Valery Tikhinya, 1994 anayasasını başkan Aleksandr Lukashenko'nun tecavüzünden (kanuni vandalizm olarak nitelemiş) koruyamadığını belirterek istifa etti.

SİLE (2000)

•Anayasa değişikliğinin Senatoda 3/5 çoğunluk istemesi esası getirildi.

•Sile'nin demokrasiye geçişini hedef alan anayasa değişiklikleri yavaşlatıldı.

CİN (1999)

•1982'de kabul edilen 4 haksız/adaletsiz anayasa değişikliğinin (Komünist partinin liderliğine bağlılık, Marksist Leninist teorinin kabul görmesi, halkın demokrasi partisine bağlılık mecburiyeti, ve sosyalizm yoluna bağlılık) ortadan kaldırılması tartışılıyor. Ama henüz bir değişiklik yok.

FILDISI-COTE D'IVOIRE (1998)

- demokratik politik parti anayasada pekçok değişiklik yaptı

ÇEK CUMHURİYETİ (2000)

- Anayasa ve Hukuk reformları konuşuluyor.

FRANSA (2000)

- Başkanın anayasal değişiklikleri parlamentonun veya halkın oyuna sunma hakkı var.

- Şu anda başkanın ve parlamentonun hizmet süreleri/dönemleri tartışılıyor

GUATEMALA (1999)

- Referanduma sunulan anayasa değişikliğine katılım çok az oldu ve kabul görmedi.

HİNDİSTAN (2000)

- Parlamentonun 2/3 oy ile anayasa değiştirme yetkisi var

ENDONEZYA (1999)

- Endonezyalılar farklılıkları gidermeye istekli değiller. (Parti liderleri, Başkan adayı için anlaşamayan partilerin dışardan aday göstermeleri demokrasi ve başkanlık seçimi için utanç verici bir ayıp olarak nitelediler)

JAPONYA (2000)

- Halkta ve politikacılarda gittikçe artan bir anayasa değiştirme isteği geliyor

- Her iki Parlamento kanadı bir anayasayı gözden geçirme komitesi oluşturdu.

MEKSİKA (1998)

- Anayasal değişiklikler için Senatonun 2/3 oyu ve 31 eyalet parlamentosunun onayı şartı getirildi.

MOLDOVA (2000)

- Anayasa mahkemesi, anayasa değişiklikleri için öneriler almaya başladı.

- İcra ve yasama arasındaki güç mücadelesi farklı değişik taleplerine sebep oluyor.

PAKİSTAN (2000)

- Son 3 yılda önemli sistem değişiklikleri oldu.

•Bu günlerde/su anda Yüksek Mahkeme paskan Musharraf'a anayasayı değiştirme yetkisi verdi.

PERU (1996)

•Pek çok Latin Amerika ülkesi gibi, başkan hizmet süresini uzatmak istiyor. (Demirel'in kulakları çınlasın)

FİLİPİNLER (2000)

•Şimdiki ve geçmiş başkanların yeniden seçilmelerine imkan verecek anayasa değişikliği için yapılan çeşitli girişimler (Demirel'in kulakları çınlasın)

•Anayasa tartışmaları yeniden seçilme gibi politik ve yabancı sermayenin artırılması gibi ekonomik nedenlerden doğdu.

•Anayasa meclis komitesince veya halk oyu ile değiştirilebilir.

RUSYA (1998)

•Aide, Yeltsinin valilerin kanatlarını iyice kırpmayı düşündüğünü söylüyor

TACİKİSTAN (1999)

•Anayasa değişiklikleri halk oyunda kabul edildi.

TÜRKİYE (2000)

•Ecevit anayasa değişikliği girişimlerini ileriye doğru zorluyor.

UKRAYNA (2000)

•Başkanın yetkilerini arttıran ve parlamentonun yetkilerini azaltan anayasa değişikliği referandumu

VENEZUELLA (1999)

•Başkan, başkanlık süresinin uzatımı için anayasa değişikliği yaptırmak için bastırıyor.

ZİMBABVE (2000)

•Başkan, yeni bir anayasa yazdırmak umudu ile bir anayasa komitesi oluşturdu.

•Başkanın anayasa değişikliği yapmak için geniş yetkileri olmasına rağmen, Mugabe planının halk tarafından reddedilmesine saygılı olmayı planlıyor.

A.10

LATİN AMERİKA-TÜRKİYE ARASINDAKİ BENZERLİKLERİN
ANAYASALARIN TARİFLEDİĞİ YANLIŞ YAPISAL SİSTEMDEN
KAYANAKLANDIĞINA DAİR CANLI ÖRNEKLER

The Independent (London) April 15, 1998, Wednesday'de yayınlanan Phil Davison'un yazısında Latin Amerika ülkelerindeki politik ve ekonomik krizler özetlenmiştir.

Phil Davison, daha önce Latin Amerika liderlerinin Clinton'in davetiyle 1994'te geldikleri Miami'deki toplantıya katılmıştı. Bu yazıyı ise, Sili Santiago'da toplanan 35 Latin Amerika liderinin katıldığı toplantı nedeniyle kaleme almış.

Burada, Latin Amerika'daki politik ve ekonomik krizlerin Türkiye'dekilerle mukayesesi yapılmıştır. Bu mukayesede, özellikle anayasaların tariflediği devletlerin yapısal sistemlerindeki bozuklukların, dil, din, kültür, tarih ve ülke farkı gözetmeden, Türkiye dahil, hepsinde aynı yanlışlıkların tekrarlanması ve aynı iddiaların yer alması ilginçtir.

Güney Amerika, diktatör ve baskı rejimlerinin hakim olduğu yeni bir döneme mi giriyor? Bunu çağrıştıran iki önemli neden var. Birincisi, eski-güçlü askerler, Güney Amerika'da bir çok ülkelerde yeniden politika sahnesine geliyorlar.

Aşağıda, Latin Amerika'daki her ülkede görülen olaylar, tek tek ele alınacaktır.

Bu olaylarla, Türkiyede durmadan seçim kaybeden liderin geri dönüşü arasındaki benzerliğin nedeni, halkın başka seçenek bulamaması, yasama, yargı ve icranın birbirine karışmasının verdiği güçle, anayasa ile oynanabilmesidir. Mevcut liderden hoşnut

olmayan halk, ilk seçimde onu cezalandırmak için seçmiyor ama, başka seçenek bulamadığı için, bir önceki kötünün iyisine sarılıyor. Veya; mevcut lider, anayasal yasakları çeşitli zorlama ve oyunlarla legal hale getiriyor ve ülkenin kendine ihtiyacı olduğu iddiası ile yeniden seçiliyor.

İkincisi, demokratik yoldan seçilen liderler, seçim dönemlerini tamamlayıp, makamlarını terk etmek yerine, makamlarını terk etmede çok ağır davranıyorlar.

Bu davranışlarda, Türkiyedeki özellikle iki Cumhurbaşkanı'nın anayasa değişikliği ile seçime tekrar girmeleri için etraflarındakileri zorlamalarını hatırlamamak zordur.

Paraguayda, gelecek başkanlık seçimine katılacak olan, emekli general Lino Oviedo, önde giden bir adaydır. Onun adaylığı, şu anda hapiste olduğu için, biraz karışıktır. Başkan Juan Carlos Wasmosy'ye 1996'da başarısız bir darbe teşebbüsü yaptığı için muhtemelen 10 yıl daha yatacaktır.

Bu olay, Türkiyede hapse girip çıkan sivil parti liderlerini hatırlatmaktadır. Türkiyede askerin, bu tip davranışlara girmemesi büyük şans ve asalet örneğidir. Ama Türkiye'dekiler sivil de olsa, Paraguay'dakilerle benzer taraf, halkın mevcutlardan hoşnut olmaması ve halkın hoşuna gidecek hususları dile getirecek cesareti göstermiş olmalarından dolayı, halkın onların peşine takılma eğilimi göstermesidir. Onlar geldikten sonra, halkın bozuk yapısal sistem içinde onlardan memnun kalması çok zordur. Ama, 5 yıllık acı bir deneyim daha yaşamaktan başka çözüm de bulamamaktadırlar.

bölgenin en fakir ülkesi olan Bolivya'da, 72 yaşındaki General Hugo Banzer, 1970'lerin büyük bir kısmında büyük bir baskı ve korku yaratarak yönetti, geçen yıl yeniden başkan seçildi.

dönüp, donup aynı şahıslar, bütün kötülüklerine rağmen seçilmelerinin Türkiye'ye benzemesi, 4-5 tane parti liderinin kırk yıldan beri durup durup, değişe değişe seçilmeleri tesadüf olabilir mi? devlet yönetim sisteminde aynı yanlışlıklar olmasa, aynı benzerlikler nasıl tekrarlanır? Düşünün ki, dil, din, kültür, tarih, ve hatta devlet yönetiminin temel sistem dahi farklı olduğu halde, ülkelerde cereyan eden yanlışlıklar tıpa tıp aynı. Güney Amerika ülkelerinin çoğu, başkanlıkla idare edilirken, Türkiye parlamenter sistemle idare ediliyor. Ama, tekrarlanan yanlışlık aynı.

Aradaki tek fark, oralarda tek kişi başkan olarak seçilirken, Türkiyede aynı parti başkanları seçiliyor. Hatta partiyi batırdığı için dışlanan liderler, bir dönem muhalefette veya meclis dışında kalarak, eski günahların unutturup, yine partilerine başkan olup, yine seçimlere girip, yine devlet yönetiminde söz sahibi olabiliyorlar.

Ama, Güney Amerika ile Türkiyenin benzer tek yanı var ki, bu kadar farklılara rağmen Türkiye ile bu ülkeler arasında döne döne aynı kişilerin seçilmesini gündeme getiriyor. Bu benzerlik her iki tarafta da icra makamlarını işgal eden şahısların seçilmeleridir. Bu icra edenlerdir ki yine her iki tarafta yargı ve yasamayı, yani yönetimin diğer iki gücünü/erkini./organını kontrol edebilecek ve yönlendirebilecek güce sahip kılınan birer sisteme sahiptirler. Bu da en güzel ispatlardan biridir ki, eğer yargı ve yasama, icranın dışlarına karşı korunmazsa, mutlaka demokrasi orada biter. Hatta bu icra tek kişi olmasa bile, büyük menfaatlerin hatırı için 3-4 parti lideri, gelecekteki menfaatleri diğerleri ile bölünse bile, yine de diğer iki organı, dolayısıyla demokrasiyi hiçe sayarlar ve yerlerini korurlar.

Bolivyalılar, görüldüğü kadarıyla, onun yönetimi sırasındaki insan hakları ihlallerini-ölümler, kaybolmalar ve işkenceler- unuttular. Çünkü General Hugo Banzer, iş ve güvenlik vadediyor. Halk, şimdi emin değil. Ülke büyük iç kargaşa ve tecavüzler içinde yuvarlanırken, bir de bir haftadan beri devam eden bir grev dalgası içine girdi.

Bizim liderlerle aynı değil mi? çünkü, icra edenlerden bezen halk, ki bu bezginlik sistem bozukluğunun getirdiği neticelerdir ve şahıslar değişse de bu bozukluk değişmeyecektir. Halk, sistemi değiştirmek gücünde olmayınca, diğerine sarılmaktadır. Sistem bozuk olunca, yolsuzluk oluyor. Şeffaflığın ve hukukun üstünlüğü olmuyor. Neticede ülke ekonomik, sosyal ve politik bir kaosa sürükleniyor. Hemen erken seçime gidiliyor ve yine bir önceki denenmiş ve fakat bir şey yapmasına imkan olmayan bir diğer lider iktidara geliyor. Böylece kısır döngü devam ediyor.

Sili'de, uzun dönem diktatör olan general Augusto Pinochet, geçen ay askeri şef olarak emekli oldu fakat, senatodaki sandalyesine hayat boyu oturdu. ...birçokları onun politik geçmişinin yargılanmasını istiyor.

Venezuela'da emekli general Hugo Chavez, geçmişte bir çok darbe teşebbüsünde bulunmuştu, Aralık ayındaki başkanlık seçimi için, kamu oyu yoklamalarında başı çekiyor. Seçilirse meclisi dağıtacağını da açıkça söyledi.

Güney Amerika ülkelerinin hemen hepsinde eskiden ihtilal yapıp, ülkeyi dehşet ve ölüm deryası içinde yönetenlerin döne döne tekrar iktidara gelmeleri, hem de bu defa halkın oyu ile gelmeleri nasıl izah edilebilir? Halk bu ülkelerde, ki Amerikanın bitişindeler ve çoğu oralarda çalışıp, okuyup doğru sistemi tam olarak öğreniyor, çok mu aptal ve bilgisiz ki böyle yapıyorlar? Yahut bu ülkelerde başka adam mi kalmadı ki bu adamları döne döne tekrar seçiyorlar? Bu da Türkiye ile tam bir benzerlik arzetmiyor mu? Demek ki sistemde hata oldu mu? Her ülkede aynı neticeler ortaya çıkıyor. İcradaki adam diğer iki organa hükmedebiliyorsa, ekonomiye, medyaya, polise hükmediyor. Kendisi de eski bir askerse, zaten geride kendisi için korkulacak ve halk için de koruyacak bir güç kalmıyor. Halk da sistemi değiştirme gücünde olmayınca, ehveni serdir deyip, döne döne aynı kimseleri seçiyor. Bu yanlış döngü ülkenin kaderi oluyor.

Kolombiya'da başkan Ernesto Samper yeniden seçimlere giremez (anayasa izin vermediği için), fakat ülke geniş ölçekte generallerin elinde çünkü solcu gerilla gurupları ülkenin yarısına hakim ve askerleri ve sivilleri kaçırıyorlar ve petrol borularını havaya uçuruyorlar. Askerlerin kokain kartelinin başını yakalamaları, onun desteğini artırdı.

Görevini yapan herkes bozuk sistemde kahraman olur, dürüst olmak normal görevini yapmaktır. Bundan dolayı bir adamın kahraman olması ve binlerce yanlışlığına ve ülkeyi akıl almaz yanlışlık girdaplarına sürüklemiş olmasına rağmen 40 yıl sonra yine alternatifsiz kalması sistemin bozukluğundandır.

Meksika'da son bir kaç yıldır demokrasi gelişme gösterdi ve geniş çapta ortaya çıkmaya başladı. Çünkü, sol ve sağ kanat muhalifler uzun zamandır iktidarda olan PRI partisine karşı yavaş yavaş galebe çalmaya başladılar. Fakat, bir çokları, PRI partisi ile 70 yıldır çok iyi geçinen askerin onun lehine pazıların göstermeye başladığına inanıyor. PRI 2000 yılında ilk defa başkanlığı kaybetme durumunda görünüyor.

70 yıl askerin güçlü olduğu bir rejim olarak, Türkiye ile benzerliği ortada. Askerin bu gücü, bu kadar uzun zaman sivillere terk etmemesi veya terkedememesindeki nedenler, oldukça aynıdır. Bu nedenler haklı veya haksız olabilir. Suç, sivillerde olabilir. Asker mecbur kaldığı için gelmek zorunda kalmış olabilir. Ama, neticede tekrarlanan yanlışlıklar aynıdır. Demek ki mesele dil, din, ırk, coğrafya ve ülke meselesi değil bir sistem meselesidir.

Bir çok Latin Amerika liderinin koltuğa yapışması, Latin Amerikalı entellektüelleri endişeye düşürüyor. Şimdi bu entellektüeller bu defa "anayasal darbe" den söz etmeye başladılar.

Önemli. Çok güzel. Tam Türkiye gibi. Demek ki sistemi değiştirecek ve doğru sistemi vazedecek doğru anayasayı yapmak, ancak "anayasal darbe" ile mümkün olabiliyor. Seneler sonra da olsa, koltuğuna yapışan liderlerden kurtulmanın tek yolunun "anayasal darbe" ile mümkün olabileceğini nihayet Latin Amerika keşfetmiş. Türkiyedeki entellektüeller, henüz bunu konuşmuyorlar.

Arjantin'de muhalif politikacılar, başkan Carlos Menem'in gelecek 5 yıllık üçüncü dönem için yeniden başkanlığa aday olacağını açıklaması üzerine (ki bu anayasaya aykırıdır) kollarını birleştirdiler. Fakat, ikinci dönemde de ta ki, Menem yakınlarda "devamlılığın en iyi garantisi" diyene kadar, aynı şey olmuştu.

Baştaki liderlerin, kendilerinden başka ülke için garanti görmemeleri ve anayasayı ihlal etme bahasına, sandalyelerine yapışmaları, Türkiye'de daha az şiddette ama, ufak denemelerle geçirilmektedir.

Fujimori, ilk olarak 1990'da seçildi. Ondan sonraki dönemde yeniden seçilmesi illegaldi ama, 1995 de Meclisi dağıtıp, yeni kurullarla yeni seçim yaparak, o bunu halletti.

Önemli. İşte yapısal sistem, demokrasinin temel kuralları yanlış olursa, Türkiye benzeri bunların hepsi olur.

Fujimori, boşadığı karısının 1995 deki seçimlere katılması için hukuki bir manevra hazırladı. Bir yıl önce Japon büyükelçiliğindeki esirleri başarılı bir operasyonla kurtardığı için Peruluların, anayasayı değiştirme konusundaki düşüncelerini destekleyecekleri ümidi içerisinde.

Basit bir başarı, bozuk sistem, yine kahraman yaratıyor. Türkiyede çok sık görülen bir olay. Gerçekte bozuk sistemlerin hepsinde çok sık görülen bir olay. Doğru sistem yerine kahramanlar yaratılıyor.

Brezilya'dan Başkan Henrique Cardoso'yu da gücünün devamına ait tatlı kokular sardı. Bir defasında sol kanattan entellektüel iken şimdi liberal ekonominin baskıcı avukatı olan bu zat, bu senenin sonlarında, ikinci defa seçilmesini engelleyen bariyeri hukuki değişiklikleri zorlayarak kaldırdı. iddia ediyor ki; kendi sorgulanamayan ekonomik başarısını yerine tam oturabilmesi için, ülkenin gelecek 6 yıl daha ona ihtiyacı var.

Bozuk sistemlerde bütün liderler, kendileri olmazsa dünyanın çökeceğini iddia ederler. Bunu için çeşitli bahaneleri meşru kılmaya çalışırlar. Türkiyede de koalisyonların ve başbakanların biz gidersek, ekonomik çöküntü olur söylemleri çok sık rastlanan bir olaydır. Anayasalar değişmez, Avrupa birliğine giriş aksar ama, biz gidersek Türkiye çöker benzeri bahaneler Brazil'yadakinin aynıdır.

Panama'da Başkan Ernesto Perez Balladares geçen hafta, gelecek beş yıllık bir dönem için tekrar seçilmesini sağlayacak olan anayasal bir değişiklik düşündüğünü söyledi. Onu kritik edenler onu "sivil diktatörlük" kurmakla itham ediyorlar.

Anayasayı değiştirmek bir gelenek halindedir. Yeterki değiştirmesi kolay olsun ve bir kaç kişinin keyfine bağlı olsun. Halbuki anayasaları halk yapar ve değişikliği de ancak halkın yapması gerekir. Türkiyede her seçim dönemi, elinde oy gücü olanların menfaatlerinin birleştiği noktada seçimle ilgili anayasa maddeleri veya oy getirecek popülist kısımlar çok sık değişikliğe uğramıştır.

J. Balladares, General Manuel Noriega'nin 1989 seçimlerinde kampanya menajeri idi. Sonra sahtekarlıkla suçlandı. Noriega'nin Amerikan askeri müdahalesi esnasında yakalanmasından sonra, Perez önceleri görüntü vermedi. Sonra ortaya fırladı ve 1994'te seçildi.

İşte sizlere akıl almaz benzer bir örnek daha. Noriega, eroin kaçakçılık kralı idi.

Şimdi, Latin Amerika entellektüelleri , insan hakları gurupları ve diğerleri inanıyorlar ki; Latin Amerika'ya sığırayan bu elindeki gücü bırakmaktaki ağırdan almalar, yüzyılın geçen dönemecinde ülkelerini yöneten Latin Amerika'nın "demokratik sezarlar" dönemine dönme korkusuna kapıldılar.

Türkiye için güzel ve önemli bir örnek. Ayrıca , Türkiyedeki sosyal örgütler için önemli bir ders.

D3 KAVŞAKTAKİ TÜRKİYE'NİN ÖNÜNDEKİ YOLLAR

[BirinciYol](#)

[İkinciYol](#)

[ÜçüncüYol](#)

[DördüncüYol](#)

Türkiye, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, devlet yapısındaki ve yönetimindeki kuruluş bozuklukları nedeniyle, defalarca ekonomik çöküntü noktasına gelmiş ve her defasında Batı'nın yardımıyla, yaşamını biraz daha uzatmıştır.

Batıda uygulanan demokrasi yerine, bunun bozuk, eksik, yanlış ve çarpık bir şekline demokrasi adı verilerek uygulanmaya çalışılmış, devlet yapısında yapılması gereken düzeltmeler yapıp, batı tipi bir "tam demokrasi" ye geçilmediği için, hiç bir zaman Avrupa devletleri düzeyinde bir gelişme gösterememiş, vatandaşını memnun ve mutlu edememiştir.

Bunu becerememenin sebeplerini yanlış kaynaklarda, yanlış sebeplerde ve yanlış yerlerde aramış veya aramaya şartlandırılmıştır. Bu yazının amacı, bunun doğru sebebini, yani Türkiye'yi bu hale getiren yanlışlığın ana kaynağını, bence tek nedenini işaretlemektir. Hastalık teşhis edildikten sonra, tedavisi kolaydır. Bu yazıda bir de tedavi şekli önerilecektir ama eminim ki, Türkiye'yi benden çok daha iyi tanıyan değerli akademisyenlerimiz , fikir adamlarımız, yargı ve bürokrasinin yönetimindeki değerli yöneticilerimiz çok daha radikal

çözümler bulacaklardır. Bütün mesele, birazdan önereceğim Türkiye'yi kaosa götüren nedenin teşhisinde mutabık kalıp kalmamamızdır.

Türkiye'yi kaosa götüren yanlışlık nedeniyle, Türkiye her geçen yıl, dünya devletleri arasındaki itibarını, daha çok kaybetmiş, ekonomik ve sosyal yapısı daha kötüye gitmiş, vatandaşı daha çok şikayetçi olmuş ve daha büyük sıkıntılara katlanmak halkının kaderi haline gelmiştir.

Nihayet, günümüzde, Türk pasaportu taşımak, Avrupa ve hatta Dünya önünde bir zulüm ve utanç kaynağı haline gelmiştir.

Bu defa, her dönemden daha ağır ve tam bir ekonomik çöküntünün eşiğine geldiğinde, 11 Eylül olayları Türkiye'nin imdadına yetişmiştir.

Özellikle, Amerika'nın Irak'la yapacağı terör savaşında, Türkiye'ye olan askeri ve siyasi ihtiyacı, Türkiye'ye umduğunun ve beklediğinin ötesinde bir yardım alma imkanı yaratmıştır.

Türkiye, bu defa da alacağı bu yardımlarla yaşamını her zaman olduğu gibi, kısa bir süre daha uzatabilecek gibi görünmektedir.

Bu geçici senaryoların ötesindeki uzun dönemde, Türkiye dört yol ayrımının bulunduğu bir kavşağa gelmiş görünmektedir. Bu yolların üç tanesi, Türkiye'yi gelecekte ya cennete, ya cehenneme, ya da Arafat'a taşıyacak kadar önemlidir. Sonuncu yol ise gerçekleşmesi çok zor, tabiri caizse, çölde bir vahadır.

Bu yazıda, bu yolların neler olduğu ve Türkiye'yi nereye götüreceği analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu yazıda, geçici olduğu için, anlatılmayan tek yol; Türkiye'nin Özal döneminde olduğu gibi, Irak'tan petrol sahası almak vaatleriyle, Irak'a asker göndererek, savaşa fiilen katılmasıdır. Bunun gerek Amerika'nın vereceği teşvik tedbirleriyle ve gerekse Türkiye'nin yapısal sisteminde değişiklik istemeyenlerin sarılacağı bir dal olması nedeniyle, gerçekleşme ihtimali pek uzak değildir.

Amerika, Dünyada terörün kurutulması yönünden isteklerinde haklı olabilir. Türkiye'de eski ve güvenilir bir müttefik olarak buna destek sağlamakta haklı olabilir. Böyle olması da normaldir. Ancak

Türkiye, bunun devamında kendi hayatını tehlikeye atacak yanlışlıklardan kendini korumayı bilmelidir.

İnönü'nün Türkiye'yi İkinci Dünya harbine girmekten alıkoyduğu dönemdeki savaşların yarattığı açılırları ve sıkıntıları da unutmuş bir nesle sahip olması, Türkiye'nin tehlikeli kararlar almasında rol oynayabilir. Ülkeleri savaşa sokan nedenlerin başında gelen bu unutkanlık, Türkiye'deki demokrasi eksikliğinin getirdiği konuşma hürriyeti ve medya tekeliyle de birleşince, Türkiye'nin asker kullanarak savaşa girme ihtimali daha da artabilir. Hatta, Türkiye Irak'tan içinde petrol olduğunu zannettiği topraklar da alabilir. (petrolün güneyde olduğu, Kuzeyde Kerkük ve Musul bölgesinde fazla bir şey kalmadığı, dünyanın malumudur.)

Böyle bir durumun, Türkiye'ye savaşı kazansa ve toprak alsadahi, uzun vadede, bitmez tükenmez bir kavga ve etnik mücadele kapısı açacağını, Türkiye'nin hayatına malolacak büyük tehlikeler yaratacağını söyleyerek bitirmek istiyorum. Bu konu, bu yazının konusu dışındadır ve burada anlatılanların yanında, Türkiye'nin geleceğini etkilemesi açısından çok da önemli değildir. Şayet gelecekte böyle bir durum olursa, burada zikrettiklerimin hatırlanması açısından kısaca bu konuya değindim.

Şimdi asıl konumuza gelelim. Türkiye'nin önündeki dört yol nedir? Bu yollar Türkiye'yi nereye götürecektir?

- **Birinci yol; mevcut anayasanın bir kenara bırakılıp, “tam demokratik” bir rejimi Türkiye'ye getirecek , “yeni bir anayasa yapılması” yoludur. Ancak, bunun Yasama Meclisi ile aynı dönemde ve fakat onunla hiç bir ilişkisi olmadan ve ondan tamamen müstakil ve halk tarafından özel olarak ve özel kayıtlarla seçilmiş bir “Anayasa Kurucu Meclisi (AKM)” vasıtasıyla yapılmasıdır.**

Bu yol, Türkiye'yi cennete taşıyacak olan güvenceli ve dolambaçsız tek yoldur.

- **İkinci yol; dönem dönem anayasa değişiklikleri yaparak , Türkiye'yi kademe kademe doğru ve çalışan bir demokratik sisteme taşıma fikridir. Yani bugün fiilen uygulanan yol.**

Bu yol, Türkiye'yi doğrudan ve kesinlikle cehenneme taşıyacak olan yoldur.

- **Üçüncü yol; Erken seçime gidilmesi yoludur.**

Bu yol, Türkiye'yi Arafat'a taşıyıp orada bekleteceği, problemlerin katlanarak büyüyeceği ve hatta rejimi tehlikeye sokacak boyutlara ulaştıracağı bir oyalamaca ve sadece politik çıkarıcılara yarayacak aldatmaca yoludur.

- **Dördüncü yol: Avrupa Birliğine giriş yoludur.**

Bu yol, gerçekleşebildiği takdirde, demokrasi eksikliklerinden kaynaklanan bütün yapısal bozuklukları giderecek kestirme bir yoldur. Türkiye'yi cennete taşıyacak yol olmasından daha da öte, Türkiye'yi cennete sokacak kestirme yoldur. AB'ye giriş, Susuzluktan yanmış bir adamın yeşil ve su dolu bir vahaya kavuşması ne ise Türkiye için de o olacaktır. Ancak çölde susuzluktan yanmış bir mecnunun gördüğü bir yeşil vaha rüyasıdır. Mevcut sistemden nemalananların buna izin vermeleri kolay görünmemektedir.

Asıl konuya geçmeden önce, bu yazıda çok sık kullanılacak olan "Tam Demokratik" sistem veya "demokrasi" sözcüğü ile ne kastedildiğinin, çok kısa da olsa, tekrar ve çok daha basit ve genel tanımlarla belirtilmesinde gerek vardır. "Tam Demokrasi" ile "Türk sili demokrasi" nin ülkelerin yaşamında yarattıkları temel farkın belirtilmesi gerekmektedir. Bu tanımları, bilimsel tariflere boğmadan, herkesin anlayacağı bir dille, ve anlayacağı örneklerle anlatmaya çalışacağım.

"Tam demokrasi" sözcüğü, ayrı bir yazıda, günlük yaşamdan alınan benzetmelerle ve halk lisanında anlatılarak izah edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de, yalancı modellere "demokrasi" adı verilerek, halkı bezdiren bu sözcüğün, halkı aldatmak için nasıl kullanıldığı, "tam demokrasi" nin bu sistemin bu sisteme sahip ülkelere neler kazandırdığı, aldatıcı modellerinin ülkelere neler kaybettirdiği, rakamlarla ve ülkeler arasındaki mukayeselerle anlatılmıştır.

Merak eden okuyucular, burada yapılan tanımlamalarda bulamayacakları bir çok soruların cevabını, orada bulabileceklerdir. .

"Tam demokratik sistem" veya kısaca "tam demokrasi": (BAK DOSYA İSMİ (TAM DEMOKRASİ))

Her yolun sonunda, nereye varılacağı kestirilmeye çalışılırken, bir ana kriter/ölçüt hep göz önünde tutulacaktır :

Bu kriter, Dünyanın 220 yıllık demokrasi deneyiminde, çeşitli ülkelerde gözlenen neticelerdir. Diğer devletlerin 220 yıllık dönemdeki yaşamlarında, sahip oldukları yönetim sistemi ile sosyal yaşamlarındaki bağlantıyı rakamlarla bilimsel olarak izlemektir.

Bu izlemede “tam demokrasi” ile “yarım demokrasi” nin ülkelerin yaşamında ortaya koyduğu farklar izleneceği gibi,

Türkiye'nin bir türlü “tam demokratik” bir devlet yapısına kavuşamamasının nedenlerini incelerken ve nasıl kavuşacağı konusunda öneriler getirirken,

Diğer ülkelerin, “tam demokrasi” ye kavuşmak için başvurdukları yöntemler ve aldıkları neticeler gözönünde tutularak, Türkiye ne yaparsa bunu başarabilir, ne yapmazsa hiç bir zaman başaramaz sorusuna cevap aranacaktır.

Şimdi, Türkiye'nin geldiği dört yol kavşağındaki yolların Türkiye'yi nereye taşıyacağına dönebiliriz.

- **1- Birinci yol;** mevcut anayasayı bir kenara bırakıp, “tam demokratik” bir rejimi Türkiye'ye getirecek , **“yeni bir anayasa yapılması”** yolu.

Bu yol, Türkiye'yi cennete taşıyacak tek yoldur. Bunun ne olduğunu ve Türkiye'yi neden cennete götürecektik tek yol olduğunun nedenlerini inceleyelim:

Detaylara girmeden önce bu yol ile ilgili bir noktayı hemen vurgulamak gerekmektedir. Bu yolla ilgili öngörünün gerçekleşebilir olabilmesi , bir şartla geçerlidir: Anayasayı Türkiye Büyük Millet Meclisinin değil, özel kayıt ve şartlarla ve bu görev için, bir defaya mahsus olarak seçilmiş üyelerden oluşan ve yasama meclisi (TBMM) inden tamamen ayrı ve özerk bir “Anayasa Hazırlama Meclisi (AHM) nin hazırlaması kaydıyla geçerlidir.

Bu yolu önerenlere, ilk etapta çok mantıklı görünen, pek çok soru sorulmaktadır.

- Akla gelen ilk soru; bu da nereden çıktı? Bizim Anayasamız var ve 20 yıldır iyi , kötü hizmet veriyor.
- Bu Anayasa ile Avrupa Birliğine aday ülke olduk. Kökten değiştirecek kadar kötü olsaydı Avrupa bizi aday yapar mıydı?
- Üstelik, yasama meclisimiz daha dün, can siperane bir şekilde çalışarak, Cumhuriyet tarihinin en büyük reformlarını havi anayasa değişikliklerini yaptı. Anayasanın aksayan taraflarını düzeltti. AB' nin istekleri de yerine getirildi.
 - Bu meclis daha ne yapsın? Bu iş, başka nasıl yapılabilirdi ki?
 - Yasama meclisini halk seçti. Demokratik bir yol izleyerek ülkeyi yöneteceksek, halkın seçtiklerine inanmayıp, onların yaptığı bir Anayasa değişikliğine güvenmeyeceksek, kime güveneceğiz?
 - Demokratik bir yol izleyeceksek (ki başka türlü düşünülmediği için bu yazıda zaten tartışılmıyor.), yeni bir Anayasayı veya mevcut Anayasadaki değişiklikleri, yine halkın seçeceği adamlar yapmayacak mı? bu işi (yeni Anayasayı) yine halkın seçtikleri yapacaksa, yeni bir meclise ne gerek var? yeni kurulacak Anayasa meclisine seçilecek insanların, yasama meclisindekilerden ne farkları, daha doğrusu ne üstünlükleri olacak? Bilgi, yetenek ve halk önündeki güvenilirlik açısından bakıldığında ne değişecek ki şimdiki yasama meclisinin yapamadığını yeni seçilenler yapabilsin?

Ve devamla;

- Şimdi eski köye yeni adet getirmenin sırası mı? Her şeyi allak bullak edecek ani değişikliklerle ülke hayatı ile kumar oynanır mı? Her şeyi görerek ve düşünerek, geçmiş deneyimlerden yararlanarak, ağır ağır tam demokrasiye geçmek varken, neticesi nereye varacağı belli olmayan ani değişikliklerle oynamak akıl kararı mı?

ve devamla;

- Uygulanmadıktan sonra, Anayasayı ha değiştirmişsin, ha yeniden yazmışsın veya hiç yazmamışsın ne fark eder? Daha önce yapılan Anayasa değişikliklerine ait uyum yasaları bile aylarca çıkarılmadığı için uygulanamadı. Tam bu sırada da Anayasa Mahkemesi bu kanunları reddettiği için, hiç uygulama yapılmadan ortadan kalktı. Mevcut Anayasadaki birçok husus da tam uygulanmıyor.

Demek ki, mesele anayasada ne yazılı olduğu değil, nasıl uygulandığıdır. Bütün bunlar, Türkiye'nin önce Anayasada yazılanları uygulayacak bir kültür ve eğitim düzeyine gelmesi gerektiğini göstermez mi? Asıl, bunu yapmak varken, yeni anayasalarla uğraşıp da zaman ve para kaybetmenin yararı ne?

- Nitekim, İngiltere'nin ve İsrail'in Anayasaları mı var ki bu kadar demokratik olabilmişler? Ekonomik ve sosyal seviyeleri bu kadar yükselebilmiş? Demek ki bu bir Anayasa meselesi değil, bir kültür ve eğitim meselesidir?

Ve devamla;

- Türkiye'nin komşularındaki dini ve ideolojik rejimler, dikta rejimleri, krallar, şeyhler, Avrupa ve Amerika'dakilerin komşularına benziyor mu ki? Türkiye'deki demokrasi de onlarınkine benzesin?
- Türkiye'nin yer aldığı coğrafik bölge, Amerika gibi okyanuslarla doğal olarak tecrit edilmiş ve güvence altına mı alınmış ki? Demokрасisi de onlarınkine benzesin? Etrafımızdaki komşularda savaş ve karışıklıklar ortada. Etrafımız kan ve ateşle çevrili. Türkiye'deki demokrasiyi onlarınkine benzetirsen, iki gün sonra ülke parçalanır ve yok olur.

Ve benzeri bir çok soru.

Bütün bu soruların hepsine, hatta burada belirtilmeyen pek çok diğer sorulara verilen cevapları daha detaylı okumak isteyenler için ayrı bir yazı hazırlanmıştır. Burada basit örnekler verilerek bir çok soruya cevaplar verilmeye çalışılacaktır.

Bütün bu soruların tümüne verilecek tek bir toplu yanıt vardır. Bu sorular, bilimsel/akademik bilgi derinliği yeterli olmayan halk üzerinde kuşku yaratmak üzere ortaya atılan birer yanıltmaca, birer aldatmacadır.

Şöyle ki;

- Daha önce ifade edildiği gibi, "tam demokrasi" olmadan, bir ülkenin bir yere varmasına imkan ve ihtimal yoktur. Türkiye'de de hiç bir zaman "tam demokrasi" olmamıştır. Türkiye'nin bugünkü devlet yapısı ile "tam demokrasiyi tesis edebilmesi, çok olağanüstü liderlerin

doğmasına ve bu liderlerin doğru bir yol ve yöntem izlemesine bağlıdır.

- Yine yaklaşık 150 ülke üzerinde yapılan akademik araştırmalar göstermiştir ki: Tam demokratik ve ülke yararına yapılan Anayasaları, yasama meclisleri yapamamıştır.¹

Yasama Meclisleri Anayasa hazırlarken, halkın yarınki yararını değil, meclistekilerin o günkü yararını düşünmüşlerdir. Bütün ülkelerde, istisnasız denecek kadar, bu böyle olmuştur.

Halkın yararını gözeterek hazırlanan Anayasaları, tamamen müstakil ve sadece anayasa hazırlamak için özel şartlarla kurulan “Anayasa Hazırlama Meclisleri (AHM)” hazırlayabilmişlerdir.

- Tam demokratik sistemi baştan kuramamış olan ülkelerin meclisleri, aşağıda biraz daha detaylı olarak anlatılan nedenlerle, anayasa değişiklikleri yaparak, ülkelerini tam demokratik bir yapıya ulaştıracak bir Anayasaya kavuşturamamışlardır. Diğer bir deyişle, Anayasaları, yasama meclislerinin hazırlaması şeklindeki bir sistemin yanlış olmasındandır. Yani, ülkelerin dil, din, kültür, ve yasama meclisine seçilen milletvekillerinin yanlış insanlar oluşundan veya ahlaksızlığından değil, Anayasa yapma metodunun/sisteminin yanlış seçilmiş olmasındandır. Bunun en açık delili, hiç bir ülkede, bugüne kadar Yasama meclislerinin halk yararına, doğru bir Anayasa yapamamış olmasıdır.

- Dolayısıyla, Anayasaları baştan doğru ve halk yararı gözetilerek hazırlanmamış ülkelerde toplum, devletini ve meclisini denetleyecek imkanlardan baştan itibaren mahrum bırakılmıştır. Bu imkanlardan mahrum kalan toplum, devletine karşı, yaptırım gücünü kaybetmiş ve çaresiz kalmıştır.

Bu çaresizlik, toplumun yasama meclisleri üzerindeki etkinliğini iyice kaldırmış ve meclise, toplumdaki kopuk, sadece meclistekilere ve mevcut sistemden yararlananlara hizmet veren yasalar yapma imkanı ve alışkanlığı yaratmıştır.

¹ Hızla bakabileceğiniz bir kaç referans: www.ICL.org web sitesi, Gisbert H. Flanz'ın edit ettiği “Constitution of the countries of the world”, Arend Lijphard'ın Patterns of Democracy, Edward McWhineey'in Costitution-making: principles, process, practice, Canada Constituent assembly web adresi(www.nucleus.com/~rjmedia)

Dünyadaki 200 ülkeye bakıldığında, Bir ülkenin tam demokratik bir yapıya kavuşması, baştan yanlış, eksik ve noksan yapılan Anayasasının, zaman içinde değiştirilerek, kademe kademe tam demokratik bir yapıya kavuşturulduğunu gösterecek bir örnek göstermek hemen hemen imkansızdır.

Tam demokratik bir yapıya kavuşan ülkeler, ancak işin başında yaptıkları doğru Anayasalarla bunu başarabilmişlerdir. Bunun istisnası yok gibidir.

Dünya insan haklarına ve hürriyetlerine örnek olarak gösterilen 1789 Fransız ihtilaline rağmen, ihtilalden sonra yapılan Anayasaları iktidarı ele geçirenler yaptıkları için, bu Anayasalar halkın yararına olamamış ve bu yüzden bu güne kadar 17 defa köklü değişikliklere uğramıştır. Halen de değişmektedir. Fransa 5'inci Cumhuriyeti de tamamlamış, 6'ncı Cumhuriyetin sancılarını çekmeye başlamıştır. İki defa askeri ihtilal, bir defa da Alman işgali yaşamıştır.

Halbuki, aynı tarihlerde yapılan Amerikan Anayasası, politikaya ve iktidara bulaşmamış, tarafsız bir meclis tarafından yapıldığı için, 220 yıldır değişmeden, Dünyaya ve diğer ülkelere demokrasi ışığı saçmıştır. Çağımızda da çok olmamakla beraber, bunun güzel örnekleri vardır. Almanya, Venezuela, Japonya birer güzel örneklerdir.

- Yeni bir Anayasanın yapıldığı bir ülkede, yazılan hususların felsefesine tam olarak , çarpılmadan uygulanma nispeti, o ülkenin kültüründen, eğitiminden, tarihinden çok, hazırlanan Anayasanın ortaya koyduğu yapısal işleyiş sistemine ve sistemi yaşatacak olan, erkler arasındaki 'kontrol ve denge' (checks and balances) unsurlarının doğru bir şekilde tesis edilmesine, direk bağlı olduğu gözlemlenmiştir.

Güçler ayrılığını lafla değil de, devlet yönetimindeki yapısal sistemlerinde, kontrol ve denge (check and balance) unsurlarını kullanarak sağlayan, ve tam demokrasinin gerektirdiği nicelik ve niteliklere uygun olarak bu unsurlara Anayasalarında yer veren ülkelerde, Anayasanın uygulanma (tatbik) nispeti yüksek ve tam olurken, bunları ihtiva etmeyen ülkelerde, anayasalarda yazılmak arzu edilenlerle uygulama arasında hiç bir tutarlılık olmamıştır.

Türkiye bunun güzel örneklerinden birisidir. Dünyanın en güzel yazılı Anayasalardan birisinin Stalin'in döneminin kominizm Anayasası olduğu söylenir. Ama, güçler ayrılığı olmayınca, hukukun üstünlüğü değil, partinin üstünlüğü uygulamaya esas olmuştur. Sonunda; Anayasadaki güzel laflar yazıldığı gibi kalmış, rejim 75 yıl boyunca, Dünyanın acılarıyla dolu, en acımasız diktası olmuştur. Sonunda da kendi kendine yıkılmak zorunda kalmıştır.

Güçler/erkler ayrılığını (yasama, yargı ve icra) iyi niyet ifadesi şeklindeki tariflerle değil de, hukuksal ve yapısal sisteme tam olarak koyan Anayasalar başarı sağlamıştır.

Güçler ayrılığındaki 'kontrol ve dengeleri' tam olarak yerleştirip, bu güçleri etkili bir şekilde birbirini denetler hale getiren , devleti ferde karşı değil (1982 Türk Anayasasında olduğu gibi), ferdi devlete karşı koruyan, bireylerin temel haklarını, ekonomi dahil, koruma altına alan ve popülist meclis kararlarını önleyecek yapısal engelleri baştan ihtiva eden Anayasalarda başarı, tam olarak sağlanmıştır.

Bu bakımdan, bugün Türkiye'deki Anayasaları ve sonunda varılan hüsrana dolu neticeleri örnek gösterip, Anayasa yazmanın önemli olmadığını, önemli olanın uygulama olduğunu iddia etmek, bir yanılgı ve aldatmacadır. Çünkü Türk Anayasalarının hiçbirisinde güçler ayrılığının yapısal sistemi kurulmamıştır. Güçler ayrılığını ayakta tutacak ve efektif bir şekilde işlemlerini sağlayacak "kontrol ve denge" sistemi hiçbir zaman kurulmamıştır.

Ferdi devletin kulu kabul edip, üzerinde denemeler yapılabilecek bir kobay olarak gören bir anlayışla yapılan Anayasalarda, kurallar değil, kuralsızlıkların hakim olması doğaldır. Bunları örnek alıp, mevcut Anayasada yazılı bazı güzel lafları göstererek, "bak Anayasada ne güzel yazılmış, ama uygulanmıyor. Demek ki yazmak değil uygulamak önemli. Uygulanmadıktan sonra yazmak neye yarar? Demek ki Anayasa yazarak zaman kaybetmeye ne gerek var?" lafları tamamen bir aldatmacadır.

Türk Anayasalarında güzel lafların ardından "ama" ile başlayan ve her yöne çekilebilecek ve ilk yazılanları geçersiz kılacak bir çok lafların olduğu da ayrı bir komedidir. Prof. Mustafa Erdoğan'ın dediği gibi 'Anayasa'ya 'amayasa' demek daha doğru bir tanımdır.

Böyle bir anlayıştan doğan bir Anayasa, yine böyle bir anlayışa hizmet ederken, uygulamada da keyfiliğin olmasından daha doğal ne olabilir? Türkiye'deki bu çarpıklıkları göstererek, haklılık kazanmaya çalışmak, yapılacak en büyük aldatmacadır. Anayasaların yazılmasının değil de uygulanmasının önemli olduğunu ortaya atanların gösterdiği Türkiye örneği, bu iddiayı ortaya atanların değil, tam aksine, bu yazıda ortaya konan aldatmacaları ve gösterilen doğru yöntemlerin geçerliliğini kanıtlayan bir örnektir.

Aynen gök kuşağının ilmi nedenini bir kenara bırakıp, gökyüzünü şeytanların yahut meleklerin boyadığını iddia ederek, halkı tabiat üstü varlıklara inandırıp bundan çıkar sağlamaya çalışmak gibidir.

Şimdi, bu yazının başındaki sorulara cevap olarak yukarıda verilen bilimsel/akademik gerçeklerin gerekçelerini izah etmeye çalışalım.

Herhangi bir ülkede, mevcut siyasi yapı yıkılmadan, mevcut yasama meclislerinin ne yeni bir anayasayı toplum lehine yapması, ne de mevcut anayasayı toplum lehine değiştirmesi dünyada çok az görülen örneklerdir. Bunun bilimsel ve mantıksal izahı pek çok ilmi eserle de yapılmıştır.

Neden bu böyledir? Yasama meclislerinin, ülkenin yapısal sistemlerinde köklü değişiklikler yapabilmesi neden mümkün olamamaktadır? Bu sorunun bilimsel izahı şöyledir:

- Çünkü bu ülkelerdeki mevcut sistemin yanlışlıklarından beslenen güçler, zaten toplumun hakim gücü konumundadırlar. Sisteme hakim olan yasal güçler, demokratik toplumların tasvip etmediği çarpık ve bozuk durumda da olsa, onların lehinde ve elindedir. Yani, yasal bozukluklar, yasal dayanakları, haklılardan yana değil, sistemden beslenenlerden yana tesis etmiştir. Ayrıca, hukukun üstünlüğü zaten tesis edilmediği için, yasaların istedikleri şekilde tefsiri ve uygulanması da bu güçlerin elindedir. Özetle, köklü değişiklikler için yasal dayanaklar yoktur. Bu dayanakların demokratik yollardan yaratılmasına da imkan yoktur.

- Mevcut sistemden beslenen elit tabakanın, elindeki kaynakları kaybetmemek için her çareye başvurması doğaldır. Emniyet ve güvenlik güçleri de hakimiyetleri altında olduğu için, toplumun diğer kesimleri ne kadar kalabalık olurlarsa olsunlar, bu azınlığın, elit

tabaka ile başa çıkmaları çok zordur. Bu da köklü değişimleri engeller.

- Ayrıca, demokratik sistemlerde, sistemin temel taşları olan sivil toplum kuruluşları, tam demokratik olmayan ülkelerde yoktur. Çünkü hakim güçler, bunların gelişmesine izin vermezler. Olmadığı veya yeterince güçlü olmadığı için, zaten sistemin değişmesini zorlayacak sivil güçler yoktur. Olanlar da güçsüzdür ve yukarıda anlatıldığı gibi, çarpık yasal dayanaklarla ve kolluk kuvvetlerinin fiili güçleri altında çaresiz ve etkisizdirler.

Sivil güçmüş gibi, sivil toplum örgütü imiş gibi gözükkenler de, mevcut sistemle bütünleşmiş aldaticı güçlerdir. Bunların varlığı, yapılacak reformları daha da zorlaştırır. Çünkü onlar, toplumu temsil ettiklerini iddia ederek, toplumu müdafaa ettikleri çarpık fikirlerle özdeşleşmiş gösterip, hukuki ve toplumsal haklılık kazanmaya çalışırlar. Tekelci medya da onlarla bütünleştiği için sesleri çok yüksek çıkar ve halkı aldatmak çok kolaylaşır.

Anayasa değişikliği, çok önemli bir yapısal değişiklik ihtiyacından doğar. Başka bir yasa yapmaya benzemez. Yukarıda, gösterilen akademik bulgular ve bu bulguların kısaca açıklanan nedenlerinden dolayı, ülkelerin meclislerinin yapısal değişiklikler getirecek bir yasayı, halkın yarınki yararlarından çok, onu yapan politikacıların ve müşterek hareket ettikleri çıkar çevrelerinin günlük çıkarlarına göre yapmaları doğaldır. Hatta buna mahkumdurlar.

Bu nedenle, baştan halkın yararına ve tam demokratik bir yapıyı getirecek şekilde yapılmayan anayasalar, kısa ömürlü olmuşlar ve durmadan değiştirilmişlerdir. Her seçimden sonra gelen yeni meclisin üyeleri, halkın yararına birşeyler yapmak ve eski yapılan yanlışları kınamak ve düzeltmek yerine, tam aksine, eski kötü adetleri kendilerine açılmış bir yol, hak ve alışlagelmiş bir teamül olarak görmüşler ve anayasayı kendi çıkarlarına göre tekrar değiştirmişlerdir.

Türkiye bunun en güzel örneklerinden birisidir. 1961 Anayasası defalarca kısmi değişikliklere uğramış ve en sonunda da toptan kaldırılıp atılmıştır. 1982 Anayasası defalarca kısmen değiştirilmiştir. En son değişiklikler yapılmaya devam edilmektedir. Bu anayasa da, 1961 Anayasası gibi tükenecek ve toptan atılacaktır.

Bu anayasalar, ÷lkede doğru ve iyi yapısal düzenlemeler değil, aksine karışıklık, rüşvet, istikrarsızlık, hukuksuzluk, etnik ayrıcalıklar, kavga ve karmaşa getirmişlerdir. Kısa ömürlü olmuşlardır. Bir anayasanın esasını teşkil eden temel felsefelere ait maddeler dahil, sık sık değiştirilmişlerdir. Bu değiştirmelerle, ilk yapılırken kurulan bütünlük yanlış da olsa, hepten bozulmuş, anayasalar yamalı bohça gibi olmuşlardır.

Cumhurbaşkanı sayın Ahmet Necdet Sezer, parti ve seçim kanunlarının düzeltilmesi gerektiğini Cumhurbaşkanlığının resmi bir talebi olarak, Türk kamu oyuna duyurmak ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç neden doğmuştur? bu önemli değişiklikleri yapmaya niyetli bir meclis olsa, son derecede temkinli ve istikrarlı hareket etmesiyle tanınan bir Cumhurbaşkanının böyle bir ihtiyacı gündeme getirmesi bahis konusu olur muydu? Bu ikaz, Türkiye'nin demokratik yapısına gerçekten etkili olacak bu yasaların , meclisin düşünce sistematüğinden dahi uzak olduğunun en güzel delilidir.

Yapılan son değişikliklerle, Türk anayasasının yamalı bohça örneklerinden biri olduğunu, Türk yargısının başındaki Sn. Sami Selçuk, Avrupa Birliği'nin raporu yayınlanmadan çok önce, defaatle ifade etmiştir. Sami Selçuk, Türk yargısının başı olmanın ötesinde, Dünya çapında saygınlığı olan bir akademisyendir. Eylül ayındaki son anayasa değişikliklerinden önce ve sonra, bu değişiklikleri yasama meclisinin yapamayacağını, yapsa da bir işe yaramayacağını, anayasanın baştan sona yeniden ve ancak tarafsız bir AHM tarafından yapılabileceğini defaatle vurgulamıştı. Hatta Meclis başkanı, değişikliklerin mecliste görüşüleceği günün ilk konuşmasında, “ Sami Selçuk meclisin bunu yapamayacağını söylüyor, yapalım da görsün” diyerek, meclisi bu yasaların çıkarılması konusunda tahrik etmek, diğer bir deyişle doping yapmak istediği hala hatırlardadır.

Nitekim, yapılan en son anayasa değişikliklerinden sonra gelen Avrupa Birliğinin Türkiye raporunda, yapılan değişikliklerin istenilenleri karşılamadığı açık bir dille ifade edilmiştir. Böylece yapılan değişikliklerin aksayan tarafları düzeltmediği en yetkili ağız tarafından da dile getirilmiş olmaktadır.

Türkiye'deki bütün bu karamsarlıklar içerisinde bir yıldız gibi parlayan umutlar da doğmuştur. Türkiye'nin son 40 yıl içerisinde yakaladığı en büyük şans, birisi Cumhurbaşkanlığı makamına, diğeri de yargının başına, cesur, yürekli ve ÷lke menfaatinden başka bir şey

düşünmeyen iki şahsı getirmiş olmasıdır. Bu olgu, Türkiye'nin tam demokratik bir devlet yapısına geçeceğinin umudu ve sembolü olmaktadır.

Mevcut anayasa ile Avrupa Birliğine üye olmanın da, mevcut anayasanın iyi olduğunu gösteren bir kanıt olmadığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'nin 1982 Anayasası ile AB üyesi olduğunu, yeni bir anayasanın gereksizliğine kanıt olarak göstermesi tamamen bir aldatmacadır. Nitekim, komünist rejimden ayrılıp da Avrupa birliğine aday olan ülkelerin bir kısmı olan Romanya, Slovakya, Bosna ve Bulgaristan gibi ülkeler de, daha anayasaları batı demokrasilerinininki ile ilgisi yokken, aday ülkeler safına alınmışlardır. Türkiye'de onlardan birisidir.

Önemli olan aday olmak değil, istenilen düzeye gelip, tam üye olma hakkını kazanmaktır. Avrupa, kendi bünyesine almak istediği ülkeleri aday etmekte bir engel görmemiştir. Bu yaptığı da normaldir. Avrupa, bu ülkeleri aday yapmakla, kendi bünyesine almak istediğini ifade etmiştir.

Ancak bu ülkeler, demokratik yapılarında ve bu yapının etkili olduğu sosyal yapılarında gerekli düzeltmeleri yapmazlarsa, Avrupa'nın onları bünyesine daimi üye olarak alamayacağını, Avrupa Birliğinin yapısından azıcık haberdar olan her kul bilir.

Türkiye'nin dini, kültürü ve tarihi gösterilerek, Avrupa Birliğinin Türkiye'yi bünyesine almamak için özel isteklerde bulunduğunu söylemek ve Türkiye ne yaparsa yapsın bünyesine almayacağını söylemek ise, tamamen gerçek dışı ve aldatmacaların en büyüğü ve en acımasızıdır. 15 tam demokratik ülkenin, bir arada karar aldığı, tam şeffaf ve Dünyaya açık bir sistem olan Avrupa Birliğinin bir ülkeyi aldatmak için bir araya gelip dalavereler yapması, pratikte mümkün değildir. Türkiye'de en üst makamların, hatta meclislerin bile, bu tip davranışlar yapmış olması, Avrupa'nın da bunu yapacağına dair halkı ikna etmekte kullanılması, Türkiye için ayrı bir utanç kaynağıdır.

Türkiye'nin ihtiyacı olan yapısal değişiklikleri getirecek anayasa kim yapacaktır sorusunun cevabına gelince;

Türkiye'yi yeni çağa taşıyacak, köklü yapısal reformları getirecek bir anayasa, ilerde bundan şahsi çıkar beklemesi fiziksel olarak önlenmiş kişilerin secimle geldiği, tarafsız ve bilgili bir **"Anayasa Hazırlama Meclisi-AHM "** tarafından yapılabilir.

Bir anayasa hazırlanmasında veya mevcut bir anayasanın değiştirilmesinde esas olan husus, anayasanın içeriği veya yapılacak değişikliğin içeriği değil, bu anayasaları yazacak veya değiştirecek olanların doğru seçilmesi ve anayasayı hazırlama veya değiştirme sisteminin doğru kurulmasıdır.

Çünkü anayasayı yazacak olanlar ve yazma sistemi doğru seçilirse, içeriği zaten doğru olacak, yanlış seçilmişlerse, zaten içerik de yanlış olacaktır. 80 yıllık Türk demokrasi denemesi bunun örnekleri ile doludur. Hiç de aksi varit olmamıştır. 80 yıllık Cumhuriyet tarihinde görev yapan 20 yasama meclisindeki bütün milletvekilleri ve 50 hükümetin bütün başbakan ve bakanları bilgisiz veya ahlaksız olmayacağına göre, yanlışlığın anayasa yapma sisteminin yanlışlığından kaynaklandığını kanıtlayan en güzel örnektir.

AHM'den bahsedince akla ilk gelen sorular şunlar olacaktır; "Anayasa Hazırlama Meclisi", mevcut yasama meclisi ile görev karmaşasına girmeden nasıl çalışabilecektir? Bu meclise gireceklerin diğer yasama meclislerine seçilenlerden farkı ne ki, kendilerine menfaat sağlamayı düşünmeden anayasayı ona göre hazırlasınlar? Bu nasıl garanti edilecektir? Hem dürüst, hem de bilgili insanları halk nasıl ayıklayacak ve seçecektir?

Tam demokratik ve ülke yararına hizmet eden anayasaları yapan meclislerin akademik adına "Anayasa Hazırlama Meclisi"- (constituent Assembly veya constitutional assembly) denmektedir. Bu meclislerin üyelerinin nasıl seçileceği, mevcut yasama meclisi ile bir görev karmaşası olmadan nasıl çalışacakları artık denenerek bilinen hususlardır.

Kısacası, yeni icatlara gerek kalmamaktadır. Dünyada denenmiş ve tam başarılı olmuş usuller, dejenere edilmeden kullanılırsa, o ülkelerde elde edilen başarılı neticelerin Türkiye'de de alınması için bir neden yoktur.

"Anayasa Hazırlama Meclisleri" (AHM) ne seçilenlerin normal yasama meclislerine seçilenlerden en büyük farkı, AHM' ne seçilenlerin, daha sonraki yasama meclislerine seçilme hakkını kaybetmeyi kabul eden kişiler arasından seçilmiş olmalarıdır. Böylece, "Anayasa Hazırlama Meclisi" üyeleri, yapmakta oldukları işten şahsi çıkar sağlama imkanını fiziksel olarak kaybetmiş kişiler arasından seçilmiş olurlar.

Yani, AHM'ne seçilenler, yasama meclisine seçilenlerden daha dürüst oldukları için değil, kendi şahsi menfaat imkanları fiziksel olarak ellerinden alındığı için kendi yararlarına değil de, ülke yararına çalışmak zorunda bırakılmış olurlar. Yani daha meclis kurulurken, üyelerin bilimsel adı "conflict of interest" Türkçe deyişle, "menfaat çatışması" yaratacak yanlış bir yapısal durum ortadan kaldırılmış olacaktır. Bu yanlış yapısal durum, mevcut olduğu yasama meclislerinin halk yararına anayasa yapmasını engelleyen en önemli yanlışlıktır.

Adaylar toplumun tüm kesimlerinden, o kesimin yetkililerince bilgi ve yetenekleri takdir görmüş adaylar arasından belirlenirler. Böylece bilgi ve yetenekleri kanıtlanmış insanlar arasından seçilmeleri de fiziksel olarak sağlanmış olur. Örneğin;barolardan, sivil toplum örgütlerinden, sendikalardan, işçi ve işveren kesiminden, din adamlarından, politikacı ve askerler arasından, ziraat ve sanayicilerden, dil ve din ayrıcalıkları bulunan etnik kesimlerden, toplumu teşkil eden tüm önemli kesimler ve guruplar arasından yeterli sayıda (2-3-5-10) aday, o guruplar kendi aralarında seçimlerle belirlerler. Halk bu adaylar arasından önceden belirlenen sayıdaki temsilciyi seçer. Böylece, temsilciler halkın genel oyu ile ve fakat bilgi ve yetenekleri kanıtlanmış insanlar seçilmiş olurlar.

"Anayasa Hazırlama Meclisleri", mevcut yasama meclisi ile aynı zamanda, ancak tamamen ayrı ve müstakil olarak seçilirler ve çalışırlar. Bu meclis, Sadece anayasa hazırlama işi ile uğraşacağı için, mevcut yasama meclisi ile hiç bir ilişkisi olmaz. Bu nedenle, görev karmaşası da bahis konusu değildir.

Mevcut yasama meclisi, bir dönem daha, mevcut eski anayasaya göre seçilir ve çalışır. Aynı dönemde, AHM yeni anayasayı hazırlar ve halkın onayı için referanduma sunar. AHM, yeni anayasayı hazırlarken, ülkenin çeşitli yerlerinde, halkla, sivil toplum kuruluşları ve çeşitli kurum ve kuruluşlarla toplantılar yapar. İnternet, Radyo, TV, gazete, mecmua, açık hava toplantıları dahil, Hazırlanan anayasa tüm toplum ile görüşüp tartışılarak hazırlanır. Böylece, toplumun tüm kesimlerinin istekleri kamu oyu önünde tartışılmış olur ve yapılan anayasa, tüm toplumun malı olur.

Her ülkede, yasama meclislerinin oy kaybı korkusu ve diğer politik nedenlerle konuşmaya dahi çekindiği, tabu haline getirilmiş konular vardır. Yasama meclislerinde tartışılmayan bu konular,

AHM'de rahatlıkla tartışılır. Gerektiğinde önemli konular hakkında, sırf o konuda karar verilmek üzere, münferiden referandumlara gidilir.

Örneğin: Türkiyedeki Kürt sorunu, idam cezası, Kıbrıs sorunu, sivil-asker ilişkileri, dinsel eğitim ve uygulamalar, insan hakları, polis, ülke güvenliğine ilişkin konular, AB, NATO, IMF, WB, yabancı sermaye ile ilişkiler, dış ilişkiler, ülkedeki rejim-başkanlık, yarı başkanlık veya parlamenter sistem mi? parlamenter sistem olacaksa ne cins bir parlamenter sistem olacağı? Parti ve seçim kanunu ve benzeri pek çok konu yasama meclislerinde tartışılması dahi mümkün olmayan tabu haline gelmiş konulardır. Halbuki bütün bu konular, AHM lerinde rahatlıkla tartışılacak konular arasındadırlar.

AHM'de hazırlanan anayasa genelde referanduma sunularak son kez halkın onayı alınır. yeni anayasa yürürlüğe girdikten sonra, yeni partiler bu anayasaya göre şekillenir ve seçimler bu yeni anayasaya göre yapılırlar.

Yeni anayasa, halen uygulamada olan 1982 anayasasındaki gibi, devleti ferde karşı değil, ferdi devlete karşı koruyan, güçler ayrılığını temel alan, dolayısıyla hukukun üstünlüğünü, Yapısal reformları, insan haklarını, şeffaflığı getiren, bir anayasa olarak ve tüm toplumun benimseyip, sahiplendiği bir anayasa olarak yürürlüğe girmiş olur. Zaten bu olmadıkça, Türkiye'nin ne sosyal, ne de ekonomik açıdan çağı yakalamasına imkan yoktur.

Bu öneriye karşı ortaya konan ilk ters tepki, Türkiye'nin bu kadar demokrasiyi kaldıramayacağıdır. Bu korkuyu ortaya koyanların iddiası odur ki, Türkiye'nin kültürü, yakın komşuları, kendi içindeki etnik gurupların davranışları tam demokrasiyi bir araç olarak kullanıp, ülkeyi bölmede ve parçalamada bir vasıta olarak kullanacaklardır.

Dahası da, politik çıkarıcıların da tam demokrasiyi bir vasıta olarak kullanıp, bilinçsiz halkı kandırarak, şeriat düzeni kurup, Naziler , komünistler veya İran rejiminde yapılanlar misali, demokrasiyi bir daha ağza dahi alınamayacak şekilde, ilelebet ortadan kaldıracakları korkusudur.

Bu korkunun yanlış ve yanıltıcı olduğu, detaylı bir şekilde ayrı bir yazı konusu olarak ele alınmıştır. Burada kısaca değinilmiştir. Şöyle ki;

220 yıllık Amerikan anayasası dahil, çağımızda, özellikle son 50 yılda yapılan ve yapıldığı ülkelere huzur, istikrar, zenginlik ve itibar getiren bütün anayasalar yapılırken bu korku hep varolmuştur. Ama, bu korku yenilerek bu anayasalar yapılmış ve bu korkunun yersiz olduğu görülmüştür. Bu anayasalar uzun ömürlü olmuşlar, topluma ışık ve umut olmuşlardır. Toplumun dar dönemlerinde toplumu parçalayan değil, bütünleştiren bir bağlaç olmuşlardır.

Amerikan anayasası yapılırken, büyük eyaletlerin (o zaman eyaletler müstakil birer devletti.) küçüklere hükmedeceği korkusu yayılmıştı. Büyük eyaletlerde de parçalanıp küçüklere yem olma korkusu doğmuştu. George Washington'un diktatör bir kral olacağı ve ölümünden sonra oğlunun yerine geçeceği korkuları yayılmıştı. Ama, bütün bu korkuların aksi gerçekleşti. Çünkü ortaya konan Amerikan anayasası, tam demokrasiyi getiren, insanoğlunun binlerce yıllık toplum deneyiminden istifade edilerek hazırlanmış en güzel örneklerden birisiydi.

Anayasaların doğru hazırlanması konusunda söylenecek diğer bir husus; bu anayasaların hazırlanması için toplum hayatında çok az bazı fırsatların çıktığıdır. Bu fırsatları iyi değerlendiren ülkeler, doğru bir anayasayı hazırlayacak doğru bir meclis kurma şansını yakalamışken bunu kullanabilenlerdir.

Buna örnek olarak bazılarının bir savaş sonrası, dış güçlerin kontrolünde hazırlanan anayasalardır. Almanya'ya Rosvelt'in, Japonya'ya MacArthure'un, **İtalya'da** empoze ettiği, İngiliz ulusular arası topluluğuna dahil ülkelere örneğin; Hindistan ve Avustralya'ya İngilizlerin empoze ettiği, Avrupa ülkelerine bağlı koloniler bağımsızlıklarını kazanırken bu ülkelere hakim ülkelerin empoze ettiği anayasalar bu kategoride sayılabilir.

Bazılarında, halk ihtilali ile veya başka nedenlerle ülkede rejim değişikliği olduğu zaman, yapılabilmişlerdir. 1974 de Salazar'ın devrilmesiyle Portekiz'de, Rusya'nın çökmesi ile Rusya'dan ayrılan ülkelerde olduğu gibi.

Bazılarında ekonomik ve sosyal çöküntüye uğrayan ülkelerdeki halkın, seviyesi yüksek komşu ülkelerden gelen ekonomik ve sosyal baskılara destek vermesi sonunda, (Eğer gerçekleşirse Türkiye de bu kategoriye girecektir.) Güney Amerika ülkeleri, Hawaii, belki yakın gelecekte Küba bu kategoriye girenler arasında sayılabilir.

Yeni bir anayasa yapılması konusunda en çok denenen usullerden birisi de, **yeni seçilecek bir meclisin**, seçimlerden sonra yapacağı ilk işin, yeni bir anayasa olması şeklinde yapılan uygulamalardır. Hiç bir netice vermeyen bu denemelerden, yazının "ikinci Yol" bölümünde detaylı olarak bahsedilecektir.

Türkiye'nin bugün yaşadığı dönem ekonomik ve sosyal yaşamında dibe vurduğu bir dönemdir. Meclisin halk nezdinde itibarını kaybettiği bir dönemdir. Halk, meclisin demokratik bir yapı değişikliğini getirecek bir çalışma yapacağından umudunu kesmiştir. Meclisin ve partilerin yıllar yılı yaptığı aldatmacalara kanma dönemini geride bırakmış, sivil toplum kuruluşları ile ve hatta fertler bazında ülke sorunlarına çare arama dönemine girmiştir.

Türkiye'nin aksiyoner olarak geldiği bu konuma, dış etkenler de büyük ölçüde destek olacak, yeni bir konuma gelmişlerdir. 11 Eylül olayları, küreselleşmeye derin değişiklikler getirirken, Türkiye'nin Dünya düzeni içerisinde daha iyi bir konumda olmasına yardımcı olacak önemli katkılar sağlaması için önemli nedenler ortaya çıkmıştır.

Dünya, İslam dininin demokratik sisteme uyum sağlayıp sağlayamayacağını tartışmaktadır. İslamiyet adına, bu gün bir takım çevrelerin, ne için ve kim için olduğu belli olmadan, ortaya koyduğu reaksiyoner yapı, Dünya barış ve huzuru için geleceğin en büyük tehlikesi gibi görüldüğü bir dönem yaşanmaktadır.

Türkiye, bu tartışmalı, kritik dönemde, Hem halkının çoğunluğu Müslüman olan, hem de batı demokrasisini özümsemiş bir ülke olmanın ilk ve tek örneği olarak, Dünya için çok önemli bir örnek ve umut kaynağı olmaktadır. Bu olgu, Türkiye'yi batının ve dolayısıyla Avrupa'nın vazgeçilmez bir ögesi haline getirmektedir. Dolayısıyla bu dönem, Türkiye'nin tam demokratik yapıya kavuşması için dış destek alma şansını her zamankinden daha çok artıran bir dönemdir.

Böylece, iç ve dış şartlar, Türkiye'yi tam demokratik bir sisteme kavuşturacak yeni bir anayasaya kavuşması için, olumlu yönde bir araya gelmiştir. Tarihindeki en büyük şansı yaratmıştır.

Şayet Türkiye, bu şansı bu defa da kullanamazsa, bugünkü toplumun bütün kurum, kuruluş ve yöneticileri, vatandaşları dahil, bugün sahip oldukları yetkiler oranında kademe, kademe gelecek nesillere karşı sorumlu olacaklardır. Başta Cumhurbaşkanı,

başbakanı ve bakanlar olmak üzere, meclisin üyeleri, parti liderleri, parti sorumluları, sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, medya sahipleri, yazar çizerleri , tek tek şahıslar olarak sorumlu olacaklardır.

Ülkeler, geçmişi ve geçmişte kendi yaşamını etkileyen insanları hep yargılamışlardır. Ama, ne zaman ki, sahip olamadıklarına sahip olmuşlarsa, o zaman daha objektif bir gözle bunu yapmışlardır.

Türkiye bir gün, tam demokratik bir ülke olunca, geçmişte kendisini yöneten insanları, yani bugünkü parti liderlerini, ön safları işgal etmiş devlet adamlarını ve politikacıları, yazarlarını, fikir adamlarını, medya sahiplerini objektif bir şekilde yargılayacaktır. Sadece, kötülük edenleri değil, gününü gün ederek sefa sürmüş olmaktan başka birşey yapmamış olanları, dahası da, birçok hizmet vermiş, ama buna karşılık, elindeki imkanları bu ülkeyi ebedi bir refaha kavuşturmak için kullanmamış olanları da, acımasızca sorumlu tutacaktır.

3-Üçüncü yol, erken seçime gidilmesi yoludur:

Başlangıç

Erken seçime gitmekten menfaati olanlar, bu yolu elbette müdafaa edeceklerdir. Bugünkü meclisin, partilerin, bürokrasinin, kartelleşmiş medyanın, vurguncu iş adamının, siyasal islamdan menfaat uman politikacının bu yolu müdafaa etmesi doğaldır. Çünkü bundan çıkarı vardır. Bunun dışındaki yollardan gelecek çıkarı bunun yanında dikkate alınamayacak kadar azdır veya yoktur.

Erken seçimden menfaati olanlar, bunu daha meşru ve cazip bir yol olarak göstermek için, üzerine bazı aldatmaca ve kandırmaca levhaları da koyabilirler.

Bu aldatmaca levhalarından bir tanesi, "seçimlerden sonraki yeni yasama meclisinin yapacağı ilk işin, yeni bir anayasa yapmak olacağı" şeklindeki aldatıcı bir sloganın ortaya atılması olabilir.

Bu slogan, mecliste yapılan son anayasa değişikliklerinin bir şeye yaramadığını bilenleri aldatmayı hedef alan klasik bir yöntemdir.

1982 anayasasının , Mecliste yapılan son değişikliklerle düzelmediği, hatta daha da kötü bir yamalı bohçaya döndüğü, konuyu bilen ve takibeden çok kimsenin malumudur. Türkiye'de yargının başındaki Yargıtay başkanı Sami Selçuk ve dışarıda AB dönem

başkanıdahil, pek çok yerli ve yabancı yetkili bunu belirtmişlerdir.

Bu yol, halkı oyalamak ve bu çarpık düzendeki çıkarlarını sürdürdüğü kadar sürdürmek isteyen çıkar guruplarıyla, onların destekçisi olan politikacıların baş vurduğu bir yöntemdir.

Erken seçim halkı aldatmak için başvurulan klasik bir yöntemdir. Bu yöntem, çoğu kez de başarılı olmuştur. Halk yeni umutlarla, yeni birilerini seçmiş ve bir müddet sonra, onların da bir şey yapamadığını görüp, umudunu kestiği anda, tekrar seçimlere gidilmiştir.

Bu senaryo, ülke ekonomik ve sosyal olarak çöküntüye uğrayıp, yönetilemez hale gelinceye ,ta ki sosyal patlamalar oluncaya veya Türkiye'de olduğu gibi, askeri idare, ülke yönetimine el koyuncaya kadar tekrarlanmıştır. Türkiye'de bu periyodun süresi yaklaşık 10 yıldır. Bu süre de, mevcut çarpık durumdan memnun olanlar için oldukça uzun bir süredir. Yani, bu süreyi kullanmak için uğraşmalarına değer uzunluktadır.

Esasen, yeni seçimlerin hiç bir şeye çare olmayacağı bilimsel ve mantıksal olarak bilinen bir gerçek olmasının ötesinde, halkın da çoğu kez sezindiği bir gerçektir. Çünkü, yapısı bozuk bir sistemin yöneticisi değiştirilerek, bozuk sistem işler hale getirilemez.

Değişmesi gereken, yeni seçilecek yöneticiler değil, sistemin kendisidir. Erken seçimin getireceği gecikmelerin, problemlerin yuvarlanarak çığ gibi büyümesine sebep olacağı ve gelecekte daha büyük bozukluklar getireceği, bilimin ortaya koyduğu bir gerçektir.

Aynen bozuk bir arabayı tamir etmek yerine, şoförünü değiştirerek arabayı yürütmeye çalışmak gibidir. Yolcular, bir müddet arabayı iterek yol almaya çalışmaktadırlar. Araba yolcuları taşıyan bir araç olmaktan ziyade, yolcuların sırtında taşıdığı bir yük olmaktadır.

Yorgunluktan baygın hale gelen yolcular, arabanın kendilerini taşımadığını, kendilerinin arabayı taşıdığını fark etmektedirler. Ama çare olarak, arabayı tamir etmek yerine, şoförün değiştirilmesine yönlendirilmektedirler. Yani erken seçime.

Gerçekte, arabayı tamir etmek, veya değiştirmek, yolcuların yapabileceği kolay bir şey de değildir. Örneğimizdeki yolcuların, yani halkın elinde yapabileceği fazla bir imkanı da yoktur. Sonuçta bunu

yine halk yapacaktır ama, çok zorlamalar, acılar ve sıkıntılardan sonra bu olabilmektedir. Türkiye bu gün bu noktaya gelmiştir.

Bazı ülkelerde, bu bilinen gerçekten yola çıkılarak, erken seçimlere gidilirken, **seçimlerden sonra meclisin ilk yapacağı iş olarak, doğru bir devlet yapısını ortaya koyacak yeni bir anayasa yapılması öngörülmüştür. Ama, bu deneyim de hiç bir ülkede işe yaramamıştır.**

Gerçekte, böyle bir çözüm önerisinin halkın umutlarını körükleyen bir kandırmaca olacağı baştan bellidir. Çünkü yasama meclisine anayasa yaptırılmasının yanlış bir yöntem olduğu, daha önce detaylı olarak anlatılmıştı.

Yasama meclisine anayasa yaptırmak, baştan yanlış seçilmiş bir yöntem olunca, mevcut yasama organına değil de yeni seçilecek bir meclise yaptırmak arasında ne fark kaldığını anlamak mümkün değildir.

Yeni seçilecek meclisin bunu yapabileceğini söyleyenlerin temel dayanağı, partilerin yeni anayasayı nasıl yapacağını halka anlatacağı ve halkın seçimlerde bu hususu dikkate alarak oy kullanacağıdır. Böylece, yeni seçilenlerin yapacağı anayasanın, seçimlerde endirek olarak halkın oyunu almış olacağı şeklindedir.

Halbuki, daha önce izah edildiği gibi, anayasayı hazırlayanların verecekleri en önemli karar, demokrasilerin temelini teşkil eden güçler ayrılığının sağlanmasıdır. Bu güçlerden birisi ve en etkili olan yasama meclisinden böyle bir ayırımda tarafsız davranmasını beklemek hangi mantıkla izah edilebilir.

Nitekim, bu yöntemi uygulayan ülkelerde, seçimler ve seçimlerden sonra hükümetin kuruluşu ve işleyişi, eski, yani bozuk anayasaya göre yapılmıştır. Seçimlerden sonra çoğunlukla bir parti anayasayı değiştirecek çoğunluğa ulaşamamıştır.(**örnek.....**) Türkiye'de bugün yapılacak bir seçimin de böyle sonuçlanacağı kesine yakın bir şekilde gözlemlenmektedir.

Seçimde anayasayı değiştirecek çoğunluğu sağlayan partiler ise, yeni yapacakları anayasa için verdikleri sözleri unutmuşlar, gelecek seçimlerde bir daha iş başından gitmemelerini sağlayacak, ve çıkar guruplarının desteğini alacakları yönde bir anayasa ortaya koymuşlardır. (**Örnek.....**) Çünkü sistem, menfaatler

çatışmasını beraberinde getiren ve tekrar seçilmek ile halk yararı arasında tercih yapmak zorunda bırakılan milletvekillerine anayasa yapması yetkisini veren yanlış bir sistemdir.

Asıl ilginç olaylar, yeni seçimlerde tek partinin çoğunluk sağlayamadığı ve yeni anayasayı yine bir koalisyonun yapması gerektiğinde cereyan etmiştir. Bu koalisyonların hazırladığı anayasalarda, partilerin halka verdikleri sözlerin tersine davrandıkları ve sorumluluğu da koalisyonda olmalarına bağladıkları görülmüştür. Neticede, kendilerini seçenleri suçlamışlardır. Gerçekte ise, yukarıda defaatle belirtildiği gibi, halk çıkarı ile kendi çıkarı arasında tercih yapmak zorunda bırakılanların kendi çıkarına oy kullanması meselesidir.

Türkiye’de bugün yapılacak bir seçimden sonra, tek partinin iktidara geleceğini hayal ederek, anayasanın yapılışını böyle imkansız bir varsayıma bırakmak hangi akılla bağdaşabilir? Kaldı ki, tek partilerin iktidara geldiği dönemlerde yaptıkları da ortadadır.

Türkiye’de bugüne kadar yapılanlar, Dünyada görülenlerin dışında cereyan etmediği gibi, akademik izahların da dışında cereyan etmemiştir. Tek parti iktidarları, anayasanın bağlayıcı olmadığı ve bu bağlayıcılığın da “kontrol ve denge” kurumları ile desteklenmediği ülkelerde daha çok demokrasi değil, daha çok dikta getirdiği bilinen gerçeklerdir. Bu gerçeklere sadece gözlemlerle değil, mantıkla ve bilimsel olarak da ulaşılmaktadır. Nitekim, tek parti döneminin yaşandığı CHP nin İnönü döneminde, sonra Menderes döneminde partiler daha çok demokrasi bir yana, tam tersine, daha çok dikta getirmişlerdir. Menderes’in idamı bu gerekçeye dayandırılmıştır.

Kısaca tekrarlamak gerekirse, yasama meclisleri, daha evvel izah edildiği gibi, tam demokratik ülkelerde birbirinden ayrılması gereken üç kuvvetten bir tanesidir. Devlet yapısının, yani sistemin kurulmasını, diğer bir deyişle, bu sistemi tarifleyecek anayasanın yapılmasını bu kuvvetlerden hangisine verirseniz, bütün gücü kendisinde toplamaya çalışması doğaldır. Sistemin kurulması, yasama organına verilirse, bütün gücün yasama organında toplanması, yargıya verilse, bu defa da bütün gücün yargıda toplanması doğaldır.

Kısacası, bir işi yapacak sistem yanlış kurulursa, yapılacak işin doğru olmasına imkan yoktur. Bu kural anayasa yapımında da geçerlidir. Bu nedenle, anayasaların içeriği ile uğraşmak yerine,

öncelikle bu içeriği yazacak olan sistemin doğru kurulması, üzerinde durulması gereken en önemli husustur. Sistem yanlışsa, bu sistemden çıkacak neticeler de yanlıştır. Sistem doğruysa, yapacağı şeyin de doğrusunu bulur. Yani anayasanın içeriğini tartışmanın bir yararı yoktur. Anayasayı kimin, nasıl yapacağı sonra da kimin nasıl onaylayıp yürürlüğe koyacağı önemlidir.

Erken seçimin Türkiye'ye bir şey getirmeyeceğini anlatmaya gayret ettik. Bir de, Türkiye'den neler götüreceğini analiz edelim:

- Erken seçimden parti liderleri memnundur.
 - Çünkü parti liderleri sultası devam edecektir. Kendileri bozuk seçim ve parti yasalarının sağladığı avantajları, kendi çevirdikleri hukuk dışı, haysiyet dışı dalaverelere alet etmeye devam edeceklerdir.
 - Seçimlerde yine kendilerine kul köle olacak, şahsiyetsiz ve sadece kendi menfaati peşinde koşacak adamları mebus yapacaklardır. Kurşun asker olarak sadece parmak kaldırma işlemini yerine getirecek bu adamlar vasıtasıyla, İlk fırsatta başbakan veya hükümet üyesi olup, yeni yolsuzluklar için yeni fırsatlar yakalayacaklardır.
 - Seçimlerde mebus adaylarından alınacak paralarla, bir kaç yıl daha partilerini ve şahıslarını refah içinde yaşatacak maddi imkanlar sağlayacaklardır.
 - Halkın umudu yenilenmiş olacağı için, halk yenilerden umudunu kesene kadar, bir kaç yıl daha, rahat yaşama imkanı bulacaklardır.
- Erken Seçimden, liderleri ile ters düşen azınlıkta kalmış olan mebusların dışındaki, çoğunluğu teşkil eden mebuslar da memnundur.
 - Çoğunluğu liderlerine sadakatle hizmet etmiş ve yeni seçimlerde hiç zahmet çekmeden yeniden seçilme hakkı ve imkanı kazanmıştır. Ortada bir risk varsa da, tam demokratik bir sistemdeki seçilme riskine oranla, rahatlıkla göze alınacak kadar az bir risktir.
 - Eski sistemde, her mebus mevcut hükümet ve devlet sisteminden alacağını almıştır. Artık yeni bir menfaat sağlaması zordur. Halbuki, yeni seçimler, sistemde ve yapılanmada küçük de olsa yeni değişiklikler getirecektir. Bu da, mebuslara, yeni şahsi imkanlar gelmesi demektir. Ayrıca, Hükümette görev alma şansı vardır. Bunu yakalayınca zaten hayatta bir kere yakalanacak bir köşe dönme fırsatı doğmuş olacaktır.

- Yeni hükümet kuruluşlarında kendi lideri ile ve diğer partilerle pazarlık şansı doğacaktır. Bu pazarlıklarda kendisine ve taraftarlarına yeni devlet ihaleleri, kredileri alma imkanı doğacaktır.
- Başta akrabaları olmak üzere pek çok eşine ve dostuna devlet kapısında yeni işler bulacaktır.
- 4 yıl daha cemiyetin öncelikli haklarına ve imkanlarına sahip olarak yaşama imkanı kazanacaktır.
- Erken seçimden Medya memnundur.
- 4 yılda bir gelen en yüksek miktardaki reklam gelirine kavuşacaktır.
- Mebuslar, bakanlar ve bürokratlar nezdinde itibarı artacaktır. Yeni iş pazarlıkları ve sözleri alma şansı doğacaktır.
- Yeni krediler, teşvikler, ayrıcalıklı kanunların sağladığı yeni avantajlar alacaktır.
- Meclisin medyaya karşı en güçsüz olduğu bir dönem başlayacak ve toplumdaki güçlerin ağırlığında gelecek için daha çok güç kazanacak yasal imkanlar doğacaktır.
- Patronları ile arası iyi olan medya yazarları ve çalışanları yeni seçimden memnundur. Geliri düzelecek medyada iş güvencesine kavuşacakları ve seçim sırasında daha çok itibar görecekları için memnundurlar.
- Erken seçimden bürokrat çok memnundur.
- Artık kitlenmiş olan bürokrasiye yeni bir kan ve can gelecektir.
- Acemi politikacılar, durumu kavrayıncaya kadar yeni soygunlar yapacaklardır.
- Acemi patronlar önünde daha itibarlı olacaklar, bir çokları yeni makamlara kavuşacaklardır.
- Erken seçimden vurguncu, dolandırıcı iş adamı ile şeffaflık ve demokratik sistemi istemeyenler çok memnundur
- Politikacılar, seçim için onların paralarına ve çevrelerine muhtaçtır. Bunu yeni işler için bir pazarlığa dönüştürebileceklerdir.
- Eski pisliklerini kapatacak, yeni yasalar çıkarttırabileceklerdir.
- Şeffaflık ve demokratik sistem lafları uzun bir süre ertelenmiştir.
- Erken seçimden ortada kalmış, işsiz politikacı çok memnundur.
- Cebine bir kaç kuruş girecektir.
- Kendisine, eşine, dostuna iş bulma pazarlık imkanı doğacaktır.
- Erken seçimden suçlular ve hapisanedekiler çok memnundur.
- Yeni af yasaları çıkacaktır.
- Erken seçimden bilinçsiz ve çaresiz halk, yazar, memnundur.
- Yeni seçilecekleri bir umut olarak göreceklardır.
- Erken seçimden Türkiye üzerinde egemenlik kurmak isteyen dış güçler memnundur.

- İran, Libya, Irak İslamcı akımları destekleyerek, batı kendi yandaşlarını destekleyerek yeni düzende kendilerine daha çok bağımlılık yaratabileceklerdir
- Erken seçimden Türkiye ile haklı oldukları konulardaki problemlerini çözemeyen dış ülkeler memnundur.
- Yunanistan Kıbrıs'ın çözülebileceğini düşünebilecektir.
- Avrupa Birliği, Türkiye'nin yeni seçimlerle daha çağdaş bir düzene kavuşabileceğini umut edecektir
- Erken seçimden, eksik insan hakları uygulamalarından mutazarri olan düşünce suçluları ve yazarlar memnundur.
- Daha kötüsü olamayacağına göre, iyisinin gelme şansı vardır.

Erken seçimden memnun olmayanlar ise; Türkiye'nin gerçeklerini gören, problemlerin katlanarak büyüyeceğini gören, mevcut bozuk sistemden beslenmeyen, veya bu imkanı elde edemeyen, ülkesini seven ve diğer ülkeler yarışında daha da geride kalacağını görenlerdir.

Gerçeği gören ve şahsi menfaat peşinde olmayanların istediği, köklü çözümler getirecek olan doğru sistemin kurulması, bu sistemi tarifleyen, hukukileştiren, kurumsallaştıracak olan anayasanın yapılarak, işe doğru yöne giderek başlanmasıdır.

Elbette bu genel tanımların dışında kalan ve erken seçimden Türkiye'nin iyiliği için memnun olacak samimi insanlar da vardır. Ama, bunların sayısı o kadar azdır ki, burada söylenen genel kuralı değiştirecek ölçülere varmaz.

Erken seçimin çare olduğunu söyleyenlere söylenecek son söz ; bir ülkedeki devlet yapısı tam demokratik değilse, ekonomisi, hukuk sistemi, sosyal yapısı buna göre düzenlenmemişse, aşağıda sıralanan şeyler olacağını söylemektir. Aynen bugün Türkiye'de olanlar gibi:

- *Şeffaflık olmadığı için yolsuzluklar gittikçe artar. Dolandırıcıların çaldığı paralar, halkın üretimini, dış ülkelere gelen dış yardımları kat be kat geçer.*
- *Üretilenle çalınan arasındaki fark bu denli büyük olunca, Ekonomi iflas eder. Enflasyon ve faizler başını alır gider. Bu gidiş, halkın tamamını yoksullaştırırken, onların dışından söktüğünü, çok az sayıdaki bir çıkar gurubunun cebine koyar.*

- *Bürokrasi, rüşvetin kolektifleştiği ve meşrulaştığı bir müessese haline gelir.*
- *Dürüst yatırımcı ve dış sermaye kaçar. Yatırımlar durur. İşsizlik artarak devam eder ve artık bir yaşam tarzı haline dönüşür.*
- *Hukukun üstünlüğü olmayınca, mafya hukukun yerini alır. Politikanın en üst düzeyine varıncaya kadar, hükümet üyeleri dahil pislığe bulanırlar.*
- *Halkın devlete güveni kalmaz. Herkes canının derdine düşer, başının çaresine bakmaya başlar. Ülke birliği kalmaz.*
- *Medya tekelleşir ve iş hayatına girer. Medya kamu görevi yapmak yerine, menfaat bağlarıyla bağlı olduğu gurup ve politikacılara hizmet veren bir yapıya dönüşür.*
- *Yalancı sloganlarla, ülke oylanır.*
- *Ülkedeki sıkıntılar dış yardımlarla ve askeri yönetimlerle bastırılarak devam eder. Ancak seviyeler hep aşağı iner. Demokratik ülkelerle arasındaki fark gittikçe açılır.*
- *Yöneticilerin değişmesi hiç bir şeyi değiştirmez. Bunun için, Türkiye'nin 80 yıllık denemesi en güzel örnektir.*
- *Sonunda, Türkiye'ye hiç bir yarar getirmeyecek, problemleri ertelemenin ötesinde bir şey getirmeyecek olan erken seçim, yeni bir umut kapısı olur. Problemler çığ gibi büyüyerek yuvarlanıp gitmeye devam eder. Ta ki bir yere çarpıp, parçalanıncaya kadar bu gidiş devam eder.*

Başlangıç

- **2-İkinci Yol; dönem dönem anayasa değişiklikleri yaparak , Türkiye'yi kademe kademe demokratik sisteme taşıma fikridir.**

Bu yol, yeni bir anayasa ile baştan bir defada ve tam olarak Türkiye'yi "tam demokratik" bir yapıya kavuşturmak yerine, şimdi yapıldığı gibi, iç ve dış baskılar dayanılmaz hale gelince, vaziyeti geçici bir süre için kurtarmak ve baskıları biraz olsun hafifletmek gayesiyle, anayasada bazı değişiklikler yapmak şeklindedir.

Bu yol Türk tarihinde defaatle denenmiş ve her defasında başarısızlıkla sona ermiştir. Sened-İ İttifak, Tanzimat Fermanı, 1. Meşrutiyet,...hep dış baskılarla, vaziyeti geçici olarak kurtarmak için aldatmacaya dayanan değişiklikler olmuştur. Aynen şimdi Avrupa Birliğine girmek isteniyormuş görüntüsü verilerek, IMF ve WB tan para koparılmaya çalışılması gibi.

Nitekim, meclisin halkın geleceğini düşünerek mi? yoksa mebusların kendi şahsi çıkarlarını mı düşündüklerini en güzel şekilde ortaya koyan davranışlar sergilemişlerdir. Değişiklikler sırasında, tüm halkın tepkisine aldırmadan, mebus maaşlarına yapılan artırmalar, hala hafızalardadır. Bu davranış, tesadüfen olmuş bir olay değildir. Sistemin bozukluğundan gelen bir olaydır. Bu sistem kaldıkça, her zaman olmaya da devam edecektir.

Çoğu defa da bu değişiklikler, meclisteki partilerin ve mebusların şahsi menfaatleri için yapılacak değişikliklerle birleştirilmeye devam edilecektir.

Yasama meclislerinin neden halk yararına, halkın yarınını düşünerek anayasa yapamayacaklarını ve hatta anayasalarda halk yararına değişiklik yapamayacaklarını yukarıda anlattık. Bunun yapılamayış nedeninin de, bu işin yapılabilmesi için başvuru yöntem hatasından kaynaklandığını ve bu nedenle tüm Dünyada bu yöntemin başarılı olamadığını, Dünyanın 220 yıllık demokrasi deneyiminde, hiç bir ülkede yapılamadığının gözlemlerle sabit olduğunu anlattık. Ayrıca bunun bilimsel ve mantıksal izahını da yaptık.

Anayasayı halk yararına değiştirmesi imkansız olan bir sistemden, yani bunun yasama meclisi vasıtasıyla yapılmasından, sistemin yapısındaki bozukluk nedeniyle bir netice alma imkanı yoksa, bunun aynı sistem/kurum tarafından, zaman içerisinde, kademe kademe yapılacağını beklemek, hangi mantıkla izah edilebilir?

Dünya yüksek atlama rekorunun sahibi bir insan, 2.40 metre yükseklikten atlayabiliyorsa, artık insan denen yaratıktan 5 m. yükseklikten atlamasını beklemekle, yasama meclislerinden halk yararında değişiklik yapmasını beklemek arasında ne fark vardır? Hiç bir zaman yapamayacağı bir şeyi, zaman içerisinde deneyim kazanarak yapmasını beklemek hangi akılla izah edilebilir?

İnsanı normal değil de sıyrıla atlatacak veya ayaklarının altına yay koyarak atlatacak bir sistem değışikliği olmadan, ondan 5 metre atlamasını beklemek ne kadar büyük bir hayalperestlikse, yasama meclislerinin yerine, AHM koymadan, halk yararına bir anayasa değışikliği beklemek de o derecede hayalperestlik değil midir?

Şimdi eski köye yeni adet getirmenin sırası mı? Her şeyi allak bullak edecek ani değışikliklerle ülke hayatı ile kumar oynanır mı? Her şeyi görerek ve düşünerek, geçmiş deneyimlerden yararlanarak, ağır ağır yapmak varken, neticesi nereye varacağı belli olmayan ani değışiklikle oynamak akıl karı mı? gibi soruları sıralayarak, kendisine çıkar kapı arayan politikacıya söylenecek tek söz vardır: “bundan daha kötüsü ne olabilir ki ?”

Üstelik politikacıların getirdiği bu çözüm önerisi, zaman içerisinde gerçekleştirilebilecek bir çözüm önerisi değil de, hiç bir zaman gerçekleşmesi mümkün olmayacak bir çözüm önerisi olduğu bilinen bir gerçek ise. Bir atletin hiçbir alet kullanmadan zaman içerisinde geliştirerek, 5 m. yüksek atlayabileceğini söylemekten farkı nedir?

Page:

416

Dünyanın yine son 220 yıllık demokrasi deneyiminde insanoğlu şunu öğrenmiş ki, tam demokratik bir sistemi getirecek bir anayasa, işin en başında yapılabilmişse, o ülke tam demokratik bir sisteme geçebilmiş, yoksa adım adım ilerleyerek, gittikçe tekamül ederek, demokrasi kültürünü artırarak artırarak tam demokratik bir sisteme ulaşamamış. Mantıksal ve bilimsel izahlar da göstermiştir ki, ulaşamaz.

Avrupa örneğini vererek çözüm aramak, çağımızda bir ülkeye yapılacak en büyük ihanettir. Avrupa, demokrasi arayışına 1215 magna karta ile başlamış, 1787 Amerikan anayasası ile sonuçlanana kadar, yaklaşık 570 yıl harcamıştır. Üstelik zaman içerisindeki deneyimler, bir ülkenin kendini gittikçe geliştirerek zaman içerisinde, yavaş yavaş, kademeli olarak tam demokrasiye ulaşmasını sağlamamıştır. Ne zamanki bir ülkenin yönetim sistemini yeniden kurma imkanı doğmuşsa, Amerika, İspanya, Hollanda, Danimarka, İngiltere, ve kısmen de Fransa, örneklerinde olduğu gibi, işte o zaman, bu deneylerden yararlanılmıştır. Ama, tam demokratik sisteme geçiş, yine kademe kademe olmamıştır. İmkanların elverdiği

anda, yani işin başında, ya tam olarak kurulmuş veya kurulamamışsa, yine böyle bir imkan doğana kadar beklemek gereği doğmuştur.

Esasen, hemen hiç bir ülke, yeni bir anayasa ile başlamayı normal yaşantısı devam ederken, akıl ve mantık yoluyla, kendi insiyatiflerini kullanarak hiç bir zaman karar verip de uygulayamamıştır. Ülkeler ya bir savaş sonrası ağır mağlubiyete uğrayıp, yeniden kurulma noktasına gelince (Japonya, Almanya, İtalya), ya koloni olmaktan kurtulup bağımsızlıklarına kavuşunca (İngiliz Milletler topluluğundan ayrılan Avustralya, Fransa'dan ayrılan Cezayir, Hollanda, ve diğer ülkelerden ayrılan benzeri ülkeler), ya bir rejim değişikliğinde komuta eden ülkeden kurutulunca , Sovyetlerden ayrılan Doğu Avrupa ülkeleri (Romanya, Bulgaristan, Çekoslavya, Slovenya, Bosna) veya Orta Asya'daki (Türki Cumhuriyetler ve benzerleri) gibi, bunu yapmıştır.

Yahut da Dünyanın birçok ülkesinde ve Türkiye'de olduğu gibi, askeri bir ihtilal sonrasında yeni bir anayasa ile işe başlanmıştır. Ancak, askeri ihtilal dönemi anayasaları hiç bir ülkede tam demokratik bir rejimi getirememiştir. Türkiye'de olduğu gibi, bir çokları, ülkelerinde çok önemli sosyal ve ekonomik düzelmelere yol açmıştır. Ancak, tam bir demokratik sisteme kavuşamadığı için, bunlar hep geçici olmuştur. İyi şeylerin arkasından çok daha kötü şeyler bu bozukluktan içeri sızmıştır. İyi niyetle konan hava ve ışık delikleri, sistemin diğer parçalarındaki noksanlıklar ve bozukluklar nedeniyle, her şeyi yutan kara deliklere dönüşmüştür.

İlk yapılan sosyal ve ekonomik düzelmelerden sonra gelen kötülükler, ilk yapılanları unutturmuştur. Veya daha önce atılan demokratik adımlar, geriye döndürülmüştür. Türkiye'deki 1961 anayasasından sonra gelen 1982 anayasası buna güzel bir örnektir.

Ülkelerin ancak dibe vurduktan sonra yeni bir anayasal düzene geçmeleri, kendi kararlarıyla normal zamanda geçememeleri elbette tesadüfi değildir. Bunun sosyal ve ekonomik nedenleri vardır.

Aynı şekilde, ülkelerin adım adım ilerleyerek ve tekamül ederek demokrasiye geçememeleri, ya hep, ya da hiç durumunun doğması da tesadüfi değildir. Bunun da pek çok ekonomik, sosyal, kültürel, tarihsel nedenleri vardır ama, en önemlisi eski düzenden memnun, onunla bağdaşmış ve onu korumak isteyenler, ki bunlar gerçek gücü de ellerinde tutanlardır, yeni bir rejime ve onu getirecek yeni bir

anayasaya asla izin vermemeleridir. Üstelik de bunu yapacak güce sahip olmalarıdır.

Bu davranış, ülkedeki mevcut rejimin iyi veya kötü olması ile ilgili değildir. Mesele mevcut düzenin değişmesi veya değişmemesi meselesidir. Düzeni kontrol eden güçler, hele de düzen bozuksa, zaten demokratik bir yapıdan hoşlanmazlar. Buna en iyi örneklerden birisi yine Türkiye'dir. Eğer adım adım demokrasiye geçmek mümkün olsaydı, 1961 anayasasından sonra Türkiye'nin 1982 anayasası ile geri gitmemesi gerekirdi.

Demek ki, Türkiye ekonomik ve hatta sosyal olarak dibe vurduğu bir dönemde, tam demokratik bir rejimi getirecek, yeni bir anayasaya geçmeyi becerebilirse bu işi bitirmiş olacaktır. Böyle bir davranış, eski köye yeni adet getirmek, her şeyi allak bullak edecek ani değişikliklerle ülke hayatıyla oynamak olmayacak, tam aksine demokratik bir sistemi Türkiye'ye getirecek tek doğru çözüm olacaktır.

Peki şimdiki demokrasi deneyimlerinin Türkiye'ye hiç bir faydası olmayacak mıdır? Elbette olacaktır. Avrupa'nın, bu deneyimleri 600 yıl sonra kullandığı gibi, Türkiye de kullanacaktır. Ama kaç sene sonra tekrar sil yenibaştan bir rejim kurma noktasına gelir ve doğru bir rejimi kuracak doğru bir sistemi, yani bu yazıda önerilen AHM sistemi gibi menfaat çatışmalarının yer almadığı bir sistemi seçer ve bir hamlede tam demokratik bir sisteme geçerse, o zaman bu deneyimleri kullanacaktır. Yani, Nasreddin Hocanın "yaz gele de yonca yiyessin" fıkrasına bel bağlaması gerekir. Üstelik yine de kademe kademe değil, ani bir geçişle bunu yapmak kaydıyla.

Yani, ülkeyi sarsmadan, ağır ağır demokratik düzene geçiş tavsiyesi, tamamen bir aldatmaca ve oyalamacadır. Yolun sonunda tek çözüm vardır. O da kademe kademe demokrasiye geçiş değil, doğru bir anayasayı baştan ve tam olarak yapacak doğru bir sistemle, yani AHM ile yola çıkılmasıdır.

Başlangıç

4- Dördüncü yol: Avrupa Birliği'ne giriş yolu;

Avrupa Birliğine giriş, cennete gidişin kestirme yolu olduğu daha önce söylenmişti. Yani Türkiye'nin AB'ye bir an önce girmesi onun en büyük yararadır. Avrupa Birliği'ne girince, nasıl olsa Avrupa normlarına uygun hale gelecek, tam demokrasiyi tesis etmek zorunda

kalacaktır. AB'nin, IMF'nin, WB'nin ve dış güçlerin zorlamasına direnerek yapmadığı demokratik reformları doğal yoldan yapacaktır.

Türkiye'nin tam demokratik yapıya kavuşmasını istemeyen güçler, AB'ye girmesini de doğal olarak istemeyeceklerdir. Bunlar, AB bizi kandırmıyorsa bizi önce içine alsın, biz ondan sonra onların standartlarına uyalım diyeceklerdir. Bu gerekçelerine sebep olarak da, biz AB'nin istediği her şeyi yapsak da AB bizi almayacaktır. Ama, bizi değiştirerek kültürümüzü, milli varlığımızı bozacaklar, Osmanlıdan kalan hınçlarını alacaklar, bizi parçalayıp yok edecekler şeklindeki aldatmacaları ortaya süreceklerdir.

Bu da işi yokuşa sürmenin ve olmazı olur göstermenin başka bir aldatmacasıdır. Avrupa Birliği'ne girilebilse, elbette mesele kalmaz. Karamanlının heykelleri Yunanistan sokaklarını süslüyorsa, sadece Yunanistan'ı Avrupa Birliği'ne soktuğu içindir.

Ne talihsizliktir ki, bugün Türkiye'nin başındakiler, Yunanistan'ın AB ye girdiği tarihte AB'ye girişi reddedenlerdir.

Türkiye AB ye girişini, demokratik sisteme kavuşmak, ekonomisinin ve sosyal yaşamının düzelmesini bu düzene katılmak gibi olması gereken temel prensipleri düşünerek değil de, ya Yunanistan'la politik rekabetinde Avrupa'yı arkasında tutma çabasından, ya Rus tehdidine karşı Avrupa kontrbalansını gösterme çabasından, çoğu kez de AB den almayı ümit ettiği para yardımını alabilmek için, bugün IMF için yaptığı cinsten bir kandırmacaya girme şeklinde yapmıştır.

Önce Türkiye düzelecek, sonra mı AB'ye girecektir? Yoksa AB'ye girip de sonra mı düzelecektir? Sorularının cevabını bugün bilmeyen kalmamıştır. Bu günkü yapısı ile, Türkiye'nin ne AB'ye, ne de uygar ülkeler topluluğuna girme imkanı olmadığını sokaktaki vatandaş da çok iyi bilmektedir.

Bunda da suçu AB'ye yükleyerek, eski hamam eski tas devam etmek, bu ülkeye yapılmakta olan en büyük kötülüklerden bir başkasıdır.

Türkiye'deki politikacının bugünkü şahsi çıkarları ve onlarla işbirliği içerisindeki menfaat guruplarının çıkarları, Türkiye'yi hiç bir zaman tam demokratik bir sisteme ulaştırmayacağını, bunun nedenlerini bir nebze daha önce anlatmışım.

Avrupa Birliği tam demokratik yapıya giriş demek olduğuna göre, bugünkü sistemin buna izin vermeyeceği bilimsel bir gerçektir. Ta ki Türkiye'nin yapısal sistemi, yeni baştan kurulma noktasına gelir ve bu noktada da yine yeni rejimi/sistemi doğru kuracak sistem doğru seçilirse, ilk doğru adım atılmış olur.

Türkiye'ye doğru bir yapısal sistemi kuracak doğru sistem, bu yazıda daha önce önerilen, AHM-Anayasa Hazırlama Meclisinin kurulmasıdır.

AHM, kendi menfaatini değil,ülke menfaatini esas alarak çalışmaya mecbur edilmiş bir sistemdir. Türkiye'nin yeni yapısı, bitaraf kalmaya baştan mecbur tutularak kurulan böyle bir sisteme kurdurulursa, Türkiye'yi doğru rotaya oturtacak, doğru bir yapısal sistem kurulabilir. Yoksa, yine benim oğlum bina okur, döner döner gene okur tekerlemesi hükmünü icra eder.

D.4

TAM DEMOKRASİ

“D.3-Kavşaktaki Türkiye'nin önündeki yollar” yazısının tamamlayıcı yazısıdır.

"Tam demokratik sistem" veya kısaca "Tam Demokrasi" nin devlet yönetiminde öngördüğü, erkler ayırımı başta olmak üzere, bazı kurallar vardır. Erkler ayırımı yoksa, demokrasi yoktur. Türkiye bu kategoridedir. Bazı ülkelerde bunu "yarım demokrasi", veya "Bizim sivil demokrasi" gibi adlarla adlandırırılar. "seçim demokrasisi" belki daha doğru bir isimdir.

"Tam demokrasi" tarifine neden gerek duyduk? Çünkü ikisi ismen benzetilerek toplum yanıltılmaktadır. Bazı uygulamalar, örneğin seçimler de her ikisinde olunca,, halkı yanıltmak daha da kolaylaşmaktadır. Gerçekte ikisinin birbiri ile alakası dahi yoktur.

Bu nedenle, “Tam demokratik sistem” veya kısaca “tam demokrasi” yi; “uygulandığı ülkeyi abad eden devlet ve yönetim yapısının/sisteminin adıdır” şeklinde tariflemek, bunun dışında kalanların hepsini, adı ister “yarım demokrasi” ister “dikta” isterse başka bir sistem/rejim olsun, “ilkeleri perişan eden devlet yapısı” olarak tariflemek daha kolay anlaşılır bir tarif olacaktır.

Çağımızda “tam demokrasi” yi uygulayan yaklaşık 36 devlet gösterilmektedir. Bunların hepsi de, vezir gibi yaşarken, kalanların hepsi, onlarla mukayese edildiğinde, “sefil” bir şekilde yaşamaktadırlar.

Tam demokrasi ile yönetilen ülkelerde; milli gelir, insan hak ve hürriyetleri, kısacası ekonomik ve sosyal yaşam seviyesi, diğerlerinden 10-30 misli daha iyidir. Bu fark, akla sığmayan bir farktır. Bu farkı yaratan ve adına “tam demokrasi” denen sistemin temel prensipleri, bunu uygulayan bütün ülkelerde hemen hemen aynıdır.

İnsanoğlu, 1787 yılında ilk defa , bugün “tam demokrasi” olarak tariflenen devlet ve yönetim yapısını, Amerika ile uygulamaya başlamıştır. Bugüne kadar, 200 ülkede yaklaşık 215 yıldır, demokrasi dahil, her cins devlet yönetim sistemini denemiştir.

İnsanoğlu “tam demokrasi” nin ne olduğunu, uygulayan ülkelere ne getirdiğini, uygulamayan ülkelere ne götürdüğünü, artık tam olarak bilmektedir. Acı, tatlı deneyimlerle, 215 yılda epeyce şey öğrenmiştir.

Ülkelerin ekonomik ve sosyal yaşam seviyelerinde, akıl almaz derecede büyük farklar doğmasına, , o ülkelerde uygulanan devlet ve yönetim sisteminden başka hiç bir şeyin etken olmadığı, hem 215 yıllık gözlemlerin, hem de sosyal ve politik bilimlerin ortaya koydukları gerçekler olmuştur.

Çağımızda, tüm ülkelerdeki devlet yapılarının demokratik seviyesini ve yolsuzluk seviyesini rakamlarla tek tek tespit eden başlıca iki kuruluş vardır. Bu kuruluşlar “freedom house” ve “transperency international” dir. Bu kuruluşların ülkelere verdiği notlar, bilimsel, tarafsız, korkusuz , ön yargısız, geniş ve derinlemesine araştırmalara dayanır. Bu kuruluşların Web sayfalarından, kompütürünüzün tuşlarına dokunarak, bütün rakamları derhal alabilirsiniz.

Bu kuruluşlar, her ülkedeki demokrasiyi, tam tariflenmiş bilimsel metotlarla, değişik uzmanlar kullanarak, mahallinde yaptıkları detaylı çalışmalarla ölçerler ve not verirler. Sonuçta; ülkeleri; tam demokratik, yarım demokratik ve demokratik

olmayan ülkeler olarak üç kategoriye sokarlar.¹ Türkiye Cumhuriyeti, tarihi boyunca hiç bir zaman, bu kuruluşların değerlendirmesinde yarım demokrasi sınırını geçememiştir.

“Yarım demokrasi”, yani bu yazıdaki deyişle, “Türk sili demokrasi” ile “tam demokrasi” arasındaki fark, o kadar büyüktür ki, “tam demokrasi”, sabah saat dokuzda kalkacak uçağa zamanında binmek ise, diğeri saat dokuzu bir dakika geçe alana gelmek gibidir. İşte aradaki bir dakikalık dahi olsa, küçücük bir fark, birisi gideceğın yere seni zamanında ulaştıracak uçağa yetişmek, diğeri ise, onu kaçıırıp, ne zaman kalkacağı belli olmayan başka bir uçak aramaya benzemektedir.

Uçağa binerken, gecikilen zaman bir dakika olmuş yahut bir saat olmuş, nasıl fark etmezse, demokrasinin tam olmaması halinde, yarım olması, veya çeyrek olması veya hiç olmaması (dikta olması) da fark etmemektedir. Yazının basında da anlattığım gibi, “tam demokrasi” ler, buldukları ülkeleri vezir ederken, “yarım demokrasi”ler dahil, diğelerinin hepsi sefil ve perişan etmiştir. Üstelik bu oluşum; dil, din, ırk, kültür ve tarih farkı gözetmeksizin bütün ülkelerde aynı şekilde cereyan etmiştir.

“Tam demokrasi” nin uygulandığı ülkeler refah ve mutluluk içinde yaşarken, “yarım demokrasi”nin neden sefil ettiğini, bilimsel olarak anlatan binlerce kitap ve makale yazılmıştır.

En son gözlemlenen canlı örnekleri: Batı ve Doğu Almanya , Kuzey ve Güney Kore, Çin ile Tayvan ve şimdi de Kuzey ve Güney Vietnam’dır. Bu ülkeler, iç savaşlarla veya başka ülkelerin işgallerine uğrayarak ikiye bölünmüşler, bir tanesi “tam demokratik” bir sistemle yönetilirken, diğeri ya “yarım demokratik” veya “dikta” rejimi ile yönetilmiştir. Aradan 20 yıl civarında bir zaman geçtikten sonra, birisi vezir olurken, öbürü perişan olmuştur. Halbuki ikisi de, aynı ırkın, aynı dilin, aynı tarihin, aynı kültürün insanlarıdır.

Demek ki, bir ülkenin ileri gitmesi veya geri kalması, bir tarih, kültür, din, dil, ırk, coğrafya meselesi değil, “tam

¹ www.freedomhouse.com ve www.transparencyinternational.com

demokrasi” denilen yönetim sistemi ile yönetilip yönetilmediğine bağlıdır.

Zaten bunun böyle olduğunu ispatlayan en güzel bir diğer delil de, “tam demokrasi” ile yönetilen ülkelerin tek bir tanesinde dahi, ekonomi ve yaşam seviyesi kötü değilken, “yarım demokrasi” ile yönetilenlerin tek bir tanesinde bile iyi olmamasıdır. İyilik ve kötülük bir sistem meselesi olmasa, hiç olmazsa bir iki tane istisnası olması gerekmez miydi?

En güzel bir diğer örnek de Türkiye ile Yunanistan'dır. Yunanistan ile Türkiye 1970 li yılların ortalarında aynı milli gelire sahipken, yaşam seviyesi, işsizlik ve ekonomi aynı düzeydeyken, Yunanistan “tam demokrasi” ye geçmiş, Türkiye yerinde saymıştır. Şimdi Yunanistan'ın milli geliri ve yaşam seviyesi ve dünyadaki itibarı, Türkiye'den 10 misli daha iyi olmuştur.

Asıl konuya geçmeden önce Türkiye'de “demokrasi” lafı ile halkı aldatan ve hatta bezdiren bir noktaya daha kısaca temas etmekte gerek vardır.

Türkiye'de “Demokrasi” dendiği zaman (ki bu “Türk sivil demokrasi” dir.), halkın sandığa gidip oy atmasının yeterli olduğu bir sistem anlaşılmaktadır. Böylece, halkın kendisini yönetecekleri (milletvekillerini) seçmiş olacağı ve bunun da, halkın kendi kendini yönettiği anlamına geldiği, bunun adına da demokrasi dendiği öğretilmiştir.

Bir ülkeyi yöneten bir sistem, nasıl olur ve uygulanırsa bunun adı demokrasidir diye sorsanız, okumuş, entellektüel kitlenin büyük bir bölümü dahil, halkın tamamına yakın bir kısmından; “halkın yöneticilerini seçimle iş başına getirerek, kendi kendini yönetmesidir.” Şeklinde bir cevap almaktasınız.

Halbuki bu tarif, tam bir yanıltmacadır. Birincisi, yöneticileri seçimle iş başına getirmek, demokrasi değildir. İkincisi; seçilenler yönetmek için değil, halka hizmet için seçilirler. Ve son olarak da Türkiye'deki milletvekillerini halk değil, dört beş parti liderleri seçmektedir.

Kendinize yeni bir motor yaptığınızı düşünün. Motorunuzun karbüratörünü, gazla çalışan bir araba için yapılan cinsten, benzin pompasını, mazotla çalışan bir araba için yapılan cinsten

alıp takmışsanız, bu motora gaz da koysanız, benzin de koysanız, mazot da koysanız çalışmaz.

Yakıt koymadan aracınızı alıştıramayacağınız doğrudur. Ama, yeterli değildir. motorun her parçasının, koyduğunuz yakıtla çalışabilecek şekilde doğru olarak yapılmış olması gerekir. Bunlar yapılmamışsa, depoya benzin koymakla araç nasıl çalışmazsa, demokrasilerde de seçim olmadan demokrasi çalışmaz. Ama, kurduğunuz demokrasinin bütün parçaları doğru değilse, sadece seçim yaparak da demokrasi çalışmaz.

Halk, Cumhuriyet döneminde, en az yarım asırdır, seçim sandığında oyunu kullandığı halde, Türkiye'nin her geçen gün daha çok batağa saplandığını ve sonunda bugünkü boğulma noktasına geldiğini, yaşayarak görmüştür.

Böyle olunca halk, doğal olarak demokrasi denen şeyden de umudunu kesmiş ve yaşadığı acı deneyimlere dayanarak , demokrasi denen şeyin pek de iyi bir şey olmadığı kanaatine varmıştır. Hatta, demokrasi lafindan usanmış ve bezgin hale gelmiştir.

Bu yazıdaki amaç, Türkiye'nin önündeki dört yoldan birisi olan, "tam demokrasi"ye geçişin neden gerekli olduğu, Türkiye'nin bunu neden yapamadığı ve nasıl yapabileceğini anlatırken "tam demokrasi"ile ne kastedildiğinin tekrar tarif edilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

OTURUM BAşKANI : Prof. Dr. İl Han ÖZAY

Sayın Başkan, değerli konuklar oturumun ikinci konuşmacısı Yrd. Doç. Dr. Osman CAN'ın kısa özgeçmişini bilgilerinize sunuyorum

1968 İğdir'da doğdu. İlk ve Ortaokulu İğdir'da ve Liseyi de Ankara'da tamamladı. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladıktan sonra 1993 yılında Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesinde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı.

Almanya'da Köln Üniversitesi Hukuk Bilimleri Fakültesi'nde "Türk ve Alman Hukukunda Cumhurbaşkanının Hukuksal Konumu" konulu tez ile 1997 yılında Yüksek lisans; yine aynı niversitede

“Düşünceyi Açıklama Özgürlüğünün Anayasal Sınırları konulu” tez ile 2000 yılında Doktora eğitimini tamamladı. Doktora tezi Almanya’da kitap olarak basıldı. Mart 2001 tarihinden beri Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi’nde Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesidir ve “Temel Hak ve Özgürlükler” dersi vermektedir. Evli ve iki çocuk babası olup Almanca ve İngilizce bilmektedir

Yayınları:

1. Die Schranken der Meinungsäußerungsfreiheit nach türkischem Verfassungsrecht, Aachen 2001

2. Das Amt und Funktion des Staatspräsidenten nach türkischem Verfassungsrecht im Vergleich mit der Rechtsstellung des deutschen Bundespräsidenten (Yayınlanmamış master tezi)

3. Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü, Anayasal sınırlar açısından neler değişti? LDD Yıl 6, Güz 2001.

4. “Neminem-laedere-Gebot” als Kriterium der Verfassungswidrigkeit privater Grundrechtsübergreifungen? Tekil Armağanı, 2002 (Yayında)

5. Feminist Hukuk bilimi Nedir? Prof. Dr. Ute Sacksofsky’den çeviri, Erzincan Hukuk Fakültesi dergisi, 2001.

6. Anayasa Teorisi olarak komünteryenizm, Prof. Dr. Winfried Brugger’den çeviri, e-akademi, Sayı 2-nisan 2002, <http://www.e-akademi.org/makaleler/can1.htm>